

د پوهني وزارت

د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزني او د ساينس د مرکز معيشت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف صومعي رياست

اسلامي ښوونه او روزنه اتم ټولگي

۱۳۹۰ اسلامي ښوونه او روزنه اتم ټولگي

Ketabton.com

درسي کتابونه د پوهني په وزارت پوسلي امره لري،
په بازار کې يې اخيستنه او خرڅونه په ځانگړي توگه منع ده.
له سره ژورونکو سره قانوني چلند کېږي.

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معیشت د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف عمومي ریاست

اسلامی ښوونځه او روزنه

اتم ټولگی

الف

ليکوالان:

- نعمت الله محمودي.
- حبيب الله فوزي.
- مولوي عبد الصبور عربي.
- فضل الله نيازي
- رقيب الله ابراهيمي.

علمي او مسلکي اديتوران:

- دكتور محمد يوسف نيازي
- نور الله صافي
- محمد آصف کوچي
- فيض محمد عثمانی
- قيام الدين كشاف

د ديني ، سياسي او فرهنگي کمیټه:

دكتور محمد يوسف نيازي
حبيب الله راحل د پوهني وزارت سلاکار.

د څارني کمیټه:

- دكتور اسدالله محقق، د تعليمي نصاب د پراختيا، د بنوونکو د روزني او د ساينس مرکز معين.
- دكتور شير علي ظريفي، د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژي مسوول.
- د سرمؤلف مرستيال عبدالظاهر گلستاني، د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رئيس.

کميوز:

رقيب الله ابراهيمي

چيزاين:

عنایت الله عفراری

۴

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی   دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د توري   هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی   د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو   د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي   پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي   هم ایماق، هم پشه بان
دا هیواد به تل خلیږي   لکه لمر پر شنه اسمان
په سینه کې د اسپا به   لکه زره وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر   وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پينام گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکي دي چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولني د اړتياوو له مخې رامنځته کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رضنه انکشاف ومومي. البته نه بنياني چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي ګټورې موضوعگانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدرسي پلان برخه گرځېدلي ده.

هيله من ټيم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لویو او زامنو په باکفېته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې بریاوې ورپه برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران ښوونکي د تعليمي نصاب په رضنه پلي کولو کې خپل مسؤليت په رښتيني توګه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولني د څرګندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي. په دې ټوکر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رضنه وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تلوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق
فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

لړليک

۱	د ونو کښولو او کښت کولو ارزښت	لومړی لوست
۵	په پلورلو کې رښتیا وپل	دویم لوست
۹	د گاوژبې حقوق	درېم لوست
۱۲	گاوژبې ته د تکلیف رسولو گناه	څلورم لوست
۱۵	کښه لویه گناه ده	پنځم لوست
۱۸	د مور او پلار حقوق	شپږم لوست
۲۱	د مور حق	اووم لوست
۲۴	په اسلامي شریعت کې معاملات	اتم لوست
۲۶	د بیعي فقهي اصطلاحات	نهم لوست
۲۸	د بیعي د فقهي اصطلاحاتو ادامه	لسم لوست
۳۱	د بیعي د فقهي اصطلاحاتو ادامه	یوولسم لوست
۳۳	بیعه	دولسم لوست
۳۵	د بیعي شرطونه	دیارلسم لوست
۳۹	د بیعي دو لونه	خوارلسم لوست
۴۱	د بیعي د دو لونو دوام	پنځه لسم لوست
۳۳	خيار شرط در خيار شرط تعريف او احکام ئې	شپاړلسم لوست
۴۵	خيار رؤت	اورلسم لوست
۴۷	خيار صيب	اتلسم لوست
۴۹	منعه شوي بيبي (راطله بيعه)	نولسم لوست
۵۱	بېکاره بلنه	شللم لوست
۵۴	د حق دعوت له اورېدو څخه د مکې مکرمې د زلزلې ترمنځ کول	يوولسم لوست
۵۷	د مخالفينو لخوا د دعوت د خپرېدو مخنيوی	دوه وېشتم لوست
۵۹	اوپال ته د قریشو د پلوي لېږدول	دروېشتم لوست
۶۲	د حبشي په اور هجرت	څلروېشتم لوست
۶۵	د حبشي د مهار جزیو پر خلاف د قریشو دسیسه	پنځه وېشتم لوست
۶۹	د حمزه (رض) د اسلام راوړل	شپږوېشتم لوست

۷۱	د عمر <small>رضی اللہ عنہ</small> مسلمانیاں	او وینتم لوست
۷۵	ھر ارخیز پر یوکون	اڻه وینتم لوست
۷۹	د غم کال (عام الحزن)	نبهہ وینتم لوست
۸۱	طائف ته د رسول اللہ <small>ﷺ</small> د سفر تفصیل	دوشم لوست
۸۵	د عقیقہ لوموئی بیعت	پور دوشم لوست
۸۹	د عقیقہ دوم بیعت	دوه دوشم لوست
۹۳	ظلم تورتم او تباری دی	دری دوشم لوست
۹۵	د نرم خوی قضیات	خلور دوشم لوست
۹۸	زخم او حوصله	پنجه دوشم لوست
۱۰۱	بلخوبونه	شیردوشم لوست
۱۰۵	د تیر لوست د حدیث شریف پاتی برخه	اوه دوشم لوست
۱۰۷	نیشہ نمی توکی	اڻه دوشم لوست
۱۱۰	فاسله بیعه	نبهہ دوشم لوست
۱۱۲	مکروهه بیعه	خلوینتم لوست
۱۱۵	اقاله	پور خلوینتم لوست
۱۱۷	د مراکھی بیعه	دوه خلوینتم لوست
۱۱۹	د تولی بیعه	دری خلوینتم لوست
۱۲۱	ربا (سود)	خلور خلوینتم لوست
۱۲۳	قرض	پنجه خلوینتم لوست
۱۲۶	د صرف بیعه	شیر خلوینتم لوست
۱۲۸	د سلم بیعه	اوه خلوینتم لوست
۱۳۱	رهن (گروی)	اڻه خلوینتم لوست
۱۳۴	اجاره	نبهہ خلوینتم لوست

لوهوی لوست

د ونو کینولو او کښت کرلو ارزښت

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
«مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا
كَانَ لَهُ بِهِ صَافِقَةٌ» متفق عليه

د راوي پېژندنه:

د دې حديث شريف د راوي نوم حضرت انس رضي الله عنه او د پلار نوم يې مالک انصاري دی د پيغمبر صلى الله عليه وسلم په کر کې لوی شوی او پوره لس کاله يې د پيغمبر صلى الله عليه وسلم خدمت کړی دی، د فقهاو او مجتهدينو اصحابو له جملې څخه گڼل کېږي پيغمبر صلى الله عليه وسلم ورته د اوږده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، له همدې امله يې د نورو اصحابو په پرتله د نبي کریم صلى الله عليه وسلم څخه زيات احاديث راويست کړي دي. نوموړي د هجرت په ۳ ۹ کال د بصري په ښار کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا:

۱. وني کينوي: يغرسُ.
۲. کينول: غرسًا.
۳. کښت کړي: يزرعُ.
۴. الوتونکي مرغه: طيرًا.
۵. خاړوی: بهيمَةً.

د حدیث شریف معنا:

له حضرت انس رضی الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: **خوځک چې ونې کینږي او یا کینت وکړي او بیا له دغې ونې او کینت څخه مرغه یا انسان او یا څاروی وخوري په رښتیا چې دغه ټول ورته صدقه گرځي او ثواب یې ورکول کېږي.**

د حدیث شریف حکمت:

د زیات شمیر ژوو د ژوند کرهڼې او زراعت پورې تړلې دی، او بې له شکه هر ډول کرهڼه او زراعت د انسان په پالنښت او د هغه د ژوند د چاپیریال په ښکلا کې اغیزه لري. هوا صافوي، د سیلابونو او زلزلو په وړاندې ځمکه له خرابوالي څخه ساتي. زموږ د ژوند فضا پاکه او زرغونوي، ضرر رسونکي گازونه لکه کاربن ډای آکساید جذبوي او اکسیجن تولیدوي.

هر ډول میوې دانې چې زموږ د لومړنیو اړتیاو څخه دي د کرکېلې له لارې په لاس راځي کرکېلې ته یا ملرني او له ځمکو څخه لازمو گټو پورته کولو په نړۍ کې یې شمیره تمدونونه زیږولي دي. او نن هم چې کومو هېوادونو کرهڼې او مالدارۍ ته شا کړې د لوړې له خطر او د ژوند د چاپیریال د ککړتیا او د سیلابونو او د ځمکو د ښویدلو له گواښ سره مخامخ دي څرنگه چې کره او د فضا شینوالي د تمدن له اړینو بیلگو څخه دي نو لدې امله د پیغمبر ﷺ په تعلیماتو کې ځانگړی مقام لري.

زده کوونکي دي په ډليزه توگه د ونو کښینولو د گټو په اړه بحث وکړي.

د حدیث شریف گټې:

۱. د چاپیریال ساتنه: د ژوند لپاره غوره چاپیریال هماغه دی چې خورا سمسور وي ښکلی او په اوپاکه هوا ولري او د ټولو ساکینو د ژوند کولو لپاره چې یو د بل د ژوند د اړتیاوو پوره کونکي دي برابر وي، دغه ډول چاپیریال هغه وخت جوړېدای شي چې په ونو او کښتونو سمسور وي او سمسورتیا ته یې ځانگړې پاملرنه وشي.

۲. د ونو کښېنولو ارزښت: نیالگو کښېنولو او کرنې ته پاملرنه د موجوده معاصرې زمانې غوښتنه نه ده بلکې اسلام لاله پخوا په فکري او عملي لحاظ دغه مهم او اړین کار ته ځانگړې پاملرنه کړې او د اسلام له پیل څخه یې ورباندې ټینگار کړی دی.

۳. د کرنې اهمیت: کرنه د ژوند د تامین او د لوړې او بې کارۍ سره د مبارزې تر ټولو مهمه لار او د تمدن غوره بېلگه ده ځکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم مسلمانانو ته ځانگړې دستورونه ورکړي تر څو د ونو او کښتونو د له منځه وړلو څخه ځان وژغوري او د ستالو هڅه یې وکړي.

۴. نورو ته د خیر رسول: مسلمانان باید داسې کارونه وکړي چې خیر یې یوازې بندگانو ته نه بلکه ټولو ساکینو ته ورسېږي او لدې لارې د ثواب مستحق وگرځي.

۵. د غذایی توکو برابرول ثواب لري: څرنگه چې یو انسان ته د غذا برابرول ثواب لري همدا رنگه د یو الوتوونکي او یا ژوي له پاره یې برابرول هم ثواب لري.

۶. د ونو کښېنول تل پاتې صدقه ده: د ونو کښېنول او کرنه داسې یوه صدقه ده چې تر څو ونه او یا کښت موجود وي، کروونکي لپاره به یې ثواب وي.

زده کوونکي دې دوه ډلې شي او د چاپیریال د ساتنې په باره کې دې سره بحث وکړي.

ارزونہ

۱. د حدیث شریف راوی معرفی کریں۔
۲. د حدیث شریف لنہہ معنایان کریں۔
۳. د حدیث شریف گتھی ذکر کریں۔

کورنی دندہ

۱. د غہ حدیث لہ معناسرہ حفظ کریں۔
۲. د چاپیریال خرابولر د ضرورونو پہ بارہ کھی یوہ لنہہ مقالہ ولیکیں۔

دويم لوست

په پلورلو کې رښتيا ويل

عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِطَعَامٍ وَقَدْ حَسَنَهُ صَاحِبُهُ فَأَخَذَ خَلْ يَدَهُ فِيهِ فَأَذَا طَعَامَ رَدِيءٍ فَقَالَ (بِعْ هَذَا عَلَى حِدَةٍ وَهَذَا عَلَى حِدَةٍ فَمَنْ غَشَيْنَا فَلَيْسَ مِنَّا). متفق عليه.

د راوي پېژندنه

د دې حديث شريف راوي عبد الله رضي الله عنه د حضرت عمر بن خطاب رضي الله عنه زوی د قریشو له قبيلې څخه دی. په کوچنيوالي کې يې ايمان راوړ او له خپل پلار سره يې مدينې منورې ته هجرت وکړ د فقهاوو او علماء اصحابو له جملې څخه دی.

د کلماتو معنا:

۱. حَسَنٌ: ښائسته کړی بې و
۲. رَدِيءٌ: خراب
۳. بَعٌ: وپلوروه
۴. فَمَنْ غَشَيْنَا: څوک چې له مونږ سره دوکه وکړي
۵. فَلَيْسَ مِنَّا: له مونږ څخه نه دی.

د حدیث شریف معنا:

د عبداللہ ابن عمر رضی اللہ عنہما څخه روایت دی چې یوه ورځ پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم د غلې د پلورونکي تر څنګ تیریده پلورونکي (ښې) او وچې دانې د درمند له پاسه او د خلکو مخې ته اچولې وې ولې لمدې او خرابې دانې یې ترې لاندې کړې وې) پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم خپل لاس مبارک ورلاندې کړ وېې لیدل چې لمدې او خرابې دانې یې لاندې پټې کړې دي نو ورته یې وفرمایل:

ښه غله بيله او خرابه بيله وپلوره او پوه شه چې څوک موزر ته دوکه راکوي له موزر (مسلمانانو) څخه نه دی.

د حدیث شریف حکمت:

د نورو د مال د لاس ته راوړلو په مقصد دوکه کول او خلک غولول له هغو ناورو خویرنو څخه دي چې د خلکو ترمنځ د دښمنۍ تخم شیندي د اړیکو د خرابوالي او جگړو لامل گرځي او د بې باورۍ، فضا را منځ ته کوي.

د وگړو مال، وخت او ابرو ته خورا زیان اړوي اقتصادي چارې کمزورې کوي د راکړې وړکړې اخلاق او د سوداګرۍ کار او بار خرابوي.

او که چیرې له صداقت څخه کار واخستل شي او سوداګران ښه سامان را وارد کړي او د خپل مال د عیب په ښکاره کولو یې په مناسب قیمت وپلوري نو الله تعالی به یې د خپلو بندګانو په زړونو کې گران او په ځان او مال کې برکت واچوي، خلک به د دوکې، فریب او زیان منی له تسمویشه خلاص شي او په یو بل به د باور او اعتماد په فضا کې ژوند وکړي.

فعالیت

په معاملاتو او سوداګرۍ کې دوکه او فریب څنګه منځ ته راځي؟

د حدیث شریف گټې:

۱. **د بازار کټول:** لازمه ده چې د سوداګرۍ او تجارتي کړنو څارنه وشي، پکار ده چې چارواکي د بازار څارنه وکړي او د اخلاقو له پلوه کمزوري او فرصت غوښتونکي کسان پرې نږدې چې د چل، دوکې او فریب له لارو خلکو ته زیان ورسوي.

۲. **د معاملو سپېڅلتیا:** هر مسلمان سوداګر مکلف دی چې بڼه او بد جنس جلا ویلوي او د خپل جنس اوصاف په څرګند ډول بیان کړي.

۳. **فریب او دوکه بد ګڼل:** اسلام چې د عدالت، انصاف، رښتینولۍ او امانتدارۍ دین دی له فریبکار او هغه انسان څخه چې ټولنیزې اړیکې خرابوي او د دښمنو لامل ګرځي دومره کرکه لري چې هغه د کاملو مسلمانانو له جملي څخه نه بولي او دا اعلاني چې خلک دي د ده دغه ناوړه عمل اسلام ته نه منسوبوي.

۴. پر شفافیت او رښتینولۍ ولاړ اقتصاد:

د ټولني اقتصاد هغه وخت بڼه پر مختګ کولای شي چې د مالونو تبادله او ګټه د دواړو خواوو پر مصلحتونو ولاړه وي او معامله په پاک ډول د انصاف څخه په ډکه فضاء د دواړو خواوو په کامل رضایت او خوښۍ سرته ورسېږي. دا ښکاره خبره ده چې په دوکه او چل ول باور او صداقت له منځه ځي او کوم لوری چې دوکه یې خوړلې وي هېڅکله خوښ او راضي نه وي. له دې امله لازم دي چې د ټولني ټول وګړي د دوکې او فریب څخه ځانونه وساتي او نور هم د دوکې او فریب له ضررونو څخه خبر کړي.

ارزونه

1. د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ژوند په لنډه ډول بيان كړئ.
2. دوكه په ټولنه كې كومې ناوره پايډي رامنځته كوي؟ واضح يې كړئ.
3. د حديث شريف له گټو څخه درې گڼې وليكئ.
4. لاندې كلمې معنا كړئ.

أ. حَسَنَةٌ
ب. فَادَحَلْ يَدُهُ
ج. فَمَنْ عَشِيْنَا

1. دغه عبارت حفظ كړئ (فَمَنْ عَشِيْنَا فَأَنْتَ مِنَّا)

2. د لاندې عنوانونو څخه يو عنوان خوره او د هغه په هكله يوه مقاله وليكئ چې له پښتو كړنيزو څخه كمه نه وي:

- آ- په معاملو كې د فريبكارۍ ضررونه.
- ب- په ټولنيز ژوند كې د دو كې ضررونه.
- ج- په ازموينه كې دوكه (نقل) كول.

دریم لوست

د گاونډي حقوق

عَنْ أَبِي عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَا رَأَى جَبْرِئِيلَ يُوَسِّئِي بِالْحَجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورِيهِ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

په وړاندېني لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

۱. مَا رَأَى: تل.
۲. الْحَجَار: گاونډی
۳. يُوَسِّئِي: گومان مې وکړ.

د حدیث شریف معنا:

له حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی چې پیغمبر صلى الله عليه وسلم وفرمایل: تل به جبرئیل عليه السلام (د الله تعالی له لوري) ماته د گاونډي په هکله توصیه کوله تردې چې ما فکر وکړ چې په میراث کې به ورته برخه ورکړي (یعني د یو چا له مړینې وروسته به یې گاونډی هم د نورو وارثانو په څیر د مړي له مال څخه برخه اخلي).

د حدیث شریف حکمت:

انسان په خپل ژوند کې د مور، پلار، اولادونو او دوستانو څخه سربره د گاونډيو سره هم ځانگړي اړيکې لري د دغو اړيکو ښه والی او بد والی په اخلاقو باندې زياته اغيزه لري. تر ټولو لومړی هغه څوک چې په ضم او ښادۍ کې زموږ پر شاوخوا را ټولېږي هغه گاونډيان دي: که د چا اړيکې د خپلو گاونډيانو سره نېکې وي له ډيرو خواو څخه به په امن او ډاډ کې وي او د هغوی له تجربو او فضايلو څخه به گټه اخلي.

او د گاونډيانو سره د اړيکو د خړېدو په صورت کې به انسان له هر لوري د خطر احساس کوي او يو د بل له ليدلو څخه به کرکه کوي او ډير ژر به بې ځاني، مالي او رواني ډاډ له منځه ولاړ شي. له گاونډيو سره د اړيکو ښه والی په خپلو کې د حقوقو د رعايت کولو پورې تړاو لري بڼه پيغمبر ﷺ په دې او نورو ډيرو احاديثو کې د گاونډي مقام او منزلت په خورا ټاکندي اسلوب سره بيان کړی دی.

فعالیت

څرنگه کولی شو د خپلو گاونډيانو حقوق پر ځای کړو؟ د دې سوال ځواب په ډله ييز ډول ورکړئ.

د حدیث شریف گټې:

۱. **د وارث پر ځای د گاونډي دريدل:** گاونډی هغه چاته وايي چې ستاسې په شاوخوا کې اوسېږي، اسلام د گاونډي حقوقو ته دومره پاملرنه کړې ده چې گاونډی سره د دې چې ميراث نشي ورای خو د ټولنيزو حقونو له پلوه له هغه چا سره چې ميراث وړی برابر دی.
۲. **د گاونډي پر حقوقو زيات ټينگار:** د اسلام گران پيغمبر ﷺ فرمائي: **جبرئيل ﷺ د الله تعالی په امر ما ته تل د گاونډي په حق کې توصيه او لارښوونه کوله.**
۳. **له جبرئيل عليه السلام سره د پيغمبر ﷺ اړيکې:** جبرئيل ﷺ د ملائکو له جملي څخه هغه ملائکه ده چې پيغمبر ﷺ ته به يې وحې راوړله، او د د يني کارونو په زده کړه کې يې د پيغمبر ﷺ ملگرتيا کوله.
۴. **گاونډي ته د هر ډول تکليف له رسولو څخه ځان ساتل:** که چېرې انسان د گاونډي سره مرسته نشي کولای نو لږ تر لږه گاونډي ته له ضرر رسولو څخه بايد ډوډه وکړي، په بل حديث

شريف ڪي راضي دي: (هغه ڪس ڪامل مسلمان نه ٿي چي د هغه گاڙنهي د ده له ضرر خخه په امن ڪي نه وي).

۱- لائڊي ڪلمي معنائڪي:

۱. مَارَّال
۲. يُو صَيْبِي
۳. طَائِفَةٌ
۴. سَيُورٌ يَهُودِيٌّ
۲. د حديث شريف اجمالي معنا وياست.
۳. د حديث شريف گچي وياست.

۱. د پورتنئي لوست حديث شريف له معنا سره حفظ ڪري.
۲. د لائڊي موضوعاتو خخه په يوه مقاله وليڪي چي له شپرو ڪرنيو خخه ڪمه نه وي.
- آ- دگاڙنهي حقوق.
- ب- گاڙنهي ته د ضرر رسولو ڏولو نه.
- ج- گاڙنهي ته د ضرر نه رسولو خرنگوالي.

څلورم لوست

گاونډي ته د تکليف رسولو گناه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ قَالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بِيَأْتِقَهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا بِيَأْتِقُهُ؟ قَالَ: شَرُّهُ.) ((مسند احمد

د راوي پيژندنه:

نوم يې عبدالرحمن د صحخ دوسي زوی او په ابوهريره رضي الله عنه باندي شهرت لري. د هجرت په اووم كال يې مديني ته تشریف راوړ او د رسول الله صلى الله عليه وسلم ملتيا يې خوره كړه. پيغمبر صلى الله عليه وسلم ورته د احاديثو د حفظ د عا وكړه، چي له بركته يې د نورو اصحابو په پرتله زيات شمير احاديث له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه روايت كړي دي او د هجرت په ۷۵ كال وفات شو.

د كلماتو معنا:

- ۱- لا يُؤْمِنُ: د پوره ايمان خاوند كيداي نشي.
- ۲- الْجَارُ: گاونډی.
- ۳- بِيَأْتِقُهُ: د هغه له ضرر څخه.

د حدیث شریف معنا:

له حضرت ابهربر رضی اللہ تعالیٰ عنہ څخه ورايت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی. ورتنه وویل شول، څوک؟ یا رسول الله. پیغمبر ﷺ وویل: هغه څوک چې گاونډی یې له شر څخه په امان کې نه وی.

د حدیث شریف حکمت:

ټولنه د وگړو، کورنیو، کلیو او ښارونو څخه جوړېږي، که چېرې د کورنیو او کلیو وگړي ټولنیز آداب مراعات کړي او کوشښ وکړي چې هېچا ته یې کوم ضرر ونه رسېږي په ځانگړي ډول هغه چا چې ورسره گاونډیتوب لري که هغه د کور او کلي گاونډی وي او که د دفتر یا د کار د ځای څکه چې دغه ټول گاونډیان شمېرل کېږي په دې صورت کې هېڅکله په ټولنه کې کومه ستونزه نه پیلېدایي او که چېرې پیلېدایي هم شې ډېر زر حل کېږي، په همدې بناء د اسلام مقدس دین د گاونډي احترام لازم گرځولی دی او هغه ته یې له ضرر رسول څخه منع کړې ده.

د حدیث شریف گټې:

۱. گاونډي ته ضرر رسول خورا لویه گناه او حرام کار دی، ځکه چې پیغمبر ﷺ پدې هکله سخت وعید فرمایلي دی او د زیات ټینگار په خاطر یې د الله تعالی په پاک نوم درې ځلې قسم یاد کړ او ویې فرمایل: ((وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ...)) چې دا گاونډي ته د ضرر رسولو د گناه په ډېر والي ښکاره دلالت کوي. سره لدې چې د (لا يُؤْمِنُ) عبارت بیخي د مسلمان څخه د ایمان نفي کوي، خو د دې لپاره چې خلک څوک د گناه په کولو کافر ونه گڼي علماء د دې عبارت معنا داسې کوي: (د کامل ایمان خاوند نه دی). بیا هم د حدیث شریف د نص څخه څرگنده معلومېږي چې گاونډي ته ضرر رسول خورا لویه گناه ده.

۲. نورو ته د دې گناه والي بیانول: ځینې خلک چې د دې گناه له لوی والي څخه خبر نه وي، گاونډیانو ته په ضرر رسولو کې کومه ځانگړې پاملرنه نه کوي، په همدې بناء لازم دي چې د دې گناه لوی والی او خطر خلکو ته په ډاگه او بیان کړل شي، او که چېرې خلک د دې گناه له لوی والي څخه خبر شي نو ارومرو به ورڅخه ډډه وکړي.

فعالیت

په ټولګي کې په گروپي شکل گاونډي ته د ضرر او تکلیف رسولو ځینې مثالونه وویاست.

ارزونه

- ۱- د حدیث شریف راوي څوک دی؟ په لنډ ډول یې څرگند کړئ.
- ۲- د گاونډیو ځینې حقوق بیان کړئ.
- ۳- لاندې کلمې معنا کړئ.
- ۴- لَا يُؤْمِنُ:
- ب- النَّحَّارُ:
- ج- بَوَاقِعُهُ:

کورني دنده

کوم شیان د گاونډي د ضرر او تکلیف لامل گرځي پدې اړه پنځه کرښې مقاله ولیکئ.

پنچم لوست

کینه لویه گناه ده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (أَيُّكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ.) رواه أبو داود.

د راوي پېژندنه:

دغه رواي په وړاندي لوست کي پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

- ۱- الْحَسَدُ: له نورو څخه د نعمت د زوال هيله.
- ۲- أَيُّكُمْ: ځان وساتي.
- ۳- يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ: ښکېني خوري (له منځه يي وړي.)
- ۴- الْحَطَبُ: لرگي.

د حدیث شریف معنا:
له ابو هریر رضی اللہ عنہ څخه روایت دی چې نبی کریم ﷺ وفرمایل: د کیني له بیماری څخه ځان وساتئ ځکه چې کینه کول د سړي نیک عمل خوی (داسې له منځه وړي) لکه اور چې لږکي سوزوي او له منځه یې وړي.

د حدیث شریف حکمت:

د اسلام سپیڅلي دین مسلمانانو ته په مینې، وړور گلوی، مرستې او یووالي امر کړی دی. او له هر هغه څه چې د اړیکو د زیانمنېدو او ورته د ضرر رسولو لامل ګرځي منع کړي دي. دا چې کینه او حسد د بدګوماني، کرکې، ازار او تکلیف رسولو اصلي عامل دی پیغمبر ﷺ په کلکه ورڅخه منع فرمایلي ده.

حسد څه ته وايي:

حسد دا دی چې یو څوک د نورو د نعمتونو د زوال هیله کوي او پر نورو یې د خدای احسان نه لورېږي.

غبطه څه ته وايي:

غبطه دی ته وایي چې یو څوک د نورو د نعمت په څیر ځانته هم د هماغسې نعمت هیله کوي او د نورو د نعمت زوال نه خواړي چې دا یو نیک او جایز کار دی.

د حسد ضرورته:

- آ- حسد مینه، وړور گلوي او ښېګڼې چې ایماني غوښتنې دي له منځه وړي او پر نورو د ظلم او تېري لامل ګرځي.
- ب- حسد د حسد کونکي د زړه ناوالتیا څرګندوي ځکه چې دی هغه څه چې ځان ته یې خوښوي نورو ته یې نه خوښوي.
- ج- حسد انسان ناراموي، ځکه چې حسد کونکی همیشه په دې اندیښنه کې وي چې هغه فالانې ته ولې دومره نعمتونه ورکړل شوي دي او ماته نه دی را کړل شوي، هغه تل د نورو د هوساینې او د ځان د محرومیتیا سوچونه کوي.

فعالیت

د حسد او کینې خټینې نور ضررونه په گوته کړئ.

د حدیث شریف گټې:

- ۱- د حسد حرام والی: پیغمبر ﷺ په خورا سخت اسلوب له کینې کولو څخه منع کړي ده.
- ۲- حسد نیکي له منځه وړي: حسد پر سپره پردې چې لویه گناه ده د حسد کونکي نورې نیکې هم له منځه وړي.

ارزونه

لاندې کلمې معنا کړئ:

- ۱- أ. أَبَاكُمْ: يَا كُلَّ الْحَسَنَاتِ: الْحَطَبِ:
- ب. حسد تعریف او له غیظې سره یې توپیر واضح کړئ.
- ۲- د حسد ضررونه بیان کړئ.
- ۳-

کورنۍ دنده

- ۱- د لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.
- ۲- د حسد ضررونه ولیکئ.

شېزم لوست

د مور او پلار حقوق

عن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : «رَضَا اللهُ فِي رَضَا الرَّادِّينَ ، وَ سَخَطَ اللهُ فِي سَخَطِ الرَّادِّينَ» رواه البيهقي في شعب الأعيان

د راوي پېژندنه:

دغه لوی او جلیل القدر صحابي عبد الله بن عمرو بن العاص رضی الله تعالی عنه دی، نسب یې له نبي کریم صلی الله علیه وسلم سره په کعب بن لوی کې یو ځای کېږي. دغه صحابي عالم، د قرآن کریم قاری او د احادیثو د حفاظانو له جملي څخه دی، زیات شمېر احادیث یې روایت کړي دي، او د هجرت په (۱۵) کال وفات شو.

د کلماتو معنا:

رَضَا اللهُ: رضای الله تعالی خوښیږي.
سَخَطَ اللهُ: د الله تعالی قهر او غوسه

د حدیث شریف معنا:

د عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالى عنه څخه روایت دی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د الله تعالیٰ خوښي د مور او پلار په خوښي، او د هغه قهر او غوسه د مور او پلار په قهر او غوسه کې نغښتي ده.

د حدیث شریف حکمت:

الله تعالیٰ د انسانانو حقیقي خالق دی، مور او پلار په عالم اسباب کې د خپل ماشوم د ودې لپاره زیاتې ستونزې ګالي، دوی شپه او ورځ د خپل ماشوم لپاره د خورو، جامو او د ژوند لپاره د مناسب ځای او سالمې تربیې د چاپیریال د برابرولو په هڅه کې وي، لدې امله د الله تعالیٰ په وړاندې د مور او پلار مقام او منزلت ډېر لوړ دی، او په ډېرو ځایونو کې یې خپل حق د مور او پلار له حقوقو سره یو ځای ذکر کړی دی، همدا راز رسول الله ﷺ پدې حدیث شریف کې هم د الله تعالیٰ له حقوقو څخه چې یو یې د هغه خوښي تر لاسه کول دي د مور او پلار د حقوقو سره یو ځای ذکر کړی دی، ان تر دې چې د مور او پلار د حق پر ځای کول یې د الله تعالیٰ د حق پر ځای کول ګڼلي دي.

د مور او پلار سره نېکي کول:

له مور او پلار سره نېکي باید د دوي په ژوند او هم د دوي له مرګ څخه وروسته دوام ومومي، کله چې دوی ژوندي وي او لادونه مکلف دي چې له دوی سره په نېکي، مهرباني، نرمه ژبه او ښو اخلاقو چلند وکړي، له هغو خبرو څخه چې دوی پرې خفه کېږي ډډه وکړي، د دوی په وړاندې لوروالی ونه کړي، په نېکو کارونو کې د دوي اطاعت وکړي، د دوی خوښتیا پر نقلي عبادتونو مخکې کړي، او هر وخت د دوی په خدمت کې واوسي، د دوی د اړتیاو په پوره کولو کې له هر ډول کونښن څخه دریغ ونه کړئ، دوی دواړه پر بڼڅه او اولادونو وړاندې وګڼئ، له دوی څخه د هغه څه غوښتنه ونه کړئ چې دوی یې توان نه لري، دوی ته فریاد ونه کړئ، په نامه سره یې یاد نه کړئ، د دوی له مرګ څخه وروسته په ډېر اخلاص د رحمت او مغفرت دعا ورته وکړئ، که دوی له چا سره وعده کړي وي هغه باید سرته ورسوي او د دوستانو او خپلوانو عزت یې وکړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د مور او پلار د خوښي د تر لاسه کولو فرضیت: څرنگه چې د الله تعالیٰ خوښي د مور او پلار په خوښي پورې تړلې ده او د الله تعالیٰ خوښي تر لاسه کول په هر انسان فرض دي نو د مور او پلار خوښي تر لاسه کول هم فرض دي. له همدې امله یوه ورځ یو تن صحابي غوښتل چې په جهاد کې ګهرون وکړي، نبی کریم صلی الله علیه وسلم هغه ته وفرمایل: (آیا مور او پلار دي ژوندي دي؟

صحابي وويل: هو. نبي کریم ﷺ ورته وفرمايل: (ولا اِشْرَه د هغوي خدمت وکړه، جنت د مور د قدمونو لاندې دی).

۲- د مور او پلار د غوسه کولو حرام والی: خرنګه چې د الله تعالی غوسه کول حرام دي او د الله تعالی غوسه د مور او پلار په غوسه کې ده، نو د مور او پلار غوسه کول هم حرام دی.
۳- نیکمرغي او بریالیتوب: د مور او پلار خوښې د نیکمرغي او بریالیتوب، او د دې پر خلاف د دوی قهر او غوسه د انسان د بد بختۍ او ناکامۍ لامل ګرځي.

فعالیت

هغه کارونه چې د مور او پلار د خوښۍ او هغه کارونه چې د دوي د غوسې لامل ګرځي په فردي او يا ډله یيز ډول بيان کړئ.

ارزونه

- ۱- لاندې کلمې معنا کړئ:
أ. الرِّضَا:
- ب. رِضًا:
- ج. سَخَطًا:
- د. آيا له مور او پلار سره نیکې کول یوازې د دوي تر ژوند پورې تړلی ده؟

کورنۍ دنده

دغه عبارت « رِضَا اللَّهِ فِي رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللَّهِ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ » له معنی سره حفظ کړئ.

مور خرنګه کولای شو د مور او پلار خوښې تر لاسه کړو؟ پدې اړه یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

د حدیث شریف معنا:
له ابو هريرة رضی الله تعالیٰ عنہ څخه روایت دی چې یو سړی نبي کریم صلی الله علیه وسلم ته راغی او عرض یې وکړ: پر ما باندي څوک د زیات خدمت او ښه چلند حقدار دی؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: ستا مور. بیا هغه سړي پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. بیا هغه پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. هغه سړي بیا پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفریل: بیا ستا پلار.

د حدیث شریف حکمت:

مور له هر پلوه لکه: رواني، عاطفي، جسمي د خپل ماشوم د خدمت لپاره ډیرې لویې قربانۍ ورکوي، له همدې امله مو به پورتنۍ حدیث شریف کې ولوستل چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم درې ځلې ځواب ورکړ چې تر ټولو خلکو د زیات خدمت او ښه چلند حقداره مور ده.

تر ټولو لوی تکلیفونه چې مور یې د خپل اولاد په وړاندې گالي عبارت دي له:
۱- د حمل تکلیفونه: مور د حمل په وخت کې ډیر جسمي او رواني تکلیفونه گالي، او د خپل بدن د هلوکو او ونډې شیره خپل ماشوم ته ورکوي.

۲- د ولادت تکلیفونه: چې د ولادت تکلیفونه خورا درانه او ټکان ورکوونکي وي.

۳- د دې د شیدو ورکولو د وخت تکلیفونه: مور د خپلو غوښو او هلوکو زښتل شوي څیزونه خپل ماشوم ته د شیدو په بڼه ورکوي او پر خپل ماشوم باندي له ټولو خلکو ډیره مهربانه وي د هغه سره مینه کوي په خدمت یې نه ستړي کېږي، په خپل ماشوم غوسه نه کوي، او دې ته ستړگي په لاره وي چې ماشوم یې سالمه وده وکړي.

مور د امیدوارۍ په وخت کې ډیرې زیاتې ستونزې گالي، د زښېدنې پر مهال له خطرناکو پړاوونو تیرېږي، د دې ورکولو او تربیه کولو پر وخت ډیرې ستونزې گالي او د خپل ماشوم د آرامۍ لپاره د خپلو ډډو او امیو څخه تیرېږي، له همدې امله دغه حدیث شریف د خدمت او ښه چلند په اړه د مور حق د پلار له حق څخه زیات او مخکې ذکر کړی دی.

د حدیث شریف گټې:

۱- **د مور غوره والی او مخکې والی:** مور او پلار دواړه په خپل اولاد زیات حقونه لري، خو مور د ذکر شوو دلایلو په زما کې ډیر زیات حقونه او ځانگړی مقام لري، اولاد باید د مور اطاعت، په هغې باندي شفقت او مهربانۍ ته زیاته پاملرنه وکړي.

۲- **د مور سره په ښکې، کولو ډیر ټینگار:** ځکه چې نبي کریم ﷺ مور درې ځلې ذکر کړی او په څلورم ځل یې پلار ذکر کړی دی، له دې څخه معلومېږي چې مور تر هر چا زیاته د ښکې حقداره ده.

آرزونه

۱- لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ:

بِحَسَنِ صَحَابَتِي:

۲- د حدیث شریف د راوي په اړه معلومات ورکړئ.

۳- نبي کریم صلی الله علیه وسلم ولي د مور په حقونو ډېر ټينگار کړی دی؟

کورنۍ دنده

۱- د حدیث شریف معنا حفظ کړئ.

۲- زده کوونکي دې د مور د حقونو په اړه يوه مقاله وليکي چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

په اسلامي شريعت كې معاملات^(۳)

اسلامي شريعت لكه چې د عقايدو، اخلاقو او عباداتو په هكله ارزښتناكي لارښوونې لري، د معاملاتو رركړې وركړې په هكله يې هم ځانگړي احكام او آداب وضع كړي دي، ترڅو خلك خپل معاملات د عدل، رښتينولي، او له درغلي او دوکې څخه لرې سرته ورسوي، نو لازمه ده چې هر مسلمان د معاملاتو دشرعي احكامو څخه باخبره وي، روا او ناروا احكام وپېژني، او دا باور تر لاسه كړي چې د اسلامي ادابو او احكامو په پام كې نيولو سره معامله كول اجر او ثواب لري، او د انسان په مال كې د بركت وسيله گرځي.

په اسلامي شريعت كې د معاملاتو ځانگړتياوې:

- د نورو خلكو شتمنيو ته احترام او پر هغو باندي له تېرې نه ځان ساتل.
  - دحلال رزق د لاس ته راوړلو لپاره معاملات يوه وسيله ده.
  - نيك اخلاق لرل.
  - خپله گټه او د نورو گټې په پام كې نيول.
  - په معامله كې صدق او رښتينونولي.
  - په معامله كې له دروغ ويلو نه ځان ساتل.
  - په معامله كې د دواړو اړخونو رضايست.
  - په معامله كې وضاحت او بيان.
  - له هرې هغه كړنې څخه ډډه كول چې د شخړې لامل گرځي.
  - له ټگي او دوکې څخه ډډه كول.
  - له بې عدالتي، سود، ظلم او احتكار څخه ډډه كول.
- ### د تجارت (سود اكرې) آداب:
- 1- د پلورلو او بيروندلو په شرعي احكامو پوهيدل.
  - 2- دهر ډول درغليو څخه ځان ساتل.
  - 3- معاملات د معامله جمع ده، معامله په لغت كې رركړې وركړې ته وايي، او په اصطلاح كې هغه مالي تړونونه دي چې دهغه په مقابل كې عرض اخيستل كېږي. لسان العرب ج ۹ مخ ۱۰۴.

۳- په تجارت کې داسې نیت درلودل چې د خان او خپل عيال لپاره حلال رزق وگټي، پرته له دې چې بل چاته ضرر ورسوي.

- 4- له قسم کولو څخه ځان ژغورل، په تېره په ناحقه قسم کول.
- 0- خپلو ديني فرائضو او واجباتو ته وخت ورکول.
- 1- د خپل توان په اندازه له بيوزلو سره مرسته کول.
- 7- که د نصاب څښتن وي په خپل وخت د زکات اداکول.
- 8- په خپلو ټولو کړنو او خبرو کې رښتينولي په پام کې نيول.
- 9- د تبادلې په وخت کې د خپل جنس عيونه بيانول.
- 10- د خلکو گټې بايد په پام کې نيول او د هغه څه د خرڅولو څخه ډډه کول چې خلکو ته به

د رښتيني او امين تاجر غوره والي:

له ابو سعيد خدری رضي الله عنه څخه روايت دی چې نبی کریم ﷺ وفرمايل: {التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّاسِ وَالصَّدِيقِينَ وَالشُّهَدَاءَ} (۱)

ترجمه: رښتونی او امانت کار تاجر به له نښانو، صدیقینو، او شهیدانو سره په جنت کې یوځای وي.

لاښکې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

- 1- په اسلام کې د معاملاتو ځانگړتياوې بيان کړئ.
- 2- هر زده کوونکی دې د تجارت له آدابو څخه درې آدابه ذکر کړي.
- 3- د رښتيني او امين تاجر غوره والي بيان کړئ.

ستاسو په نظر یو تاجر باید کوم آداب مراعات کړي؟ په دې هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ چې د لسو کرښو څخه کمه نه وي.

۴- المستدرک للحاکم ۷/۲

د بیعی فقهی اصطلاحات

مخکې له دې چې د بیعی مسائل په تفصیل سره وڅیړو، مناسبه ده چې ځینې هغه اصطلاحات چې د بیعی په بحثونو کې تکرارېږي وپېژنو، ترڅو د مطالبو، او موضوعاتو پوهېدل راته اسان شي.

بیع:

بیع: د خرڅونکي او اخیستونکي په رضایت د یو مال په بل مال بدلولو ته بیعه وايي.

بایع:

بایع پلورونکي (خرڅونکي) ته ویل کېږي.

مشتري:

مشتري اخیستونکي ته ویل کېږي.

ایجاب:

ایجاب هغه لومړۍ خبره ده چې د عقد (تړون) کولو لپاره ویل کېږي، لکه چې خرڅونکي داسې ووايي: دا قلم مې په لس افغانۍ درکړ.

قبول:

قبول هغه دویمه خبره ده چې له ایجاب څخه وروسته د عقد د منلو لپاره ویل کېږي، لکه د پورتنی مثال په څواب کې چې اخیستونکي ووايي: ما په لس افغانۍ واخیست.

عقد:

په لغت کې تړلو ته وايي او په اصطلاح کې: د هغه اتفاق څخه عبارت دی چې ددو طرفونو تر مینځ د یوه کار د اجرا کولو لپاره تړسره کېږي، لکه د بایع او مشتري تر مینځ بیعی تړون.

مال:

مال هغه شی دی چې قیمت ولري او د تبادلې او ملکیت قابل وي.

مستقوم مال:

مستقوم مال هغه مال دی چې شرعا قیمت ولري، او گټه اخیستل ورڅخه روا وي.

مَنقول:

منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه بې بل ځای ته وړل ممکن وي، لکه نغدې پیسې، جامې،

او داسې نور.

غَیر منقول (عقارات):

غیر منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه بې بل ځای ته نقلول او وړل ممکن نه وي، لکه: کورونه، ځمکې، باغونه، او داسې نور.

فعالیت

د پورتنیو اصطلاحاتو په هکله یو تر بله پوښتنی وکړئ.

آرزونه

لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

- آ- ایجاب.
- ب- قبول.
- ج- منقول مال.
- د- مقوم مال.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کبړئ:

۱. قبول: هغه خبره ده چې لومړی د عقد د کولو لپاره کبړي ( )
۲. عقد: له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوه طرفونو تر منځ د یوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کبړي. ( )
۳. بیعه: په گټو او منافعو د مال بدلولو ته ویل کبړي. ( )

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په لنډه توگه ولیکئ.

- ۵- مجلة الاحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۲۹)
- ۶- مجلة الاحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۱)

لسم لوست

د بیعی د فقهی اصطلاحاتو ادا مه

په تیر لوست کې مو ځینې هغه اصطلاحات وپېژندل چې په بیعه کې تکرارېږي، ځینې نور پاتې یې نن په دې لوست کې پېژنو.

مبیعه :

هغه جنس ته ویل کېږي چې شن د هغې په مقابل کې واقع کېږي ، او په بیعه کې اصلي مورخه وي.

شن :

هغه مال ته ویل کېږي چې د مبیعې په مقابل کې واقع کېږي، او غالباً تقود اویسی وي.

تقود :

تقود د نقد جمع ده، په اصل کې سرو زرو، او سپینو زرو ته ویل کېږي، خو اوس پیسې هم د تقودو په نامه یادېږي کومې چې ددې دواړو په ځای استعمالېږي، لکه بانک نوتونه او فلزی پیسې.

کېلي :

کېلي هغه شیان دي چې په پیمانه کولو سره معلومېږي، لکه پترول، اوبه، او داسې نور مایعات. (چې اوس د دې رایج واحد ته لیتر ویل کېږي.)

وزني :

وزني هغه شیان دي چې په وزن کولو (تلمو) سره معلومېږي لکه سره زره، سپین زره، غوښه ، د سوځولو لږگي او داسې نوز، (چې اوس د دې رایج واحد گرام او کیلو گرام دی).

عادي :

عادي هغه شیان دي چې اندازه یې په عام ډول په شمارلو سره معلومېږي.

ذریعي :

ذریعي هغه شیان دي چې اندازه یې دطول په واسطه معلومېږي ، لکه ټوکر ونه. (په اوسني زمانه کې د دې د اندازه کولو واحد متر دی).

مشاع:

هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هر شریک برخه د (فیصلدی او یا نصف او ربع او ثمن ...) د سهم په اساس معلومه وي. لکه سهامی شرکتونه، میراثي مالونه چې لا تقسیم شوي نه وي.

مثلي:

مثلي هغه شی دی چې مثل یې په بازار کې پیدا کېږي، او ډیر توپیر سره نلري، لکه غنم، اورشې، او داسې نور، ځکه چې لږ توپیر په قیمت کې ډیر فرق نه راولي، غټ او واړه په یوه بیه خرڅېږي، لکه وزني، کيلي او مقاربه عددي شيان.

قيمي:

قيمي هغه شيان دي چې افراد یې په بازار کې سره متفاوت وي، او قیمتونه یې هم سره تفاوت ولري لکه: اسونه، پسونه، غواگانې، او داسې نور.

مقاربه عدديات:

دا هغه شيان دي چې په بازار کې په شمېرلو خرڅېږي، او د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې توپیر نه وي، دا ټول له مثیلانو څخه ګڼل کېږي. لکه، هګي، او چارمغز او داسې نور.

متفاوته عدديات:

دا هغه شيان دي چې په شمېرلو سره نه پلورل کېږي، ځکه چې د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې ډیر توپیر موجود وي، دا ټول له قیمتیاتو څخه شمېرل کېږي. لکه: کدو، هندواڼه او داسې نور.

د مقاربه عددي شيانو څخه د پنځو، او د متفاوته عددي شيانو څخه د تېرو نومونه واخلي.

د لاندې اصطلاحاتو فرق بیان کړئ:

۱. مشاع او غیر مشاع مال.
۲. عددیات متقاربه، او عددیات متفاوته.
۳. مثلي او قسيمي.
۴. کيلي او وزني.
۵. ذرعي او عددي.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږئ:

- ۱- مشاع مال: هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هر شریک برخه پکې د سهم په اساس معلومه وي. ( )
- ۲- عددیات متقاربه: هغه د شمیرلو وړ شیان دي چې د افرادو تر مینځ یې په قیمت کې توپیر وي. ( )
- ۳- میعه: هغه شې ته ویل کیږي چې په بیعه کې اصلي مقصود وي. ( )

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په مختصره توګه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

يوولسم لوست

د بيعي د فقهي اصطلاحاتو اډامه

په تيرو دوو لوستونو کې مو ځينې هغه فقهي اصطلاحات وپېژندل چې په بيعه کې نکرارېږي، پاتې نور به يې په دې لوست کې وپېژنو.

رُكْنُ الْبَيْعِ:

د بيعي رکن: ايجاب او قبول دی، چې د عقد په صيغه هم ورڅخه تعبير کېږي.

ثَمْنٌ مَسْمُومٌ:

مسمی ثمن هغه ثمن دی چې د عقد په وخت کې په خرگنده توگه وټاکل شي او د دواړو خواوو اتفاق پرې وشي، که هغه د بازار دنرخ مطابق وي، او يا له هغه سره توپير ولري.

قِيَمَتٌ:

قيمت د يوه شي حقيقي ارزښت دی.

تَأْجِيلٌ:

د دين (پور) معلق کول، او تر معلوم وخته يې ځنډول دی.

تَقْسِيْمٌ:

په متعددو قسطونو د يوه مبلغ تسليمول.

د دين:

دين (پور) هغه مال دی چې د چا په ذمه ثابتېږي (ورپه غاړه کېږي)، لکه يوه اندازه پيسې چې څوک د چا څخه پور واخلي.

غښ فاحش:

دخپل نرخ څخه په ډیر لوړ نرخ د یو شې خړخولو ته ویل کېږي، لکه د مثال په ډول: چې د یو کیلو گاز مروج قیمت په بازار کې (۳۰) افغانۍ وي او یو پلورونکی یې په (۵۰) افغانۍ په چا خرڅ کړي.

آ- لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

- ۱- ثمن.
- ۲- قیمت.
- ۳- تاجیل.
- ۴- بائع.
- ۵- مشتری.

- ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږئ:
- ۱- تقسيط: د دین (پور) په جلا جلا وختونو کې اداء کول دي. ( )
  - ۲- دین هغه مال دی چې په ذمه ثابتېږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

- .....
- ۷- مجله الاحکام العبدية - (ج ۱ / ص ۳۳)
  - ۸- مجله الاحکام العبدية - (ج ۱ / ص ۳۴)

دولسم لوست

بيع

انسانان په خپل ورځني ژوند کې دې ته اړ دي چې له يوله بل سره راکړه ورکړه ولري، خو خپلې اړتياوې له دې لارې پوره کړي ، د فقهي کتابونو دغه چارې دبيعي تر عنوان لاندې بيان کړې دي.

د بيعي تعريف:

بيعه په لغت کې: مطلق بدلولو ته ويل کېږي.

بيعه شرعاً: (د بايع او مشتري په رضا) په مال باندې د مال بدلولو ته وايي.

د بيعي حکم:

دبيعي په نتيجه کې د مشتري ملکيت په مبيعه کې او دبايع ملکيت په ثمن کې ټاټېږي.

د بيعي رکن:

د بيعي رکن، ايجاب او قبول دی.

د بيعي د تړون لپارې:

د بيعي تړون په دوو طريقو سره تر سره کېږي:

۱. د خبرو له لارې.

۲. اوکله د عمل او کړنې له لارې.

د خبرو له لارې بيعه کول:

هغه ده چې د ايجاب او قبول وسيله تر سره شي.

بيعه په فعل سره يا د تعاطي بيعه:

دا بيعه په عملي راکړه ورکړه باندې تر سره کېږي، که څه هم ايجاب او قبول ورسره نه وي، لکه:

دودوی، پلورونکي مخ ته یو څوک د دودوی، مروج قیمت بردي او یوه دودوی ورڅخه اخلي.

د لفظ د ویلو په ځای په ورکړي سره دبیعی څو مثالونه وړایاست. او همدارازدبیعی ترون عملا تمثیل کړی.

- لاندي پرېنښتنو ته څو اړونه وړایاست:
۱. د دې لوست اصطلاحات بیان کړی.
  ۲. د بیعی حکم څه دی؟
  ۳. د بیعی رکن څه دی؟ او په څه شی بیعه ترسره کېږي؟
- لاندي جملې په مناسبو کلمو بشپړي کړی:
- بیعه په لغت کې: ..... او شرعاً: .....ته وايي.

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

- .....
- ۹- فقه المعاملات - ج ۱ / ص ۷
  - ۱۰- درر الحکام شرح غرر الاحکام - ج ۶ / ص ۱۵۱- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - ج ۱۰ / ص ۲۲۸
  - ۱۱- رد المحتار - ج ۱۸ / ص ۲۰۵- الغنایة شرح الهدایة - ج ۸ / ص ۳۶۸
  - ۱۲- رد المحتار - ج ۱۸ / ص ۱۹۷

د بيعي شرطونه

وروسته له دې چې دبيعي له تعريف او د ترسره كيدلو له څرنگوالي سره آشنا شوو، اوس غواړو چې دبيعي شرطونه وپيژنو، ځكه د شرط پاتې كيدل د بيعي د صحت مانع گرځي، او دشرائطو مراعاتول د شخړو مخنيوي كوي.

شرط په لغت كې: علامي او نښي ته وايي.^{۱۳}

په اصطلاح كې: شرط دى ته ويل كېږي چې د هغه د وجود پورې د بل شي وجود تړلى وي، او له هغه څخه پرته نه ترسره كېږي، لكه اودس چې دلمانځه لپاره شرط دى.^{۱۴}

د بيعي شرطونه په څلور ډوله دي:

۱. د انعقاد شرطونه.^{۱۵}
۲. د نفاذ شرطونه.^{۱۶}
۳. د صحت شرطونه.
۴. د لزوم شرطونه.^{۱۷}

لومړى:

(د انعقاد شرطونه) په لاندې ډول دي:

۱. عقد كړونكې بايد د عقل او پوهې خاوند وي، نو د لېوني او د پلوهه كوچني چې دښه اولد تميز نه شي كولاى عقد نه صحيح كېږي.
۲. عقد كړونكې بايد له يوه كس څخه زيات وي، يعنې په بيعه كې له دواړو اړخونو څخه يو تن عقاقد نه شي جوړيدلى، چې هم خرڅونكى او هم اخيستونكى اوسي، ځكه يو شخص هم قابض (اخيستونكى) او هم ورسپارونكى (خرڅونكى) نشي كېدلاى.^{۱۸}

- ۱۳- العنايه شرح الهدايه - (۱ / ۴۱۴)
- ۱۴- رد المحتار - (ج ۳ / ص ۲۴۲)
- ۱۵- درر الحكام شرح مجلة الاحكام - (۱ / ۹۲)
- ۱۶- درر الحكام شرح مجلة الاحكام - (۱ / ۹۵)
- ۱۷- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۹)
- ۱۸- بدائع الصانع - (۵ / ۱۳۶)

۳. قبول باید له ایجاب سره موافقت ولري، نو که ایجاب یو شی وې او قبول بل شی دا بیعه نه تر سره کيږي، لکه بايع چي ووايي: ما دغه کتاب په لس افغانی در باندې خرڅ کړه، او مستري ووايي: ما هغه قلم په لس افغانی در څخه واخيست.

۴. ایجاب او قبول باید په داسې الفاظو سره وي چې فې الحال د عقد د سرته رسولو او د رضایت معنا ورکړي، که داسې الفاظ وي چې د وعدې مفهوم افاده کوي پر هغو الفاظو بیعه نه منعقده کيږي. لکه چې ووايي: زه به دا قلم په تا باندې خرڅ کړم. او یا دا چې اخيستونکي ووايي: زه به دا قلم له تا څخه واخلم.

۵. د متعاقدينو د بيعې د مجلس یو والی: که د متعاقدينو څخه یو په همدې مجلس کې دا بیعه قبوله نه کړي، دا عقد او بیعه نه تر سره کيږي.

۶. د بيعې شتون: مبيعې باید شتون ولري، له دې امله دهغه شي خرڅول چې موجود نه وي نه تر سره کيږي، لکه دهغې ميوې بیعه چې تر اوسه یې گل نه وي ښکاره کړی.

۷. مبيعې باید متقوم مال وي، نو له هم دې امله دشرابو، او خنزیر بیعه دمسلمان لپاره نه صحیح کيږي.

۸. مبيعې باید د پلورونکي ملکیت وي.

۹. مبيعې باید د تسلیم کیدلو قابلیت ولري، دهغه شی بیعه نه منعقده کيږي چې بايع یې له تسلیمولو څخه عاجز وي، لکه په هوا کې د یوه مرغې خرڅول.

.....
۱۹- بدائع الصنائع - (۱۳۵/۵).

۲۰- البحر الرائق شرح کنز اللقائق - (ج ۱/۵ ص ۴۳)

زده دولتي، تي په درویني ډول د بیعی د سرطوبو په هحله یو له بل سره دښوولحي په مرسته مباحثه وکړئ.

دویم:

د نفاذ شرطونه:

۱. ملکیت یا د ملکیت ولایت: د چا په ملک اومال کې د تصرف حق لرل په دوو طریقو تړلاسه کیدای شي.^{۲۱}
- آ- د نیابت له لارې: چي د مال یا حق خاوند د خان پر ځای بل څوک وټاکي لکه وکالت.
- ب- د شارع له لارې: هغه حق چي د شارع لخوا چاته ورکړ شوی وي، لکه د پلاور لایت د واړه ځوی په ملک کې.
۲. په میمه کې باید له بایع پرته د بل چا حق نه وي.^{۲۲}

درېم:

د بیعی د صحت شرطونه:

۱. بیعه باید په مؤقته توگه نه وي، نوکه داسې وولایي: (دغه قلم د یوی ورځې لپاره خرڅوم) دغه بیعه نه صحیح کیږي.
۲. بیعه باید معلومه او مشخصه وي، که بایع وولایي: (له رمې څخه مې یو پیسه دریاښدي خرڅ کړي)، او معلوم یې نکړي، دا بیعه صحیح نده، ځکه چي د مجهول شي پلورل د شخړو لامل گرځي.
۳. قیمت باید معلوم وي، که بایع مشتري ته داسې وولایي: (دا آس مې دریاښدي خرڅ کړ په څومره چي ارزښت لري)، او معلوم یې نکړي، دا بیعه صحیح نه ده.
۴. بیعه باید له فاسد شرط څخه خالي وي، مثلاً وولایي: (دغه کور دریاښدي په دې شرط خرڅوم چي هغه په کرایه ور نکړي).
۵. بیعه باید په رضایت سره ترسره شوې وي؛ بڼه د مکره (د هغه چا بیعه چي زور وریاښدي شوی وي) بیعه فاسده ده.

.....

۲۱- رد المحتار - (۱۱۰ / ۲۶۵)

۲۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۱)

څلورم:

د بيعي د لزوم شرطونه:

يوه بيعه هغه وخت لازمه کېږي چې په هغې کې خپارونه، لکه: (خپار شرط او خپار رؤيت) نه وي اېښودل شوي، او که اېښودل شوي وي هغه بشپړ شوي وي.

لاندي پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. د بيعي شرطونه په څو ډوله دي؟ بيان يې کړئ.
۲. د بيعي د انعقاد شرطونه وړاندست.
۳. د بيعي د نفاذ شرطونه کوم دي؟
۴. د بيعي د صحت شرطونه بيان کړئ.

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

.....
۲۳- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۳) - البحر الرائق - (۵ / ۲۸۲)
۲۴- البحر الرائق شرح كثر المقائق - (ج ۱۵ / ص ۴۳)

څوارلسم لوست

د بېعې ډولونه

بېعه گڼ ډولونه لري او هر ډول يې ځانگړې حکم لري، نو اړينه ده ترڅو بېعه د حکم له پلوه وپېژنو.

د بېعې ډولونه:

بېعه د حکم له نظره په پنځه ډوله ده:

۱. صحیحته نافذه لازمه بېعه^{۲۵}:

دا هغه روا بېعه ده چې د اصل او وصف دواړو له مخې صحیحته وي، نه د چا حق وروپورې تړلی وي، او نه په کې له خیارونو څخه کوم خیار موجود وي.

حکم يې: د تړون څخه وروسته سمدلاسه د مشري ملکیت په کې ثابتېږي.^{۲۶}

۲. صحیحته نافذه غیر لازمه بېعه:

دا هغه روا بېعه ده چې د کوم چا حق وروپورې تړلی نه وي، خو يو له خیارونو څخه پکې يو خیار شرط گرځول شوی وي.

حکم يې: په دې صورت کې مېعه د بايع (پلورونکي) د ملکیت څخه نه خاړ چېرې او د مشري په ملکیت کې نه تر هغه داخليږي تر څو چې خیار شتون ولري، همدا راز د ثمنو حکم هم دی.

۳. صحیحته موقوفه بېعه:

دا هغه بېعه ده چې د بل چا حق وروپورې تړلی وي، لکه يو څوک چې د بل چا مال د هغه له اجازې پرته خرڅ کړي.

حکم: په دې صورت کې د ملکیت ثابت کېدل د اصلي مالک د اجازې پورې تړلی دی.^{۲۷}

۴. فاسده بېعه:

دا هغه بېعه ده چې د اصل له مخې صحیحته وي خو د صفت له مخې صحیحته نه وي، يعنې د صحت کوم شرط په کې نه وي مراعت شوی.

۲۵ - صحیحته بېعه هغه بېعه ده چې په روا توگه، د ايجاب او قبول له لارې د مال بدلول په مال ترسره شي، او اثر

(ملکیت) يې په مېعه او ثمن کې څرگند شي.

۲۶ - درر الحکام شرح مجله الاحکام - (۱ / ۹۵) - رد المحتار - (۱۸۸ / ۱۸۵).

۲۷ - شرح المجلة الاناسي: ۳۴۳ - منابع الصناعات - (۱۱ / ۹۴) البحر الرائق - (۱۵ / ۴۸)

د فاسدي بيغي حکم: په مبيعه يا ثمنو کي ملکيت په قبضولو سره ثابتېږي، په دې صورت کي د مبيعي او ثمن په قبض کولو سره ملکيت ثابتېږي، خو معتقدين هر يو کولای شي چې بيغه فسخته کړي خو فساد لري او د شخصو مخنيوی وشي، لکه په ثمن کي جهالت، او يا کوم بل داسي شرط کيښودل چې د بيغي د تقاضا خلاف وي.

۵. باطله بيغه:

دا هغه بيغه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسي چې:

آ- انعقاد کوم شرط په کې نه وي، لکه د ليرني سړي بيغه، يا د داسي ماشوم بيغه چې د بڼه او بد تميز ونه لري.

ب- مبيعه مال نه وي، لکه په اوسني زمانه کې د انسان خرڅول.

د باطلې بيغي حکم: په باطله بيغه کې ملکيت نه ثابتېږي. ۲۸

فعايت

زده کوونکي دې په پنځو ډلو ووېشل شي، بيا دې هر ه ډله د بيغي د لاندې ډولونو صورتونه بيان کړي:

۱- باطله بيغه. ۲- فاسده بيغه. ۳- نافذه لازمه بيغه ۴- نافذه غير لازمه بيغه. ۵- موقوفه بيغه.

ارزونه

۱. بيغه خو ډولونه لري؟
  ۲. نافذه بيغه کومه بيغه ده؟
- لاندي جملې بشپړي کړئ:
۱. باطله بيغه: دا هغه بيغه ده چې.....
  ۲. فاسده بيغه: دا هغه بيغه ده چې.....

کورنۍ دنده

د بيغي انواع او احکام په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۲۸- درر الاحکام في شرح مجلة الاحکام - (۲ / ۱۰۳) - الجوهره البيرة.

پنځلسم لوست

د بیعی د ډولونو دوام

په مخکې درس کې مو بیعه د حکم له پلوه وپېژنئ، اوس غواړو چې بیعه د بیعی او بیا د ثمنو له نظره وپېژنو.

د هببعی له نظره د بیعی ډولونه:

بیعه د هببعی له نظره په څلور ډوله ده:

۱- **مطلقه بیعه:** مطلقه بیعه هغه ده چې بې له کوم قید څخه ذکر شي او له ځان سره لکه د صرف، سلم او داسې نور قیلونه ونه لري، او دا بیعه د جنس خرڅول دي په مطلقو ثمنو (لکه سپین زر، سره زر، بانک نوټونه او فازی پیسې).

۲- **۵ صرف بیعه:** دا د نغښو بیعه ده په نغښو باندي، لکه په سرو زرو چې سپین زر، یا په افغانیو کالداري، یا ډالر یا نور څه واخیستل شي.

۳- **۵ مقایضه بیعه:** دا د جنس بیعه ده په جنس باندي، لکه په یوه کمپیوټر چې موټر سیکل واخیستل شي. واخیستل شي، او جنس (مبیعه) څه موده وروسته ورکول کېږي، چې په ثمنو کې په عاجله (سمدلاسه) توگه، او په مشن (مبیعه) کې په آجله (څه ځنډ وروسته) توگه مالک ټاټیږی.^{۳۰}

فعالیت

د بیعی په پورتینو څلورو ډولونو کې فکر وکړئ او یو د بل سره یې توپیر په گوته کړئ.
د ثمنو له نظره د بیعی ډولونه:

بیعه د ثمنو له نظره په څلور ډوله ده:

۱- **مورابعه:** په معلومه گټه باندي د مال پلورلو ته د مرابحې بیعه وايي.
لکه چې یو سری ۴۵ کیلو اوره په ۱۰۰۰ افغانیو واخلي، او وایي چې دغه ووره په ۱۰۰۰ افغانیو گټه

.....
۲۹- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۳۷۲)

۳۰- المرجع السابق. بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

خرڅوڅي، او بيا يې په ۱۱۰۰ افغاننيو باندي خرڅ کړي.

۲. **توليه:** په خپل سر د يوشی خرڅولو ته د توليې بيعه وايي چې نه په کې گټه وي او نه نقصان.

لکه چې يو سړی ۴۵ کيلو اوره په ۱۰۰۰ افغاننيو واخلي، او ووايي چې دغه اوره په خپل سر خرڅوم، او بيا يې په ۱۰۰۰ افغاننيو باندي خرڅ کړي.

۳. **وضيعة:** په معين تاوان باندي د مال پلورلو ته د وضيعي بيعه وايي.

لکه په پورتنې مثال کې چې ووايي: زه دغه اوره په ۱۰۰۰ افغاننيو تاوان خرڅوم، او بيا هغه اوره په ۹۰۰ افغاننيو خرڅ کړي.

۴. **مسأله:** دا هغه بيعه ده چې جابين په کې په يوه قيمت سره اتفاق وکړي، خو د گټې او نقصان،

او يا د اخيستلو د قيمت ذکر پکې د سره نه کوي، چې په بازارونو کې اوس اکثره په همدې طريقې راکړه ورکړه کېږي.^{۳۱}

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړايست:

- ۱- د مسيحي له نظره بيعه په څو قسمه ده؟
  - ۲- د سلم بيعه کومه بيعه ده؟
  - ۳- دثمنو له نظره بيعه په څو ډوله ده؟
  - ۴- د مراحجې بيعه کومه بيعه ده؟
- ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (×) نښه کېږئ:
۱. مقايضه بيعه: دا د جنس بيعه ده په جنس باندي. ( )
  ۲. د توليې بيعه: په خپل سر د يوه شي خرڅولو ته دتوليې بيعه وايي. ( )
  ۳. دوضيعي بيعه: په معينه گټه باندي دمال پلورلو ته د وضيعي بيعه وايي. ( )

د بيعي اقسام د مسيحي او ثمن په نظر کې نيولو سره په خپلو کتابچو کې وليکئ:

شمار لسم لوست

خيار (د خيار شرط تعريف ، او احكام يي)

په بيعه کې د خلکو د ضرورت له مخې، ځينې خپارونه رواگر خول شوي دي، چې له دې جملې څخه مهم پکې خيار شرط، خيار رويت، او خيار عيب دي، خو اړو چې په دې لوست کې خيار شرط وپېژنو.

د خيار شرط تعريف:

په لغت کې: خيار اسم مصدر دی چې (خوښلولو، ټاکلو او واک لرلو) ته وايي.
په اصطلاح کې: خيار شرط هغه واک او اختيار دی، چې يو جانب او يا دواړه لوري يې د يوې معلومې مودې لپاره د بيعې د منلو او يا نه منلو په هکله د ځان لپاره ساتي.
البته خيار شرط هغه وخت ثابتېږي چې د عقد په وخت کې يې ذکر وشي او جانبين پرې اتفاق وکړي.

د رواواي حکمت يي:

خيار د خلکو د ضرورت او اړتيا له مخې رواشوی دی، خو خلکو ته د فکر او مشورې وخت په لاس ورشي او د ضرر مخه ونیول شي.^{۳۲}

د خيار شرط حکم:

په شريعت کې خيار شرط ايتنودل جائز دی، او تر هغه د اختيار د خاوند مال د هغه له ملکيت څخه نه خار جبري اود مقابل لوری په ملک کې نه داخلېږي تر څو خيار شرط شتون ولري.^{۳۳}

زده کوونکي دي د خيار د گټو او د مشروعت په حکمت بحث وکړي.

.....
۳۲ - الفقه الاسلامي وآدائه - (ج ۴ / ص ۶۰۳) - العناية شرح الهایة - (۸ / ۴۴۶)
۳۳ - درر الحکام في شرح مجلة الاحکام - (ج ۱ / ص ۲۰۸) - الفقه الحنفی وادلته ۲ - ۳۰ - العناية - (۸ /

د خيار شرط موده:

د امام ابوحنيفه رحمه الله په نظر بايع او مشتري کولای شي د دريو ورځو، او يا له دريو ورځو څخه کم خيار شرط کيږي، خو له دري ورځو څخه زيات وخت جواز نه لري، او امام ابو يوسف، او امام محمد رحمه الله وايي: که چيرته يې يوه معلومه موده شرط کړي وي ولو که هغه له دريو ورځو څخه زياته هم وي جواز لري.

د خيار شرط ساقط کيدل او له منځه تلل:

په لاندې امورو سره خيار شرط ساقطیږي:

۱. کله چې د خيار شرط خاوند خپل اختيار له منځه يوښي، لکه چې ووايي: ما خپل اختيار باطل کړ، بېعه مې قبوله ده او ورباندې راضي يم.
۲. د خيار د خاوند لخوا داسې کره تر سره کول چې د خيار په له منځه وړلو او د بيعي په قبولو دلالت وکړي، لکه په کور کې اوسيدل، يا د بل ميشته کول، يا د هغه خرڅول.
۳. ضرورت له مخې د اختيار له منځه تلل، لکه د اختيار د خاوند مړينه.^{۳۴}
۴. د خيار د مودې پای ته رسيدل.

په خيار شرط باندې د بيعي د فسخه کولو شرطونه:

۱. د عقد فسخه کول به د خيار شرط په موده کې وي، ځکه که په دې موده کې د خيار خاوند عقد فسخه نه کړي پهلدي صورت کې عقد لازميږي.
۲. دوهم طرف به د عقد په فسخه کولو باندې خبر وي.^{۳۵}

۱. له خيار شرط څخه مطلب څه دی؟
۲. د خيار شرط کله ساقطیږي؟
۳. د خيار شرط موده څومره ده؟
۴. په خيار شرط باندې د بيعي د فسخه کولو شرطونه کوم دي؟

د خيار شرط په هکله يوه مقاله وليکئ، چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

۳۴- الفقه الاسلامي وآدنه - (۱/۲/۴) بحواله البانغ: ۲۷۲-۵/۲۶۷، المسبوط: ۱۳/۴۲-۴۴، فتح القدير: ۱۱۷-۱۲۵، المر المختار: ۴/۵۲، ۵۷.

۳۵- الفقه الاسلامي وآدنه - (۶/۱۱/۴) بحواله البانغ: ۵/۲۷۳، تبیین الحقائق: ۴/۱۸.

اولسم لوست

خيار رویت

په تیر لوست کې مو خيار شرط وپيژانده، په دې لوست کې غواړو خيار رویت وپيژنو.

خيار رویت:

رویت په لغت کې: لیدلو ته وايي.

او په اصطلاح کې: د مال د لیدلو په وخت کې مشتری ته د بيعي د منلو او نه منلو واک ته خيار رویت وايي.

البته خيار رویت هغه وخت ثابتېږي چې مشتری داخيستلو په وخت کې مال نه وي ليدلي.

د خيار رویت د ثبوت وخت:

مشتری چې مال وروښي په همدې وخت کې ورته اختيار ثابتېږي، له هغه څخه مخکې ورته اختيار نه شته، حتی که مشتری مخکې له لیدلو بيعه قبوله کړي بياهم بيعه نه لازميږي، او خيار هم نه ساتيږي.

د خيار رویت حکم:

مشتری د مال د لیدلو په وخت کې اختيار لري چې بيعه فسخه کړي او بيا يې قبوله کړي.^{۳۱}

د خيار رویت احکام:

۱. که د خيار رویت خاوند هغه شی خرڅ کړي چې ليدلی يې نه دی، نو خپل اختيار له لاسه ورکوي.
۲. څوک چې د خيار رویت خاوند وي او مر شي، خيار يې باطل گرځي، او ورڅو ته يې نه انتقالېږي.^{۳۲}

۳. خيار رویت معين وخت نه لري، تر هغه پورې به خپل حال پاتې کېږي تر څو چې يې باطلوونکی او د منځه وړونکی سبب پيدا نه شي.

۳۱ - تحفة الفقهاء - (ج ۲ / ص ۸۲)

۳۲ - کتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۱۸۷)

۴. د وکیل لیدل کټ مټ د مشتری د لیدلو په څیر وي، نو کوم شی چې وونښي هغه بېرته نشي گرځولای مگر دا چې کوم عیب ولري.

۵. که چا کوم شی پخوا لیدلی وي او بیا یې له څه مودې څخه وروسته واخلي، نو که هغه شی پخپل حال پاتې و، نو په دې صورت کې څیار ورته نشته، او که په هغه شي کې کوم منفي بدلون راغلی و په دې صورت کې، د اخیستلو یا نه اخیستلو اختیار لري.^{۳۸}

فعالیت

د څیار رویت گټې په انفرادي او یا گروهې توگه بیان کړئ .

ارزونه

۱. څیار رویت څه ته ویل کېږي؟
  ۲. څیار رویت کله ثابتېږي؟
  ۳. د څیار رویت حکم څه دی؟
- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (۲) او د غلطو جملو مخې ته د (۴) نښه کېږدئ:
۱. د څیار رویت خاوند چې مړ شي څیار یې باطلېږي. ( )
  ۲. څیار رویت موقت ندی، او تر هغه پورې په خپل حال پاتې کېږي چې باطلوونکی یې نه وي پیداشوی. ( )
  ۳. د وکیل لیدل د مشتری د لیدلو په څیر نه دي. ( )

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

اتلسم لوست

خيار عيب

له خيار شرط، او خيار رؤيت د پېژندلو څخه وروسته غواړو په دې لوست کې خيار عيب وپېژنو.

د خيار عيب تعريف:

د مشتري راخيستونكي هغه خيار ته ويل كېږي چې له امله يې عيبجن مال (مبيع) بېرته بېع (د مال خيستن) ته ردكولاى شي.^{۳۹}

د شروعاتي حكمت يې:

بېع او مشتري يو پر بل دا حق لري، چې يو بل ته سالم او له عيب څخه پاك مال وركړي، او كه يو بل ته عيب جن شي وركړي نو شريعت ورته ددې اختيار وركوي چې مال يې بېرته وړد كړي، ترڅو د ده څخه ضرر دفع شي او داسې څه ورباندې لارم نه شي چې هغه ته پكې تاوان وي.^{۴۰}

د عيب ټول:

په حليت كې رسول الله ﷺ فرمايي: (مسلمان د مسلمان وروړدى ، او مسلمان ته دا روانه ده چې بېخپل وروړبا نلې عيبجن شي وپلوري ، مگر دا چې د هغه عيب ور په گوته كړي).

او فرمايي: (كه بېع او مشتري په بېعه كې صداقت وكړي او حقيقت بيان كړي؛ پدې بېعه كې به يې بركت واچول شي، او كه دروغ ووايي او عيب يې پټ كړي نو د بېعې بركت به يې له منځه ولاړ شي).^{۴۱}

د خيار عيب حكم:

د متعاقبينو هر يو اړخ چې په مېعه يا ثمنو كې په عيب خېر شي كولاى شي چې هغه شي بېرته رد كړي.

د خيار عيب د ثبوت شرطونه:

۱. عيب بايد مخكې له عقد څخه موجود وي، كه چېرې عيب له تسليمولو او سپارلو څخه وروسته، له مشتري سره پېدا شي، په دې صورت كې د خيار عيب واک نه لري.
۲. د هغه عيب په هكله مشتري اوبا بېع ته د خيار عيب واک وركول كېږي چې د عقد اوقېض په وخت كې په هغه عيب خېر نه وي، او كه چېرې د عقد او يا قبض په وخت كې ورباندې خېروي نو بيا ورته خيار نه شته. ځكه په هغه وخت كې دى دلالتا ورباندې راضي و.

۳. مشتري بايد د عقد پړوخت كې له عيبنو څخه ابرا نه وي كړي، خو كه چېرې يې د عيب سره مېعه قبوله كړې وي بيا مشتري ته خيار نه شته، ځكه چې په دې حالت كې دى پخپله خپل حق له منځه وړى دى.^{۴۲}

۳۹ - البحر الرائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۵ / ص ۳۹۸)

۴۰ - العيانه شرح الهاديّة.

۴۱ - تبين الحقائق - (ج ۱۰ / ص ۳۶۵) - رواه ابن ماجه - والحاكم والطبراني واحمد.

د خيار عيب احكام:

۱. که چيرې مشتری په بيهه کې له عيب څخه خبر شي نو دی اختيار لري:

که غواړي ميعه واخلې نو په ټولو ثمنو (باد شوي قيمت) به يې اخلې، د عيب په صورت کې ميعه رد کولای هم شي، خو دا حق نلري، چې ميعه وساتي او د عيب په مقابل کې د بايع څخه تاوان وغواړي، مگر دا چې مقابل لوري يې ورسره ومني.^{۴۳}

۲. که چيرته ميعه د مشتری په لاس کې صيجه شوي، او بيا وروسته په هغه عيب هم خبر شي چې له بايع سره د موجوديت په وخت کې وو، نو مشتری دا حق لري چې له بايع څخه د عيب د نقصان غوښتنه وکړي، او مال دې بېرته نه ورکوي، مگر دا چې بايع له عيب سره په بېرته ردولو راضي وي.

فعاليت

شاکر له ذبيح الله څخه يو موټر واخيست او د دې موټر ماشين په هره اونۍ کې يو ليتر موبلايل کموي، نو شاکر دعوه کوي چې دا عيب دی او ذبيح الله منکر دی نو دې مسئلې حل څه دی؟

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړايست:

۱. خيار عيب تعريف کړئ.
  ۲. د مشروعيت حکمت يې څه دی؟
  ۳. څه شی عيب بلل کيږي؟
  ۴. د خيار عيب د ثبوت شرطونه کوم دی؟
- ب- د صحيح جملو په وړاندې دا ( ) نښه او د غلطو جملو په وړاندې دا (X) کېږدئ:
۱. کله چې مشتری په انجستل شوي مال کې عيب پياکړي، اختيار لري، که خوښه يې وه د ټولو پيسو په مقابل کې يې دې قبول کړي او که خوښه يې نه وه بېرته دې يې رد کړي، خو د ساتلو سره د نقصان د غوښتلو حق نه لري. ( )
  ۲. که مال د مشتری په لاس کې صيجن شي او بيا وروسته خبر شي چې په هغه کې د بايع په وړاندې بل عيب هم موجود و، مشتری کولای شي چې مال بېرته رد کړي. ( )

کورني دنده

د خيار عيب په هکله يوه مقاله وليکئ.

.....
۴۲ - الفقه الاسلامي و آرائنه - (ج ۴ / ص ۶۱۵)
۴۳ - العيانه شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۷)

منعه شوي بيعي (باطله بيعه)

وروسته له دې چې صحیحې او روا بيعې مو وپېژندلې، غواړو منعه شوي او ناروا بيعې هم وپېژنو،
ناروا بيعې په درې ډوله دي: باطله بيعه، فاسده بيعه او مکروه بيعه.

د باطلې بيعې تعريف:

په لغت کې باطل: د حق ضد ته وايي.^{۴۴}

په اصطلاح کې باطله بيعه: هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې د انعقاد په کوم شرط کې يې خلل وي، لکه د لېوني او يا د واړه ماشوم بيعه، او يا دا چې مبيعته مال نه وي، لکه د خنزير د غوښې پلورل.^{۴۵}

حکم يې:

په دې بېمه باندې ملکیت نه ثابتېږي، که مشتری (اخيستونکی) مبيعته يې قبض کړي وي او يانې نه وي قبض کړي.^{۴۶}

د باطلې بيعې د احکامو توضیح:

- هر هغه شی چې د بيعې په رکن کې خلل رامنځ ته کړي هغه باطلوونکی دی لکه په اوسني زمانه کې د انسان خرڅول.^{۴۷}
- د هغه شي خرڅول چې مال نه وي او مبيعته يې وگرځوي، دا بېمه باطله ده، ځکه چې دلته د بيعې رکن نشته چې هغه په مال باندې د مال بدلول دي.
- په پيسو باندې د غير متقوم مال لکه د خنزير او شرابو اخيستل باطله بيعه ده، ځکه مقصد په بېمه کې د مبيعې ذات دی چې په هغې باندې نفعه اخيستل کېږي.^{۴۸}
- لا مالکه شي پلورل باطله بيعه ده، لکه د بحر په اوبو کې د ماهي پلورل، اویا لکه په هوا کې د مرغله پلورل.^{۴۹}

۴۴- درر الحکام فی شرح مجلة الاحکام - (ج ۱ / ص ۱۰۱) - ۴۲۳. مختار الصحاح - (۱ / ۷۳۳)
 ۴۵- درر الحکام فی شرح مجلة الاحکام - (ج ۱ / ص ۱۰۱) - ۲۰۱. تبیین الحقائق (۱۱ / ص ۵۶).
 ۴۶- مجلة الاحکام ۷۳. رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۴۱)
 ۴۷- درر الحکام - (ج ۶ / ص ۲۴۹) - العیایة شرح الهدایة - (ج ۹ / ص ۹۰). البحر الرائق ۲۱۱۶
 ۴۸- هدیایة: ۵۳۱۳ - مجمع الأنهر - (ج ۵ / ص ۲۴۳). رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۲۷)
 ۴۹- مجمع الأنهر فی شرح ملقی الأبحر - (ج ۵ / ص ۲۴۱)

ارزونه

آ- لاندی پوښتنو ته ځواب وړایاست:

۱. باطله یچه تعریف کړئ.
۲. د باطلې بیعې حکم څه دی؟
۳. د باطلې بیعې درې حکمونه بیان کړئ؟

کورنی دنده

د باطلې بیعې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

שלם لوست

ښکاره بلنه

د ښکاره بلني پيل :

کله چې د مسلمانانو شمېر دې اندازې ته ورسېده چې د مشرکانو د مقابلې توان يې پيدا کړ او له بلې خوا د مکې مشرکانو د اسلام د مقدس دين او مسلمانانو په هکله ډول ډول خبرې او رېدلې او ځينې مسلمانان د خپل دين په خاطر زورېدل؛ نو له دې امله د بعثت په څلورم کال اسلام ته بلنه په څرگنده او ښکاره بڼه پيل شوه او لاندې آيت نازل شو.

((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ)) الشعراء ۲۱۴

ژباړه: او خپل نږدې خپلوان (د الله ﷻ له عذابه څخه) وويروه.

د خپلوانو بلنه:

کله چې پورتنی آيت نازل شو، نو پېغمبر ﷺ خپل قوم (بني هاشم) راوبلل او وروسته له حمد او ثنا څخه يې هغوی ته وفرمايل:

((د يو قوم لارښوونکی هېڅکله هم خپل قوم ته دروغ نه وايي، قسم په الله ﷻ چې زه تاسو او نورو خلکو ته رالېږل شوی يم، قسم په الله ﷻ چې تاسې به داسې مړه شئ، لکه څنگه چې مو خوب وړي او داسې به راژوندي شئ، لکه څنگه د خوب څخه راپورته کېږئ بيا به د خپلو کرو پورښته در څخه کېږي، يا به تل پاتې جستې ځئ او يا به دوزخ ته)).

په دې مهال ابوطالب وويل: مور، په ډېره مېړانه ستا ملاتړ کوو، ستا لارښوونې او نصيحتونه منو ستا د خبرو تصديق کوو، دلته د قوم ټول مشران راپورل شوي دي چې زه هم يو له هغو څخه يم او تر ټولو زيات يې مې ستا خبرې خوښېږي، نو په کومه لاره چې مامور شوی يې پر هغې ولاړ شه، قسم پر خدای ﷻ ترڅو چې زه ژوندی يم له تا څخه به ساتنه او دفاع کوم، خو هېڅکله هم له خپل پلرني

دين څخه زړه نه شم صبرولى.

ابولهب وويل: قسم په خداى ﷺ چې دا د شرم كار دى، مخكې له دې چې نور بې محبه ونيسي، تاسو د هغه مخبېرى وكړئ.

ابو طالب وويل: قسم په خداى ﷺ تر څو چې ژوندى يم له هغه څخه به دفاع كوم.
د صفا غونډۍ پر سر:

كله چې رسول الله ﷺ د ابو طالب له مالاتر څخه ډاډه شو، نو بله ورځ د صفا غونډۍ پرسر وخت او په لور اواز يې ناري كړې: اى خلكو! پاڅېرى راوښئ شئ او ځان د دښمن څخه وژغورئ! لكه څرنگه چې قرېش د داسې غېر په اورېدلو سره راټولېدل، دلته هم ټول يو ځاى راغونډ شول.

رسول الله ﷺ دوى ته وفرمايل: كه چېرې زه تاسو ته ووايم چې د مكې د غرونو تر شا يو لوى لښكر راغونډ شوى دى او غواړي چې پر تاسو يرغل وكړي، نو تاسې به زما خبره ومنئ؟

هغوى وويل: هو! مور تر اوسه له تا څخه پرته له رښتيا بل څه ندي اورېدلي، رسول الله (ص) وفرمايل: همدا رنگه زه تاسې له يوريقني راتلونكي عدابه ونيروم. خپل ځان د دوزخ له اوره وژغورئ.

بيا يې وفرمايل: اى بني كعبو! اى بني مره و! اى بني عبدالمطلبو! تر دې چې د خپلې لور فاطمې نوم يې هم واخيست او هغوى ته يې وويل: په ايمان راوړلو سره ځان د دوزخ له اوره وژغورئ، زه ستاسو لپاره هيڅ كولاى نه شم، مگر دا چې په دنيا كې تاسو سره خپلوي ولرم او ښېگڼه درسه وكوم، خو په آخرت كې زه ستاسو هيڅ مرسته نه شم كولى.

د ابولهب خبر كون:

پر دغه مهال ابو لهب رسول الله ﷺ ته وويل: برباد او تباه شې، ايا تا مور د دې لپاره راټول كړي يو؟ نو بيا دا آيت (رَبُّنَا يَا أَيُّهَا لَهَبٌ وَتَبٌ ۱ مَا آتَيْنِي عُنهُ مَالَهُ وَمَا كَسَبْتُ ۲) چې د ابو لهب پر دايمي هلاكت او تباهي څرگنده دليل و نازل شو.

فعاليت

له خپلوانو څخه د باني د پيل حكمت څه و؟ څرگند يې كړئ.

اسلامي دعوت سره د قریشو د بنهني:

قریشو له دې وېرې چې پلرنی دود، دستور او معتقات یې له منځه ولاړ نشي او د بت پرستی د دین مشري او گټې یې له لاسه ونه وځي، لدې امله یې په مخالفت او ډېر سخت غیرگون لاس پورې کړ.

د دې لوست گټې:

- ۱- د اسلامي دعوت اصلاحي کړنلارې بېل د وخت د شرایطو او حالاتو سره سمون ولري.
- ۲- د هرې اصلاحي کړنلارې د پلي کولو لپاره د مرستیو یو او پلویانو شتون اړین دی.
- ۳- د اصلاحي کړنلارو د پلي کولو په وړاندې د ځینو مغرضینو مخالفت باید د ملیوسی او پینیمانی

الف: لاندینو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- رسول الله ﷺ د انذار آیت له نازلېدو وروسته تر هر څه دمخه څه وکړل؟
  - ۲- د صفا غونډۍ پر سر قریشو ته د رسول الله ﷺ د ویناوو مفهوم په لنډه ډول بیان کړئ.
  - ۳- اسلامي دعوت سره د قریشو د مشرانو د دینمنۍ لامل څه و؟ څرگند یې کړئ.
- ب: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نېټه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نېټه کپړئ.
- ۱- وروسته د ((وَأَنذَرُ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ)) آیت له نازلېدو څخه پیغمبر ﷺ خپلوان راټول کړل او هغوی یې په ټولنیزه توګه اسلام ته راوبلل. ( )
  - ۲- پیغمبر ﷺ د صفا غونډۍ پر سر د قریشو مختلف قبایل اسلام ته راوبلل. ( )
  - ۳- د هجرت په څلورم کال اسلام ته بڼه په بیکاره ډول پیل شوه. ( )

د لوست مطالب په لنډه ډول د یوې مقالې په ترڅ کې ولیکئ او مناسب عنوان ورته وټاکئ.

يووښتم لوست

د حق دعوت له اورېدو څخه د مکې مکرمې د زيارينو منع کول

د دعوت له ښکاره کېدو څخه زياته موده نه وه تېره شوی چې قریش د يوې بې غمبزي سره مخامخ کېدونکي وو او هغه مکې مکرمې ته د زيارينو د راتگ مراسم وو، هغوی پوهيل چې دغه زيارين د جزيره العرب له مختلفو سيمو څخه مکې مکرمې ته راځي او رسول الله ﷺ به اړومرو د هغوی سره کښه کوي. د هغوی غورونو ته به د اسلامي دعوت خبرې رسېږي، نو مخکې له دې چې هغوی د محمد ﷺ له خبرو متاثره شي، لازمه ده چې داسې احتياطي تدابير ونېول شي، ترڅو د دې کار مخنيوی پرې وشي.

د وليد بن مغیره سره مشوره:

د دې خبرې لپاره ټول وليد بن مغیره ته د مشورې لپاره ورغلل. وليد وويل: د محمد ﷺ په هکله بايد په يوه خبره راخوند شو او بېلې بېلې خبرې ونکړو، ټولو وويل:

ته ښه وايي:

وليد وويل: تاسې خپل نظر وړاندې کړئ، زه به بې واروم.
هغوی وويل: موږ وايو چې محمد ﷺ کوډو گر دی.
وليد وويل: قسم په الله ﷻ چې هغه کوډو گر نه دی، موږ کوډو گران ليدلي دي، دی هغو ته ورته والی نه لري.

قریشو وويل: موږ به ووايو چې لېونی دی.
وليد وويل: هغه لېونی نه دی، موږ لېوانيان ليدلي دي، لېونتوب پېژنو، نه بې خوده دی او نه بې واکه، او نه بې ځايه خبرې کوي.
هغوی وويل: و به وايو چې شاعر دی.
وليد وويل: شاعر هم نه دی، موږ شعر او د شعر ټول ډولونه پېژنو، د ده خبرې هېڅکله هم شعر ته

ورته نه دي.

هغوی وویل: مور به دا ووايو چې ساحر دی.

وليد وويل: نه، هغه ساحر هم نه دی، مور ساحران ليدلي دي، د هغه کړني او حرکات د ساحرانو په څېر نه دی.

د قريشو اتفاق پر دي چې محمد ﷺ ته ساحر ووايي:
قريشو وويل: نو څه ووايو؟

وليد وويل: قسم په الله ﷻ چې د ده خبرې ډيرې خوږې، رښتني، ژورې او ځانگړې بې مېوه لرونکې دي، تاسې چې د ده په هکله څه وايئ له ډاگه برښي چې خبره مو غلطه ده.
يو ازې يوه خبره د ده په هکله ويلي شو او هغه دا چې وويل: هغه ساحر دی.
داسې يو ساحر يې له خان سره راوړی دی چې پالار له زويه، ورور له وروره، مېړه له ښځې او سړی له خپلوانو څخه جلا کوي او يو د بل دښمن گرځوي، د ټولو دا خبره خوښه شوه او سره خپاره شول.

وليد بن مغیره د وحي په هنداره کې:

د وليد بن مغیره په هکله د مدثر سورت آيتونه نارل شول چې د ده کړنې په کې ذکر شوي دي.
الله تعالی فرمايي: (رأيه فکرو وقدّر ۱۸ فقتل کيف قدر ۲۰ ثم نظر ۲۱ ثم عيس ويسر ۲۲ ثم ادبر واستکبر ۲۳ فقال ان هذا الا سحر يوتر ۲۴)
ژباړه: هغه فکر وکړ اندازه يې ولگوله (چې څه طعنه ورکړي) په دې اندازه لگولو دي دې تېاه شي، بيا ښه څېر شو، بيا يې تندۍ تړو او خوله يې کره کړه، بيا يې شا کړه او لويې يې وکړه او وني وبل: دا قرآن هغه اغېزمن جادو او سحر دی چې له خورا پخوا زمانو څخه پاتې دی.

د قريشو د سپسي پلي کول:

د دې لپاره چې قريش خپله دسيسه او توطنه په سمه توگه پلې کړي، نو زيات شمېر خلک يې وټاکل، ترڅو د کعبې شريفې زيارين پر محمد ﷺ باندي، بډاگومانه کړي چې د دې کار د پرمخ بيولو زيات مسؤليت د ابولهب پر غاړه و.

د ابولهب دريځ:

کله به چې رسول الله ﷺ د دعوت لپاره د زيارينو څيمو، تم ځايونو او د سپمي بازارونو ته ورتلو، ابولهب به د ده تر شا خلکو ته ويل: د محمد ﷺ خبرې زه مني، هغه خپل پلرنی دين پرېښی دی او دروغ وايي.

۱- دا فقره په آزموينه کې شامله نه ده، يواځې د زده کوونکو د علمي زېرمې لپاره ده.

په جزیره العرب کې د بعثت د خبر خپرېدل:
 د قریشو ظالمانه هڅو هغوی ته هېڅ ګټه ونه رسولله الله ﷺ د دعوت کار تر هغه ځایه ورساوه چې قریشو یې تصور هم نه کاوه، هغه دا چې ټول زایرین د رسول الله ﷺ د دعوت او بلنې څخه خبر شول او د هغوی په ستېلو سره د بعثت خبر په جزیره العرب کې خپور شو.

د لوست ګټې:

۱. د حق دعوت منکران بډې هڅه کې و، ترڅو نورو ته د حق اواز د رسېدو مخنیوی وکړي.
۲. دخپل توان په اندازه د حق دعوت د رسولو لپاره هڅه او هلند او په دې لاره کې د هر ډول ممکن فرصت څخه استفاده کول.
۳. د منکرینو د دسیسو سره سره، د حق دعوت بیا هم پرمخ ځي او خپله لاره پرانیزي.

الف: لاندینيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د مکې مکرمې زایرینو ته د حق دعوت د رسېدو د مخنیوي لپاره قریشو څه تدابیر ونيول؟
  - ۲- د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.
  - ۳- ولید بن مغیره قریشو ته څه مشوره ورکړه؟
- ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱- قریش د مشورې لپاره ( ) ته ورغلل.
  - ۲- د قریشو غوټه شوې خبره دا وه چې ووايي ( ) دی.
  - ج: د صحیح عبارت په وړاندې د ( ) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (×) نښه کېږدئ.
  - ۱- قریش د مشورې لپاره ابو جهل ته ورغلل. ( )
  - ۲- د رسول الله ﷺ د بعثت خبر د مکې مکرمې د زایرینو په مرسته جزیره العرب کې خپور شو. ( )

د دې لوست د مطالبو په هکله په خپل تعبير او خپلې ژبه يوه لنډه مقاله وليکئ.

دوه ويستم لوست

د مخالفينو لخوا د دعوت د خير بدو مخنيوي

د دعوت د مخنيوي لپاره د قریشو نوري دسيسې:

کله چې قریش په دې خبره پوه شول چې محمد ﷺ له جېل دعوت څخه نشو گرځولی، نو يو ځل بيا انډېنېمن شول او د اسلامي دعوت د مخنيوي لپاره يې لاندېنې دسيسې وکارولې.

- ۱- مانډي، ټوکي کول، سپک او دروغجن گڼل: مشرکينو په دې توگه د مسلمانانو د سپکاوي او د دوی د معيوبانو د ضعيفولو هڅه کوله او پيغمبر ﷺ ته به يې سپکي سپوري ويلې کله به يې لېوني او کله به يې دروغجن او جادوگر باله.

- ۲- د رسول الله ﷺ د لارښوونو په هکله بدگمانې او شکونه پيدا کول (ايجابول) او د خلکو په وړاندې يې بې اغېزه ښکاره کول.

- ۳- قرآن کریم به يې زړو کيسو ته ورته او مشابه گاڼه.

د مشرکينو يوه بله هڅه:

مشرکانو د دعوت د مخنيوي لپاره ډېرې هلې ځلې وکړې چې د دغو هلو ځلو څخه يو هم رسول الله ﷺ ته د قریشو د استازي عتيبه بن ربيعه وړانديز و، عتيبه رسول الله ﷺ ته د ډېر مال، د قریشو د مشرکي او د هر ډول دنيوي غوښتنو د بشپړولو وړانديز وکړ، خو رسول الله ﷺ د هغه په ځواب کې وويل: زه د دې لپاره نه يم رالېږل شوی چې ستاسو مالونه واخلم او يا پر تاسو مشرکي وکړم، بلکې زه الله تعالی ستاسو لپاره رسول رالېږلی يم، پر ما د الله ﷻ کتاب نازل شوی دی او ماته امر شوی دی چې تاسو ته د جنت زيری درکوونکی او له دوزخ نه وېر ونکی اوسم.

د دې لوست گټې:

۱. کله چې يو بلونکی (داعي) سپېڅلی وي، هيڅ ډول توره نه او افتراگانې نشي کولی د هغه د دعوت مخه ونيسي.

۲. که چیري مسلمانان د دعوت په لاره کې د ستونزو سره مخ شي، نو لازمه ده چې ثبات او استقامت ولري او په صبر او حکمت سره د ټولني د اصلاح لپاره هڅه وکړي.
۳. د ټولني اصلاح د اسلام د مبین دین د لارښوونو په پلي کولو سره د دنیا د هر مال او متاع څخه لور او غوره کار دی او دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره له هغې تنازل وشي.

ارزونه

- ۱- قریشو د رسول الله ﷺ په وړاندې له نورو کومو دسایسو کار واخیست؟
- ۲- عتبه بن ربیعہ رسول الله ﷺ ته د څه وړاندیز وکړ؟
- ۳- رسول الله ﷺ د عتبه بن ربیعہ وړاندیز ته څرنگه ځواب ورکړ؟
- ۴- د دې لوست گټې په لنډه ډول بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توگه وليکئ.

دري ويستم لوست

ابوطالب ته د قریشو د پلاوي ليرل

قریشو په ډېر جديت سره د دعوت د مخنیوي لپاره هڅه کوله، خو په دې نه پوهېدل چې د داسې ستر شخصیت په وړاندې کوم چې ابوطالب ته ډېر گران او عزتمن و څه تڼاییر ونیسي.
وروسته له ډېر فکر او مشورې دې پایلې ته ورسېدل، چې ابوطالب ته ورشي او د هغه په مرسته د حضرت محمد ﷺ د دعوت مخه ونیسي.

ابوطالب ته د قریشو پلاوی:

خړنگه چې ابوطالب د قوم سپین بزوری و، له دې امله یې په قوم کې ډېر عزت او لوړ مقام درلود او خبرې یې منل کېدلې، له بلې خوا هغه د رسول الله ﷺ ملاتړ، حمایت او پلوي کوله، نو د دې لپاره چې قریش په داخلي اختلافاتو کې ښکېل نشي، ابوطالب ته ورغلل، ترڅو دعوت د مخنیوي لپاره د هغه قناعت او رضا حاصله کړي او د قریشو او محمد ﷺ ترمنځ داسې یو تړون لاسلیک کړي چې د هغه پر بنسټ محمد ﷺ د خلکو له دعوت څخه لاس واخلي او په مقابل کې یې چې هر امتیاز غواړي هغه ته به ورکړل شي.

ابوطالب خپل وراره محمد ﷺ راوغوښت او هغه ته یې وویل: گرانه وراره!
دوی ستا د قوم مشران دي او د دې لپاره راغلي، ترڅو تاسو ته ژمنه درکړي او له تاسو ژمنه واخلي.

ابوطالب ته د رسول الله ﷺ وړاندیز:

کله چې رسول الله ﷺ د خپل تره څخه د مشرکینو غوښتنې واورېدلې، نو هغه ته یې وویل: زه دوی

بیراځي یوې کلمې ته رابولم، که دوی ومنله نو خدای تعالیٰ به دوی ته په دواړو جهانونو کې عزت او سرلوری ور په برخه کړي.

ابو جهل په دې خبره خوشحاله شو چې د یوې کلمې په ویلو به ټولو امتیازاتو خاوند شي.
ابو طالب وویل: هغه کلمه څه ده؟ پیغمبر ﷺ وفرمایل: تاسو د (لا اله الا الله) کلمه وړایئ. د دې خبرې په اورېدو سره د قریشو مشران مایوسه او ناامیده شول او ویې ویل:

په الله ﷻ سوگند چې دی به هېڅکله هم ستاسو غوښتنې ونه مني.
په بل روایت کې راغلي دي کله چې رسول الله ﷺ د ابو طالب خبرې واورېدلې، نو په دې فکر شو چې شاید تره یې د ده له ملاتړ څخه لاس اخیستلی دی، نو خپل تره ته یې داسې وویل: گرانه کاکا! قسم په خدای ﷻ دی که چېرې دوی لمر په ښي لاس او سپوږمۍ په کښي لاس کې رانه کېږدي (یعنې د ځمکې او د هغې د چاپېریال واک او اختیار راکړي) او له مانه وغواړي چې د توحید دعوت پریږدم، نو زه به هېڅکله رادعوت پرې نږدم او تر هغه به دوام وړکړم چې یا زه برېښم او یا په دې لار کې شهید شم.

ابو طالب د دې خبرې په اورېدو سره هغه ته د مرستې او ملاتړ ډاډ ورکړ او ورته یې وویل: قسم په خدای ﷻ هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم.

د لوست گټې:

۱. د اسلام د مقدس دین متابعت او هغه ته بلنه، د دنیا له ټولو امتیازاتو څخه غوره ده، مسلمان لره دا نه ښایي چې د دنیوي امتیازاتو لپاره ورڅخه تنازل وکړي.
۲. ابو طالب د قریشو له خوا ټول تکالیف وزغمل، خود رسول الله ﷺ له ملاتړ څخه لاس په سر نه شو.

آرزونه

الف: ابوظالب ته د قریشو د پلاوي د لېرلو کيسه په لنډه ډول بيان کړئ.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱- قریش دې پايلې ته ورسېدل چې ( ) ته ورشي.

۲- که چېرې دوی ( ) په ښې لاس او ( ) په کيڼ لاس رانه کېږدي.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱- د قریشو يوه ډله ابو جهل ته ورغله. ( )

۲- ابوظالب محمد ﷺ ته وويل: قسم په خدای ﷻ هېڅکله به دې هېچا ته ونه سپارم. ( )

کورنۍ دنده

د دې درس مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپلې ژبې او تعبير وليکئ او يو مناسب عنوان ورکړئ.

څلورويشتم لوست

د حبشي په لور هجرت

وروسته له دې چې حضرت محمد ﷺ د بعثت په څلورم کال په بنسکاه ډول بلنه پيل کړه، د قریشو ظلم او تېری هم پر مسلمانانو پيل شو. د قریشو دغه ظلم او تېری د پنځم کال تر نيمايي خپلې لورې پورې ته ورسېد او مکه مکرمه پر مسلمانانو تنگه شوه او د دې ستونزو څخه دخلاصون په لټه کې شول. حضرت محمد ﷺ ته دا معلومه وه چې د حبشي پاچا (نجاشي) يو ډېر عادل سړی دی، نو مسلمانانو ته يې د دين د ژغورلو په هيله د حبشي په لور د هجرت امر وکړ.

د حبشي په لور د مسلمانانو لومړنۍ هجرت:

د نبوت په پنځم کال د رجب په مياشت کې د مسلمانانو لومړنۍ ډله چې له دولسو سپرو او څلورو بڼځو څخه جوړه شوې وه د حضرت عثمان بن عفان رضي الله عنه په مشرۍ د رسول الله ﷺ د لور بې رقيه رضي الله عنها په گاونډون حبشي ته روانه شوه.

د دې لپاره چې قریش بې مخه ونه نيسي دا کاروان د شپې له لورې د شعيبه د بندرگاه په لور روان شو، هلته دوي سوداگريزې کښتۍ ولاړې وې چې دوی يې سپاره کړل او د حبشي په لور روانې شوې. قریش ډېر ژر د مسلمانانو د دې کار څخه خبر شول او د دوی د راگرځولو لپاره يې بندرگاه ته خپل کسان ولېږل، خو د مسلمانانو ډله د دوی له رسېدو دمخه له هغه ځايه وتلې وه چې په دې توگه د مسلمانانو دغه ډله د مشرکانو له ظلم او تېري څخه په امان شوه.

په دغې ډلې کې د حضرت محمد ﷺ د نږدې خپلوانو څخه څوک و؟ نومونه یې واخلئ.

د قریشو د مشرانو د مسلمانېدلو خبر:

د حبشي مهاجرينو ته دا خبر ورسېدل چې د مسلمانانو او قریشو تر منځ تاوتریخوالی کم شوی دی او هغه داسې چې د قریشو مشرانو په حرم کې د نجم سورت د خو آیتونو له اورېدو وروسته د مسلمانانو سره یو ځای سجده وکړه او داسې حالات رامنځ ته شوي چې د قریشو مشران مسلمانان نه ازاوي، نو له دې امله هغوی د بېرته راتګ نیت وکړ او د مکې په لور راروان شول، کله چې مکې مکرمې ته د یوې ورځې مزل په واین تردې شول، نو پوه شول چې خبره هسې نه ده او د قریشو ظلمونه د پخوا په څېر دوام لري، نو زیات شمېر مهاجرین بېرته حبشي ته ولاړل او یوازې څو تنه یې په پټه مکې مکرمې ته ننوتل.

د حبشي په لور د مسلمانانو دویم هجرت:

د حبشي د مهاجرینو د بېرته راتګ وروسته د قریشو ظلم او تېری نور هم زیات شو، نو له دې امله رسول الله ﷺ نورو مسلمانانو ته هم اجازه ورکړه، ترڅو په پټه د دویم ځل لپاره حبشي ته هجرت وکړي.

د مسلمانانو شمېر دا ځلې (۱۰۲) تنه و چې (۸۳) تنه یې سړي او (۱۹) تنه یې ښځې وې، د دې ډلې مشري جمع بن ابی طالب ﷺ کوله.

د لوست ګټې:

۱. هجرت کول د پیغمبر ﷺ د ستو څخه دی چې د مسلمانانو لپاره مشروع ګرځېدلی دی، ترڅو د ظالمانو د ظلم او تېری څخه په امن شي او وکولای شي خپل دیني شعار پرته له کوم ډار او خوف څخه ترسره کړي.
۲. د الله ﷻ په لار کې هجرت کول او له ایمان او عقیدې څخه حفاظت د بشري تاریخ په اوږدو کې د لویو تحولاتو لامل شوی دی.
۳. مسلمان لره ښايي چې په بې بنیاده خبرو، اوازو او شایعاتو ونه غوښتې او خپل معلومات او پوهه د موثقیو منابعو څخه ترلاسه کړي.

۴. مسلمان باید تل د صبر او زغم په ګاڼه سمبال وي او په ځانګړي ډول کله چې حالات خراب او کرکېچن وي.

۱. حبشي ته د مسلمانانو د لومړني او دويم هجرت لنډه يادونه وکړئ.
۲. د حبشي په ډول او هجرتونو کې د مهاجرينو شمېر وښايست.
۳. د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

د دې لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د حبشي د مهاجرينو پر خلاف د قريشو د سپسه

حبشي ته د استازو لېونل:

دا چې مهاجرين هوسا پلټوي ولري، ترڅو د هغوی ځان، مال او دين په امن وي، د اكار د قريشو د مشركانو لپاره د زغم وړ نه و، نو له دې امله يې عمرو بن العاص او عبدالله بن ربيعہ چې هوبښاره او كار پوهه كسان وو، د خورا غوره او قيمتي ډاليو سره نجاشي ته ولېدل، دواړو استازو قيمتي ډالۍ دربار ته نېردي سردارانو ته وركړي او هغه دلايل يې هم ورته وويل چې د هغو له مخې مسلمانان بايد د حبشي څخه وشړل شي، د دربار سرداران په يوه خوله شول چې نجاشي به د مهاجرينو په ويستلو رضا كړي، دوى ټول د نجاشي دربار ته ولاړل او خپلې ډالۍ يې وړاندې كړې او نجاشي ته يې وويل:

زموږ څو تنه ناپوهه ځوانان ستاسې پاچايۍ ته په پټه راغلي دي، دوى خپل دين پرېښى دى او ستاسو دين يې هم نه دى منلى، نوى دين يې جوړ كړى دى چې نه يې مور پېژنو او نه يې هم تاسې، موږ د قوم مشرانو تاسو ته رالېږلي يو، ترڅو تاسې زموږ فرريان موږ ته وسپارئ.

د درباريانو سپارښتنه:

د دربار سردارانو وويل: د پاچا سر دې سلامت وي، دا استازي زښتيا راښي، سړي يې وروسپارئ چې له ځان سره يې بوځي، خو نجاشي وويل:

دا موضوع بايد ښه وڅېړل شي او د دواړو اړخونو دلايل واورېدل شي. مسلمانان يې خپل دربار ته راوغوښتل او د هغوى څخه يې پوښتنه وكړه: دا كوم دين دى چې د خپل قوم څخه پرې جلا شوي ياست؟ نه مو زموږ دين منلى او نه د نړۍ كوم بل دين؟

د مسلمانانو ويناډ ويناډ:

د مسلمانانو ويناډ جعفر بن ابي طالب وويل:

قدرمنه پاچا! مور! ښووه و و د بتانو عبادت مو کاوه او مرداري مو خوره، زنا مور کي څيره وه، خپلوی مور نه پاللي، گاوندلي، مو ربرول او زمونږ زورور په کمزوري تېري کاوه، مور دغه ناوره عادات درلودل چې پاک الله تعالی زمونږ له منځ څخه خپل استازي غوره کړ، نسب يې مور ته معلوم دی، په ريښتینولي، امانتداري، او نورو ښو اخلاقو سره زمونږ په منځ کي مشهور دی، مور ته يې د يو الله ﷺ د عبادت بلنه راکړه، او د هغو بتانو او کاڼو له عبادت څخه يې منع کړو د کومو چې زمونږ پلرونو عبادت کاوه، مور ته يې لارښوونه وکړه چې تل بايد ريښتيا ووايو، امانت پوره ورکړو، خپلوري وپالو، له گاونډيانو سره ښه ژوند وکړو، له ناروا او وينو توبولو څخه لاس واخلو، مور يې له زنا کولو، دروغو ويلو، د يتيم د مال له خوړلو او په پاکي لمنو ښځو د تور لگولو څخه منع کړو.

مور ته يې امر وکړ چې د يو الله ﷺ عبادت وکړو، هيڅ شی ورسره شريکي او سيال ونه گڼو، حلال يې حلال او حرام يې حرام وگڼو، نو زمونږ قوم له مور سره په هملي خبرو دښمن شو او مور يې سخت ورپرلو، ترڅو مور اسلام پرېږدو او بيرته د بتانو عبادت پيل کړو او هغه ناروا کارونه وکړو چې وراندي مو کول، کله چې دوی پر مور ظلم او تېري پيل کړ او او ځمکه يې راباندي تنگه کړه، نو ستا پاچايي مو هجرت وکړ او له تېولو څخه مو تاسي غوره وگڼلي او ستاسو په گاونډ کي مور ته ژوند ښه ښکاره شو، اوس هيله لرو ترڅو ستاسو په خوا کي پر مور ظلم ونشي.

د زده کونزو نکلو څخه دي يو تن د جعفر رضي الله عنه د وينا مهم ټکي په خپلو الفاظو ووايي.

د نجاشي څېړگون:

نجاشي وويل: آيا هغه څه چې ستاسو پيغمبر راوړي له ځانه سره لري؟

جعفر رضي الله عنه ځواب ورکړ: هو! بيا يې د قرآن عظيم الشان د مريم سورت څو آيتونه تلاوت کړل، نجاشي د قرآن کریم د آيتونو په اورېدو سره څېر وژړل، تر دې چې ښېر يې لنده شوه او د دربار ملهبي مشرانو يې هم وژړل چې د ژباړه امله يې به لاسونو کي نيولي کتابونه هم لاندې شول، بيا نجاشي دوی ته وويل: دا او هغه څه چې عيسى عليه السلام راوړي وو دواړه د يو څراغ رڼا ده.

صمرو بن عاص او د هغه ملگري ته يې وويل: ولا شئ، قسم په الله ﷺ چې هيڅکله به هم دا خلک تاسو ته ونه سپارم.

د نجاشي د ذهنيت د خرابولو کوونسي:

د هغه حسد او کينې له مخې چې د قریشو استازو په زړه کې درلوده پاچا ته يې وويل:

دوی د عیسیٰ عليه السلام په هکله يې ځايه خبرې کوي. هغه مسلمانان راوغوښتل او له هغو څخه يې پوښتنه وکړه، جعفر رضي الله عنه ورته وويل: موږ د حضرت عیسیٰ عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې زموږ پېغمبر موږ ته راوړي دي. هغه د خدای جل جلاله بنده، د خدای جل جلاله پېغمبر او د خدای جل جلاله روح او کلمه ده چې ياکې او پيغلي بي بي مريم ته يې القا کړه. نجاشي د ځمکې څخه يو ډکې راپورته کړ او وېي ويل: قسم په الله جل جلاله چې د عیسیٰ عليه السلام حقيقت د دې ډکې په اندازه هم ستاسو له خبرو څخه زيات نه دی.

نجاشي مسلمانانو ته وويل: ولاړ شئ! زما د پاچاهي په حدودو کې به بشپړ ډاډه سره ژوند کولی شئ، چا چې تاسو ته ناوړه خبرې وکړي، نوزه به اړو هغه ته سزا ورکړم.

د لوست گټې:

۱. څوک چې د چا نماندگي کوي، لازمه ده چې هغه پوره زړکه، باخبره او د منطق خاوند وي.
۲. د حضرت عیسیٰ عليه السلام په هکله د واقعي مسيحيت او اسلام ترمنځ کوتم توپير نه لېدل کېږي.
۳. پر قاضيانو او حاکمانو لازمه ده مخکې له دې چې نښايي فيصله صادره کړي د دعوي د جانيانو دلايل او نظريات واورې.
۴. که د اسلام دينمنان ډېر زيات چالاکه او زړکه هم وي، بيا هم د پوه او هوشيار مسلمان د منطق او استدلال په وړاندې ماتې خوري.

د دې لوست څخه چې نورې گټې اخيستل کېږي هغه بيان کړئ.

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱- د دې لوست مهم ټکي په لنډه ډول بيان کړئ.

۲- عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د مهاجرو مسلمانانو د دين په هکله نجاشي ته څه وويل ؟

۳- جعفر بن ابي طالب عليه السلام ته د اسلام د بنسټگو په هکله څه وويل ؟

۴- عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د عيسى عليه السلام په اړوند د مسلمانانو د نظر په هکله څه وويل ؟

۵- جعفر بن ابي طالب عليه السلام د عيسى عليه السلام په هکله څه وويل ؟

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱- دا او هغه څه چې عيسى عليه السلام راوړي دي دواړو د يو ( ) رڼا ده.

۲- مور د عيسى عليه السلام په هکله هغه څه وايي چې زمور د ( ) مور ته راوړي دي.

۳- نجاشي له څمکي څخه يو نړی ( ) راپورته کړ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکئ.

شپږ ويشتم لوست

د حمزه رضي الله عنه اسلام راوړل

حمزه رضي الله عنه د بعثت په شپږم كال د ذوالحجې په مياشت كې اسلام راوړ، يوه ورځ رسول الله صلى الله عليه وسلم د صفا غونډۍ سره ناست و، د جهل پلار ابو جهل رسول الله صلى الله عليه وسلم ډېر ودرېر او ه، تر دې چې هغه يې په كافي وريشت او داسې يې زخمي كړ چې ونې ترې روانې شوې، وروسته بيا ابو جهل د كعبې خواته ولاړ او د قرېشو په غونډه كې شريك شو. د عبدالله بن جلعان وينځې چې دغه زړه دردوونكې حالت په خپلو سترگو لېدلى و، حضرت حمزه رضي الله عنه ته چې تازه له ښكار څخه راغلى و او ليندۍ يې هم په لاس كې وه بيان كړ.

د ابو جهل څخه بدله:

حضرت حمزه رضي الله عنه چې د قرېشو تر ټولو زور وپيلوړى او تکره ځوان و د خپل وراره د مظلوميت څخه يې غيرت په جوش راغى، پرته له كوم څنډه په ابو جهل پسې د كعبې ساحې ته ورغى د ابو جهل په سر ودرېد او ورته يې په ډېر قهر او غوسه وويل:

اى بې غيرته! ته زما وراره ته بډرد وايي او له دې څخه خبر نه يې چې زه د هغه په دين يم؟ بيا يې په ليندۍ وويشت او ډېر سخت يې زخمي كړ، او په دې ترتيب سره حضرت حمزه بن عبدالمطلب رضي الله عنه د اسلام په مبارك دين مشرف شو او په پوره مېړانه يې له اسلام او پيغمبر صلى الله عليه وسلم څخه دفاع وكړه.

د لوست گټې:

- ۱- رسول الله صلى الله عليه وسلم د اسلام د دين په تبليغ كې له ابو جهل څخه ډېر تكاليف او ستونزې وليدلې، خو بيا يې هم د هغو په وړاندې له صبر او زغم څخه كار واخيست.
- ۲- د اسلام دښمنان تل د اسلامي دعوت د مخنيوي لپاره له هر ډول وسايلو څخه كار اخلي، د

اسلامي دعوت گرانو شکنجه کول او تعذيبول د اسلامي دعوت د مخنيوي په لار کي د دوی له نقل پاتي وسايلو څخه دي.
۳- له مظلومانو او اسلامي مقدساتو څخه په مېړانه دفاع کول د مسلمانانو په ځانگړي توگه د ځوانانو مسلمانانو يوه ځانگړتيا ده.

فعايت

د دې لوست څخه که نورې گټې اخيستل کېدای شي څرگندي بې کړۍ.

ارزونه

الف: لاندینيو پوښتنو ته څو اوبونه وركړۍ.

- ۱- د حضرت حمزه رضي الله عنه د اسلام منلو لامل څه و؟
- ۲- ولي حضرت حمزه رضي الله عنه پر ابو جهل په قهر شو؟
- ۳- حضرت حمزه رضي الله عنه ابو جهل ته د وهلو پر مهال څه وويل؟
- ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو چوک کړۍ.
  - ۱- حضرت حمزه رضي الله عنه د بعثت په ( ) کال د ذوالحجې په مياشت کې مسلمان شو.
  - ۲- حضرت حمزه رضي الله عنه د قریشو تر ټولو ( ) ځوان و.
  - ج: د صحيح عبارت په وړاندې د ( ) نېټه او د غلط عبارت په وړاندې د (×) نېټه کېږدۍ.
    - ۱- حضرت حمزه رضي الله عنه د بعثت په اتم کال مسلمان شو. ( )
    - ۲- د حضرت حمزه رضي الله عنه د مسلمانېدو لامل د ابو جهل ظلم پر حضرت محمد صلي الله عليه وسلم باندې و. ( )
    - ۳- حضرت حمزه رضي الله عنه د خپل اسلام اعلان په مسجدالحرام کې وکړ. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د بيړې لندې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکۍ.

اوه ويستم لوست

د حضرت عمر رضي الله عنه مسلمانيدل

حضرت عمر رضي الله عنه د حضرت حمزه رضي الله عنه له مسلمانيدلو څخه درې ورځې وروسته د بعثت په شپږم كال د ذوالحجې په مياشت كې مسلمان شو.

د عمر رضي الله عنه او نعيم رضي الله عنه تر منځ خبرې:

حضرت عمر رضي الله عنه د هغه دښمنۍ له مخې چې د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره يې درلوده يوه ورځ د محمد صلى الله عليه وسلم د لارې په تكل له خپل كور څخه ووت.

د لارې په اوږدو كې د نعيم بن عبد الله العدي سره مخامخ شو، هغه پوښتنه وكړه:
عمر! چېرته ځي؟ عمر رضي الله عنه وويل: غوام چې محمد ورتښم.

نعيم وويل: كه محمد ووژني نو د بني هاشمو او بني زهرو له دښمنۍ څخه به څرنگه ځان وژغوري؟

عمر رضي الله عنه وويل: معلومېږي چې خپل دين دې پرېښي دى او يې دينه شوى يې.
نعيم ورته وويل: عمر! يوه خيرانونكې خبره درته وكړم؟ ستا خور او د خور خاوند (اوبښى) دې هم يې دينه شوي دي.

د دې خبرې په اورېدو سره د عمر رضي الله عنه خبره له غوسې سره شوه، دهغوى دكور په لور روان شو.
خباڼ رضي الله عنه چې هغوى ته د قرآن تعليم وركاوه د عمر رضي الله عنه په لېلو ځان گوبښه كړ او د عمر رضي الله عنه خور فاطمې (رضى الله عنها) د عمر رضي الله عنه څخه د قرآن پاڼه پته كړه، څرنگه چې عمر رضي الله عنه كور ته د ننوتلو پر مهال د خباڼ رضي الله عنه قراوت اورېدلې وه نو پوښتنه يې وكړه: دا ورو خبر د چا وه؟
هغو خواب وركړ: هيڅ نه وه، مورز به خپلو كې خبرې كولې.
عمر رضي الله عنه وويل لكه چې يې دينه شوي ياست.

د خور او اوبني ځواب:

اوبني يې وويل: عمره! که چېرې ستا له دين څخه پرته بل دين حق وي؟
عمر^{رضي الله عنه} په خپل اوبني سعيد بن زيد^{رضي الله عنه} بريد وکړ او هغه يې ډېر زيات وواهه، خور يې راغله او غوښتل يې چې خپل خاوند د ورور څخه خلاص کړي. عمر^{رضي الله عنه} هغه هم په درنه څېټه ووهله چې له مخ څخه يې وينې روانې شوي. خور يې د قهر او غوسې په حال کې وويل: عمره! حق د ستا د دين څخه پرته به بل دين کې دی، بيا يې د توحيد کلمه په جهر سره وويله.

د عمر^{رضي الله عنه} په زړه کې د اسلام ځای نيول:

عمر^{رضي الله عنه} چې کله د اسلام په دين باندې د دوی ټينگار او ثبات وليد او له بلې خوا يې د خپلې خور مظلوميت او وينې ولېدې، خورا پېښمانه شو او په مات زړه يې پوښتنه وکړه:
ښه ده، ستاسې کتاب راکړئ چې زه يې ولولم.

خور يې چې ډېره کرېدلې وه، عمر^{رضي الله عنه} ته داسې وويل: ته ناولی يې او قرآن کریم بايد په پاڼو لاسونو واخيستل شي، که غواړی چې قرآن ولولې، نو پاڅه غسل وکړه. عمر^{رضي الله عنه} پاڅېده او غسل يې وکړ، قرآن کریم يې راواخيست او شروع يې وکړه، د عمر^{رضي الله عنه} سترگې په (بسم الله الرحمن الرحيم) ولگېدې، وېي ويل: دا څومره پاک او سپېڅلي نومونه دي؟ بيا يې د (رطه) سورت تلاوت پيل کړ، ترڅو د (رَأَيْتَ اَنَا لِلَّهِ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنَا فَاصْبِرْ وَاقُمْ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي) د طه سورت ۴ آيت ته ورسېد.

ژباړه: يقيناً همدا زه الله يم، له ما پرته بل برحق معبود نشته، نو همدا زما عبادت وکړه او زما په ياد لمونځ ادا کړه.

بيا يې وويل: دا څومره ښې او ښکلې خبرې دي؟ ماته محمد^{صلى الله عليه وسلم} راوښايخ.

د حضرت عمر^{رضي الله عنه} لارښوونه دار رقم ته:

ځواب^{رضي الله عنه} چې کله د حضرت عمر^{رضي الله عنه} خبرې واورېدلې، ځان يې ښکاره کړ او وېي ويل: هيله من يم چې د رسول الله^{صلى الله عليه وسلم} دعا ستا په حق کې قبوله شوې وي.
حضرت عمر^{رضي الله عنه} بيا خپله توره راواخيسته او د نبې اکرم^{صلى الله عليه وسلم} په وړاندې د اسلام د منلو لپاره دار رقم ته روان شو.

حضرت عمر^{رضي الله عنه} ه دار رقم کې:

دار رقم ته په رسېدو سره حضرت عمر^{رضي الله عنه} دروازه وټکوله، يوه صحابي عمر^{رضي الله عنه} وليد چې له خپلې

توري سره ولاړ دی، پېغمبر ﷺ يې خبر کړ، حضرت حمزه ورتنه خلاصه کړې، که د خيبر په نيت راغلی وي، خيبر به ورته ورووسي او که په بد نيت راغلی وي، نو په خپله توره به يې سر غوڅ کړم.

کله چې حضرت عمر رضي الله عنه د رسول الله صلى الله عليه وسلم حضور ته ورغی پېغمبر ﷺ هغه د گېروان څخه ونيو او خپلې خوا ته يې راکش کړ او ورته يې وويل: عمر! ته له مخالفت څخه لاس نه اخلې، غواړې چې د وليد بن مغیره په څېر پاياله ولري؟

حضرت عمر رضي الله عنه وويل: (اشهد ان لا اله الا الله و انك رسول الله) او د اسلام سپېڅلی دين يې قبول کړ.

حضرت عمر رضي الله عنه ته د فاروق لقب ورکول:

کله چې عمر رضي الله عنه مسلمان شو رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې وويل آيا موز د ژوند او يا مرگ په دواړو حالاتو کې په حقه نه يو؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل: قسم مې دې په هغه ذات وي چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی، ناسې په حقه يې که ناسې مړه شوی او يا ژوندي.

حضرت عمر رضي الله عنه وويل: نو بيا ولې خپل اسلام نه څرگندوو؟ سوگند مې دې په هغه ذات وي چې ته يې په رېښتيا رالېږلی يې مور: به خامخا اسلام خپلکو ته څرگندوو.

هماغه و چې مسلمانان د رسول الله صلى الله عليه وسلم په ملتيا په دوه کنارونو کې د حرم په لور ووتل او حرم ته ورسېدل، قريشو دوی ته کتل، خو د حضرت عمر رضي الله عنه او حضرت حمزه رضي الله عنه شتون د مسلمانانو په ليکو کې د قريشو غرور مات کړ، هغوی دوی ته هيڅ ډول ضرر ونه رساوه، رسول الله صلى الله عليه وسلم په همدې ورځ حضرت عمر رضي الله عنه ته د فاروق لقب ورکړ.

د لوست گټې:

۱. د پياوړو، مخصوصو او مخورو مسلمانانو په يووالي سره د مسلمانانو ليکي ټينگښت مومي.
۲. څرک چې د حقيقت په لټه کې وي ضرور به اسلام ته مخه کوي، که څه هم د اسلام د سرسختو مخالفينو څخه وي.
۳. د اسلامي دعوت په لار کې استقامت او صبر کول د رېښتيني مسلمانانو له صفاتو څخه دي.

فعالیت

د دې لړست شخصه که نورې گڼې اخيستل کېږي څرگندې يې کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته څو اوبونه ورکړئ.

- ۱- حضرت عمر رضي الله عنه د بعثت په کوم کال مسلمان شو؟
  - ۲- د حضرت عمر رضي الله عنه د اسلام قبولو لامل څه و؟
  - ۳- حضرت عمر رضي الله عنه د خپلې خور په کور کې د کوم سورت آيتونه تلاوت کړه؟
  - ۴- ولې حضرت عمر رضي الله عنه ته د فاروق لقب ورکړل؟
- ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱- کله چې حضرت عمر رضي الله عنه د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وژلو په نيت توره په لاس وووت، په لاره کې ( ) په مخه ورغی.

کورنۍ دنده

د دې لړست مطالب په لنډه ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه او خپل ځانگړي تعبير وليکئ.

آته وڊشتم لوست

هر اڙ خير پر بكون

هغه ښښي چي مشرکان يي اندښمن کرل :

- د څلورو اونیو څخه په لږه موده کې مشرکان له څلورو لویو ښښو سره مخ شول، دغو ښښو مشرکان هک پک حیران کرل چي هغه عبارت دي له:
  ۱. د حضرت حمزه رضی اللہ عنہ، مسلمانیدل.
  ۲. د حضرت عمر رضی اللہ عنہ، مسلمانیدل.
  ۳. د حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم له اړخه د مشرکانو د روحي جوړي د وړاندیزونو نه منل.
  ۴. د حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم د دفاع او ملاتړ لپاره د بني هاشم او بني عبدالمطلب تړون.
- دې ښښو مشرکان په اندښنه کې واچول او په دې پوه شول که چیري دوی حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم ته لاس اوږد کړي، نو د مکې لاري او کوچي به د دوی په وینو رنگ شي له دې امله يي د حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم له وژلو څخه لاس واخیست او یو بل ډول ظلم او تېري ته يي ملا وتړله.

د ظلم او تېري تړون:

د بعثت په اووم کال د قریشو مشرکان په بني کنانه کې راټول شول او داسې پرېکړه يي وکړه چي له دې وروسته به د بني عبدالمطلب او بني هاشم سره رپرته له ابو لهب څخه)، نه څوک خپلوي کوي نه به پرې څه خرڅوي، نه به ورسره راشه درشه کوي او نه به ورسره خبرې کوي، ترڅو يي چي رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم د وژلو لپاره دوی ته نه وي سپارلی، همدارنگه ورزیاته يي کړه چي د هاشم له کورنۍ سره به هېڅ ډول روضه جوړه، نرمي او خواخوږي نه کېږي، بیا يي دغه تړون د کعبې شریفې په منځ کې راوڅراوه، د يادوني وړ ده چي د دې تړون د لیکونکي لاسونه هماغه مهال شل شول.

همغه و چي د دغو ټول غړي (مسلمان او کافر) د بعثت په اووم کال د محرم دمیاشتي په لومړۍ

ورځ د ابو طالب په وادي (شعب ابي طالب) کې محاصره شول. محاصره ورځ په ورځ سختېده، د خوراک او څښاک ټول وسایل پر مسلمانانو بند شول، مشرکانو هېڅ شی نه پرېښود چې مسلمانانو ته ورسېږي، په پای کې مسلمانان دې زړه پوزونونکي حالت ته ورسېدل چې د ونو پاتې او د جوړاناتو وچ پوستکي و خوري.

د کوچهیانو او بهڅو ژړاگانې د ليرې ځایونو څخه اورېدل کېدې.

د بنديز درې کاله تېر شول، د بعثت په لسیم کال د محرم په میاشت کې د محاصرې د تړون ناخوښه کسان د حجون په سیمه کې د دې ظالمانه بندیز د ماتولو لپاره راټول شول، زهیر وویل: سبا به زه لومړی کس یم چې د قریشو ټولني ته به په دې هکله خبره کوم.

د وعلې سره سم هر سړي خپل ځان حرم ته ورساوه، زهیر چې نوي جامې یې اوسني وې، لومړی یې د کعبې طرف وکړ، بیا یې خلکو ته مخ کړ او وې ویل: ای د مکې خلکو! دا کوم انصاف دی؟ مور په مړه گڼه خوراکونه کوو، نړې جامې اغوندو او د هاشم کورنۍ له لورې هلاکېږي، قسم په الله ﷺ چې د دې ظالمانه تړون پایله به ارومرو شکوم.

ابو جهل چې د مسجد په یوه څنډه کې ناست و، وروږ کړ: تا د ورځ وویل، قسم په الله ﷺ چې دا پایله به هېڅکله هم نه شکېږي.

وروسته بیا زمعه بن الاسود، ابوالخثري، مطعم بن عدې او هشام بن عمرو په خپل وار سره د زهیر خبرې تائید کړې او د پاتې د شکولو خبرې یې وکړې او ابو جهل یې پرله پسې مخالفت کاوه.

د بندیز د ختمولو په هکله د ابوطالب وړاندیز:

ابو طالب هم په دغه غوښتنه کې موجود و او د دې لپاره راضی و، ترڅو خلکو ته وولايي چې الله تعالی رسول الله ﷺ ته څیر ورکړی چې په دې پایله وپته (چینجی) اخته شوی دی او پرته د الله ﷺ د نوم څخه یې نورې د ظلم او تېرې ټولې کلمې خورلي دي، که چېرې د هغه خبرې دورځ وي، نو زه به له منځه ووځم، تاسې پوه شه او هغه که چېرې زما د وراره خبره سمه او ریښتیا وه، نو تاسې باید په مور ظلم او تېری بند کړئ او بندیز ختم کړئ.

قوم وویل: د انصاف خبره دي وکره.
وروسته له دي چې د قوم د خلکو او ابو جهل ترمنځ خبرې تاوي راتاوي شوي مطعم بن عدلي پاڅېده، ترڅو ليکلي پاڼه وشکوي، گوري چې چينجو ټوله خورلي ده او يوازې د الله تعالیٰ پاک نوم پاتې دی، په دي ترتيب تړون ليک وشکېده، رسول الله ﷺ او ملاگري يې د محاصري څخه خلاص شول، مشرکانو د رسول الله ﷺ د نبوت د رېښتینولۍ ډېر لوی او ستر دليل په غړېدلو سترگو وليد.

د لوست گټې:

۱. اقتصادي بنديز مسلمانان په ډول ډول تکالیفو او ستونزو اخته کړل.
۲. په انسانانو باندې د خوراکي توکو بندول هغه ظالمانه منطق دی چې د تاريخ په اوږدو کې مستبدو او ناسو ظالمانو کارولی دی.
۳. اسلام د سپېڅلي او مقدس دين د ساتلو لپاره مسلمانو ډېرې ستونزې گاللي دي.
۴. اقتصادي محاصره داسې يو ناروا کار دی چې د ضمير او وجدان لرونکي مشرکانو هم د هغې مخالفت وکړ.

الف: لاندینو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د تړون مهم ټکي وليکئ.
- ۲- د ظلم او تېري تړون څومره موده دوام وکړ؟
- ۳- د دي تړون د ماتولو بهير څرنگه و؟ څرگند يې کړئ.
- ۴- د دي تړون ليکونکي ته څه پېښ شول؟ بيان يې کړئ.

ب: لائادي خالي جايونه به مناسبو کلمو وک کړئ.

- ۱_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په ( ) کال د محرم د مياشتې له لومړۍ نېټې پيل شوه.
۲_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په ( ) کال د محرم په مياشت کې ختمه شوه.
ج: د صحيح عبارت په وړاندي د (۴) نېټه او د غلط عبارت په وړاندي د (۴) نېټه کېږئ.
۱_ د دغه تړون پرېکړه د کعبې په منځ کې وځړوله. ( )
۲_ پرېکړه يې داسې وه چې مسلمانان به په مدينه منوره کې محاصره وي. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توگه ديوي مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه وليکئ.

د غم کال (عام الحزن)

د ابو طالب مړینه:

د نبوت په لسم کال کله چې محاصره ختمه شوه او مسلمانان تېرته مکې مکرمې ته راستانه شول د همدې کال د رجب په میاشت کې ابو طالب چې د مسلمانانو لپاره د ډال حیثیت درلود، وفات شو.

ابو طالب د هغې ستړي کلا په څېر و چې مسلمانان یې د مشرکانو له ظلم او تېري څخه ژغورلي و، خو بدمختانه په خپله یې ترې گټه وانخیسته او د خپلو نیکونو په زاړه دین مړ شو.

د پیغمبر ﷺ سره د ابو طالب له مړینې وروسته د قریشو له خوا ظلم او تېری:

د ابو طالب له مړینې وروسته په رسول الله ﷺ د مشرکانو د ظلم او تېري جرئت لاریات شو او هغه یې د ډېرو ستونزو، غمونو او کړاوونو سره مخ کړ، یوه ناپوهه قریشي په رسول الله ﷺ باندې مردارې خاورې واچولې، پیغمبر ﷺ په هماغه حالت کور ته ولاړ، فاطمې رضي الله عنها چې دده دا حالت ولید په ژړا شوه او سر یې ورته ومیځه، رسول الله ﷺ ورته وویل: لورکې! مه ژاړه، پاک الله ﷻ به اړو مرو ستا پلار ژغورې. رسول الله ﷺ به ویل: ماله قریشو څخه د ابو طالب په ژوند کې داسې بد چې زه یې خورولم نه وولیدلې.

خدایچه الکبری رضي الله عنها د الله تعالی د رحمت په لور:

خدایچه الکبری د ابو طالب له مرگ څخه څه موده وروسته وفات شوه. خدایچه الکبری رضي الله عنها د الله ﷻ له لورې رسول الله ﷺ ته یوه ستره پیرزویه وه چې د یوې پېرې څلورمه برخه یې ورسره تېره کړه چې د غم په وخت به یې پر رسول الله ﷺ شفقت او مهرباني کوله او د دعوت په خپرولو کې یې ملگري وه.

رسول الله ﷺ د هغې په هکله فرمایي: هغه وخت یې پر ما ایمان راوړ چې خلکو نه منلم، هغه وخت یې رښتینی وگلم چې نورو رانه دروغجن ویل او هغه وخت یې په خپل مال کې برخمن کوم چې هېچا څه نه راکول او الله پاک ﷻ له هغې څخه اولاد راکړ.

د طایف په لور د پیغمبر ﷺ سفر او له هغه سره بد سلوک:

د خو او نښو په ترڅ کې چې کومې غمجنې پیښې منځته راغلې رسول الله ﷺ یې ډېر دردولی و، د ابو طالب د مړینې وروسته د اسلام د دښمنانو تېری نور هم زیات شو، رسول الله ﷺ پرته له دې چې طایف ته (چې مکې مکرمې ته تر ټولو لنډه لار دی) سفر وکړي بله کومه چاره نه درلوده، ترڅو له دې لارې وکولای شي د طایف خلک اسلام ته راوبولي او هغوی د ده ملاتړ وکړي، خو د طایف خلکو نه یواځې دا چې د رسول الله ﷺ بلنه یې ونه منله، بلکې ده ته یې ډېرې ستونزې او تکلیفونه ورسول، د کابو په ویشتلو یې دی ډېر ژول کړ، تر دې چې یې یې له وینو ډکې او بدن مبارک یې په وینو سور شو.

د لوست گټې:

- ۱- د الله تعالی له ازموینو څخه دا دی چې اسلامي دعوگران په تکلیفونو او ستونزو اخته کوي، ترڅو وکولای شي د دعوت دروند پیچې او دنده په سمه توګه پرمخ یوځي.
  - ۲- په اسلامي دعوت او د ټولني په اصلاح کې د مسلمانې بشپړې رول ډېر ارزښتناک دی او باید مسلمانانې ښځه د اسلامي دعوت په وړاندې خپل رسالت اداء کړي.
- ام المؤمنین خدیجه رضی الله عنها د رسول الله ﷺ څخه پنځلس کاله مشره وه، خو د هغې د حقې لارې ملګرتیا او د رسول الله ﷺ سره مخلصانه همدردی او خواخوږي، رسول الله ﷺ دې ته اړ باسه ترڅو د نورو ازواجو په پرتله د هغې ښېگڼې وستایي.
- صالحه ښځه په اسلامي ټولنه کې ډېر مهم رول لوبولی شي.

الف: د دې لوست مهم ټکي په مختصر ډول وړایاست.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱- ابو طالب د بعثت په ( ) کال د ( ) په میاشت کې وفات شو.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د ( ) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (×) نښه کېږدئ.

۱- ابو طالب د رسول الله ﷺ نیکه و. ( )

۲- د بعثت اتم کال د غم په کال ونومول شو. ( )

د دې لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

د پر شتم لوست

طايف ته د رسول الله ﷺ د سفر تفصيل

د بعثت په لسم كال چې رسول الله ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، په دې هیله طايف ته روان شو چې د طايف څلک، به یې بلنه ومني. طايف د مکې مکرمې په (۷۰) کیلومترۍ کې پروت دی. په دې ستونزمن سفر کې زید بن حارثه هم د ده سره ملاگرۍ و. رسول الله ﷺ به په هر کلي تېریده هغوی به یې اسلام ته رابلل.

له طايف څخه د رسول الله ﷺ ویتل:

رسول الله ﷺ لس ورځې په طايف کې تېری کړې، د طايف له ټولو مشرانو سره یې خبرې وکړې او هغوی یې د اسلام سپیڅلي دین ته رابلل، خو هغوی په یوه خوله په ډېر ذلت او سپکاوي، ازار او تکلیف ورکولو له طايف څخه د رسول الله ﷺ د ویتلو پرېکړه وکړه، هماغه و چې دوی خپل ناپوهان په رسول الله ﷺ پسې راپارول، ترڅو هغه ته بدي خبرې وکړي هغه پسې چغې ووهي او په کابو یې وولي چې په پایله کې رسول الله ﷺ په کابو وروښتل شو او پټې مبارکې یې په ونیو رنگ شوی. زید بن حارثه ﷺ به هڅه کوله ترڅو د رسول الله ﷺ څخه دفاع وکړي او خپله د ډېری مخ ته ودرېږي. چې پایله کې په سر او مخ زخمي شو.

ناپوهانو خپلو وپښتو ته دوام ورکړ تر دې چې رسول الله ﷺ دې ته اړ شو، خو د عتبه او شیبه باغ ته چې د طايف څخه څلور نیم کیلومتره لرې پروت و پناه یوسي.

د پیغمبر ﷺ د حا :

رسول الله ﷺ وروسته له دې چې د عتبه او شیبه باغ ته خواتینې ننوت د انګورو ټاګو ته یې تکیه وکړه او داسې یې وویل: (والله! زه ډېر ضعیف او ناتوان یم، هېڅ مې په وس کې نشته، خلک هم په سپکه

رانه گوري، ای ارحم الراحمين! ته د بي وسو خدای ﷻ يې او زما هم رب يې، ته مې چاته سپاري؟ پردي ته، چې سختي راسره کوي؟ يا کوم دينمن ته، چې زما واک تا په لاس کې ورکړی دی؟ که ته راباندې په غوسه نه يې هېڅ باک مې نشته، ستا بښنه خورا پراخه ده، ستا په هغه روښانه مخ چې ټولې تياري پرې رڼا او د دنيا او اخرت وړانې پرې سمېږي، ستا له قهر څخه پناه غواړم، له خپل غضب څخه مې وژغوره، تا ته مې پناه دروړی ده چې ته راضي شي، له گناه څخه ځان ژغورل او په طاعت صبر او استقامت کول ستا له توفيق پرته ناشوني دي.

د عداس سره پېژندنه کلوي:

کله چې د ربيعه زامنو رسول الله ﷺ په ډېر مظلوم حالت وليد زړونه يې پرې وخورېدل، خپل عداس نومی نصراني غلام ته يې وويل چې د انگورو يو وږی رسول الله ﷺ ته يوسي، کله چې عداس د انگورو وږی د رسول الله ﷺ په وړاندې کېښود رسول الله ﷺ لاس اوږد کړ او د بسم الله په ويلو يې په خوراک پيل وکړ.

عداس وويل: د دې وطن خلک دا کلمات نه وايي. پېغمبر ﷺ ورته وويل: ته د کوم وطن يې؟ او په کوم دين يې؟

عداس وويل: زه نصراني يم، د نيتوا څخه.

پېغمبر ﷺ ورته وويل: د نېک سړي يونس بن متى ﷺ له کلي څخه؟ عداس پوښتنه وکړه: يونس بن متى ﷺ څه پېژنی؟

رسول الله ﷺ جواب ورکړ، هغه زما ورور دی، هغه پېغمبر و او زه هم.

عداس د دې خبرې په اورېدلو سره منله کړه او د رسول الله ﷺ لاسونه او پښې يې ښکلې کړې. د ربيعه زامنو عداس وليد، کله چې عداس راغی نو هغوی ورته وويل: هلاک شي، دا دې څه وکړل؟ عداس وويل: د ځمکې په سر له ده څخه بل څوک غوره نشته، ماته يې داسې خبرې وکړې چې پرته له انبياؤو څخه يې بل څوک نشي کولی.

هغوی وويل: هلاک شي له دين څخه دې وانه روي، ځکه ستا دين د هغه له دين څخه غوره دی. **رحمة للعالمين پېغمبر ﷺ:**

پېغمبر ﷺ خورا ستړی او خواشینی د مکې لور ته روان شو، د لارې په اوږدو کې ورته جبرائيل ﷺ د پاسنی قري يادونه په ازمېښته کې اړينه نه ده.

وويل: الله سستا سره سستا د قوم په کړنو خبر دی، که غواړي نو د مکې غرونه به پر دوی یو ځای کړم. رسول الله ﷺ خراب ورکړ: زه هیله من یم چې پاک الله ﷻ به د دوی په راتلونکي نسل کې مسلمانان پیدا کړي او داسې دعابې وکړه: (اللهم اهد قومي فانهم لا يعلمون).

ژباړه: خدایه! ته زما قوم ته هدايت وکړه، دوی ناپوهان دي.

اسراء او معراج:

په همدغه شپو او ورځو کې چې پیغمبر ﷺ ډېر ضحک او خوشینی و، د اسراء او معراج پېښه رامنځته شوه.

رسول الله ﷺ د جبرائیل الغابری په ملتیا له مسجد الحرام څخه بیت المقدس ته یوړل شو او بیا هماغه مهال د بیت المقدس څخه آسمانو ته پورته شو.

د رسول الله ﷺ تگ له مسجد الحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی، بیا له بیت المقدس څخه آسمانو ته ختل په مشهورو احادیثو ثابت دی.

د لوست ګټې:

- ۱- رسول الله ﷺ ته ستونزي او تکالیف پېښېدل، د هغو مصلحتونو او داعیانو لپاره یو ښه درس دی کوم چې د ټولني دعوت او اصلاح په لار کې د ستونزو سره مخامخ کېږي.
- ۲- د اسلام نعمت چې د هغه له برکته د نړۍ ټول مسلمانان په امن، سوکالي، او وروگلوۍ سره ژوند تېروي، د ډېرو ستونزو، تکالیفو او رېږونو (چې تر ټولو وړاندې پیغمبر ﷺ ګالي دي) په زغملو خپور شوی دی، نو لازمه ده چې هر وخت پر رسول الله ﷺ باندي درود او سلام ووایو.
- ۳- پیغمبر ﷺ رحمة العالمین دی، هېڅکله یې هم پر نورو د ظلم او تېري پلوي نه ده کړې او هر وخت په دې هڅه کې و ترڅو د نورو د ظلم او تېري په مقابل کې د ښکې ترحم او ښېني څخه کار واخلي.

۴- د اسراء او معراج د ارزښت بیانول او د پیغمبر ﷺ د عروج د ځای او د مسلمانانو د لومړني قبلي (مسجد اقصی) لوړ مقام په ګوته کول چې باید د مسلمانانو له لورې یې ساتنه وشي.

فعالیت

زده کوونکی دې د مضمون د بنوونکي په مرسته د مسجد اقصی د ارزښت او د مسلمانانو د لومړنۍ قېلي او نبي کریم ﷺ د عروج د ځای په اړه د مسلمانانو د مکلفیتونو په هکله یو له بل سره مباحثه وکړي.

ارزونه

الف: لاندینيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

کله چې پیغمبر ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، نو چیرته ولاړ؟
د طایف په سفر کې د پیغمبر ﷺ ملگری څوک و؟
پیغمبر ﷺ په کوم کال طایف ته ولاړ؟
د اسراء او معراج په هکله خپل معلومات څرگند کړئ.
ب: لاندې ځایي ځایونه په مناسبو کلمو ډوک کړئ.
طایف له مکې مکرمې څخه ( ) ورځې په طایف کې تېرې کړي.
رسول الله ﷺ ( )
ج: د سم عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه ولیکئ.
مکه مکړه د طایف څخه (۳۰) کیلومتره لیرې ده. ( )
عداس وویل: زه نصراني یم د نینوا څخه. ( )
د پیغمبر ﷺ تگ له مسجد الحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی او د هغه تگ له بیت المقدس نه آسمانونو ته په مشهورو احادیثو ثابت دی. ( )

کورنۍ دنده

د دې لړست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه ولیکئ.

د عقبي لومړني بيعت

د بيعت خټه د مخه:

عقبه په مکه مکرمه کې د يو ځای نوم دی چې د مسجدالحرام په پنځه کيلومترۍ کې د جمر لټو (کوم ځای کې چې شيطان وپشتل کېږي) ترڅنگ پروت دی، د جزيره العرب د خلکو په دا عادت وو چې د حج په موسم کې به د کعبې شريفې د زيارت لپاره مکې مکرمې ته راتلل، د نبوت په يور لسم کال هم د مدينې منورې شپږ تنه مشران مکې مکرمې ته راغلل، له رسول الله ﷺ سره يې وعده وکړه چې د ده پيغام به خپلو خلکو ته رسوي.

د عقبي لومړني بيعت:

د بيعت په (۱۲) کال د مدينې منورې (۱۲) تنه اوسېدونکي چې پنځه تنه يې تير کال هم راغلي وو، د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر شول او په عقبي نومې ځای کې يې د رسول الله ﷺ سره غونډه وکړه او هم يې له هغه سره بيعت وکړ چې دغه بيعت د عقبي په لومړني بيعت ونومول شو.

د بيعت ټکي:

عباده بن صامت رضي الله عنه د عقبي د لومړني بيعت په هکله داسې وايي: رسول الله ﷺ مور ته داسې وفرمايل:

راشي زما سره په دې خبره بيعت وکړئ چې:

- ۱- د الله ﷻ سره به هېڅ شريک نه نيسي.
- ۲- غلا او زنا به نه کوي.
- ۳- اولادونه به مو نه ورني.
- ۴- به خلکو په تور نه لگوي.
- ۵- به نيکۍ کې به زما نافرمانې نه کوي.

عباده وايي: مور د رسول الله ﷺ سره په همدې امورو بيعت وکړ.

په مدينه منوره کې د قران کریم او اسلامي روزني ښوونکي:

وروسته له دې چې بيعت تر سره شو او د حج موسم هم پای ته ورسېد، رسول الله ﷺ يو مسلمان زلمي

د بيعت کوزونکو سره يثرب ته وليږه، ترڅو مسلمانانو ته د اسلام احکام ورزده کړي او په دين يې پوه کړي او هم د اسلام د سپينځلي دين لپاره دعوت وکړي چې د دې ستر کار لپاره يې مصعب بن عمير رضي الله عنه غوره کړ چې يو پوه او هونيناره مسلمان زلي و.

مصعب بن عمير يو بزبالي داعي:

مصعب بن عمير رضي الله عنه د اسعد بن زراره په کور کې استوگنه پيل کړه، دوی دواړو په مېړانه او نه ستړي کېدونکو هلو ځلو سره يثرب کې اسلام خپراوه، مصعب بن عمير رضي الله عنه په يثرب کې د قرآن کریم په معلم مشهور شو.

نورو ته په قناعت ورکولو کې د اخلاص او استدلال تاثير:

يوه ورځ مصعب رضي الله عنه او اسعد رضي الله عنه د بني ظفر د کلي په لور روان شول او د بني ظفر په يوه باغ کې چې ډېر مسلمانان هلته راټول شوي وکښېناستل. سعد بن معاذ او اسيد بن حضير چې د يثرب مشران و او لا تر اوسه يې اسلام نه و راوړی، د دوی په راتگ خبر شول. سعد اسيد ته وويل: ولاړ شه او دغو دوو تنو ته چې زموږ نابو هه خلک يې لارې کوي په قهر سره ووايه چې زموږ د کورونو لور ته راشي، اسيد تور په لاس کې واخيسته او په ډېر قهر د هغوی په لور ورغی، کله چې هغوی ته ورسېد، ويې ويل: ولې دلته رضي يې؟ غواړئ چې زموږ ساده گان وغولوي، که د ځان خيبر غواړئ، نو بيا دلته راشئ.

مصعب رضي الله عنه ورته وويل: ډېر ښه، ايا ته نه غواړي چې زموږ خيبري واورې؟

که خوښې دې شوې ويې منه او که خوښې دې نه شوې، نو په زور يې څوک په نا نشي منلی.

اسيد ورته وويل: خيره دې روغه ده، بيا يې توره په ځمکه وتو مېله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته د اسلام په هکله خبرې وکړې او قرآن کریم يې تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وايي: قسم په الله ﷻ چې د ده په منځ کې د اسلام د نور روښانتيا مخکې له دې چې دی خبرې وکړي، موږ وليده، بيا اسير وويل: دا څومره ښکلې او په زړه پورې دين دی! دی دين ته د داخلېدو لاره څه ده ماته يې راوښايئ.

دواړو ورته وويل: لومړی به غسل وکړي او بيا به پاکی جامې واغوندی او د شهادت کلمه به ووايي او دوه رکعت له منځ به وکړي. همغه و چې پاڅېده غسل يې وکړ، پاکی جامې يې واغوستلې، د توحيد کلمه يې وويله او دوه رکعت له منځ يې ادا کړ.

اسيد وويل: زما يو بل ملگری هم شته که چېرې مسلمان شو، نو د قوم ټول خلک به مسلمانان شي. هغه سعد بن معاذ دی، زه به يې همدا اوس تاسو ته راو لېږم.

د سعد بن معاذ رضي الله عنه اسلام راوړل:

اسيد خپله توره واخيسته او د سعد په لوري چې د قوم په منځ کې ناست و ورغی، سعد د قوم خلکو

ته وويل: قسم به الله ﷻ چې اسيد په کومه بڼه تللی و، په هغه نه دی راغلی. اسيد چې د غونډې ځای ته ورسېد، سعد ترې پوښتنه وکړه څه دې وکړل؟

ده وويل له هغوی سره مې خبرې وکړې، قسم به الله ﷻ ما په هغو کې څه بد ونه ليدل، خو بيا هم ما منځ کړل، هغوی وويل: مور به هغه څه کوو چې ستا خوښه وي، خو به لاړ کې مې واورېدل چې د حارثه کورنۍ راوتلې ده چې اسعد بن زراره د دې لپاره وورثي چې هغه ستا د ترور زوی دی، سعد د دې خبرې په اورېدو سره ډېر په قهر شو، توره يې واخيسته او د هغو دواړو په لور روان شو، کله يې چې هغوی دواړه وليدل، نو پوه شو چې اسيد غوښتل ترخو زه هم د دې دواړو خبرې واورم، بيا يې په ډېر قهر او غوسه اسعد ته وويل: ای ابو امامة! قسم مې دې به الله ﷻ وي که چېرې زما او ستا ترمنځ خپلوي نه ولی روغ به راڅخه نه وي تالی. آیا ته زموږ کور ته هغه څه راوړي چې مور يې نه خوښوو؟

مصعب ﷻ سعد ته وويل: آیا ته نه کښېنی ترخو زموږ خبرې واورى؟
که دې خوښې شوي نو ويې منه او که نه په زور خوښې په تاشو منای.

سعد وويل: خبره مو روغه ده، بيا يې توره په ځمکه ښغه ودروله او کښېناست، مصعب ﷻ ورته اسلام بيان کړ، بيا يې ورته قرآن کریم تلاوت کړ.

مصعب ﷻ وايي: قسم به الله ﷻ چې له خبرو وړاندې يې مور به منځ کې د اسلام نښې وليدې چې ځلېدې او زما يې کوله.

سعد ﷻ وويل: غواړم مسلمان شم څه وکړم؟ هغې ورته وويل: غسل به وکړې، بيا به پاکې جامې واغونډې او د توحيد کلمه به ووايي، بيا به دوه رکعت له منځ وکړې.

سعد همدا سې وکړل.

د سعد ﷻ خبرې له خپل قوم سره:

سعد ﷻ خپله توره واخيسته او د خپل قوم په لور يې روان شو، کله چې خپل قوم ته ورسېد، نو ويې ويل: ای د اشهل اولادي! تاسې ماته په کوم نظر گورئ؟
تولو وويل: ته زموږ مشر او لارښود يې.

سعد وويل: زه به ستاسې د نر او ښځو سره تر هغوی خبرې ونه کړم، ترڅو چې تاسې به الله ﷻ او رسول الله ﷻ ايمان نه وي راوړی. معذکې له دې چې مانبا شې د قوم ټول نر او ښځې پرته له يو تن څخه (چې هغه هم وروسته مسلمان شو) مسلمان شول.

مصعب بن عمير ﷻ چې د اسعد بن زراره ﷻ په کور کې استوگن و وکولای شول له دغه ځای څخه په ټوله مدينه منوره کې اسلام خپور کړي.

مصعب بن عمير ﷻ د نبوت د ديارلسم کال د حج له موسم څخه وړاندې مکې مکرمې ته ستون

شو او رسول اللہ ﷺ ته يې دکاميابی، زيری، د قبيلو تود او گرم هر ککلی، د هغوی نيکي او پاکي هيلې او ملائز دواړه له ځان سره راوور.

د لوست گټې:

- ۱- د اسلامي دعوت د خپرونې او د ټولني د اصلاح لپاره بايد داسې کسان وټاکل شي چې له يوې خوا مخلص وي او له بلې خوا په اسلام پوهه ولري.
- ۲- د ټولني د مشرانو او متفدينو په اصلاح سره کولی شو د ټولني په اصلاح کې لويه ونډه واخلو.
- ۳- اسلام ته بلنه بايد د نرمی، نيکو خبرو، حکمت او استدلال له لارې مخ ته لاړه شي ترڅو په زړونو کې لاره پيدا او مسخري کېي.

فعاليت

د سيرت نبي ﷺ د کتابونو په مرسته د دې لوست څخه که نورې گټې ترلاسه کېږي څرگندي يې کړئ.

ارزونه

- آ. لاندینيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.
۱. د عقیې لومړني بيعت په کوم کال ترسره شو؟
۲. په لومړني بيعت کې د بيعت کوونکو شمېر څو تنه و؟
۳. د اسيد بن حضير رضي الله عنه او سعد بن معاذ رضي الله عنه د مسلمانېدو کيسه په لنډه ډول بيان کړئ.
- ب. لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
۱. د نبوت په يورولسم کال د حج په موسم کې د پيټرپ ( ) تنه مسلمان شول.
۲. مصعب بن عمير رضي الله عنه په پيټرپ کې په ( ) مشهور شو.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او الفاظو وليکئ.

دوه د پرشم لوست

د عقيبي دويم بيعت

د بعثت ديارلسم کال:

د بعثت په ديارلسم کال د حج په موسم کې د يثرب د مشرکانو سره څه د پاسه (۷۰) تنه مسلمانان هم د حج لپاره راغلل، کله چې دوی مکې مکرمې ته راغلل د رسول الله ﷺ سره يې په پټه رابطه ونيوله چې په پايله کې په دې خبره متفق شول، ترڅو د تشریق د ورځو په لړ کې د شپې په تياره کې به عقبه کې غونډه جوړه کړي.

د عقيبي د دويم بيعت په هکله د کعب بن مالک څرگندونه:

کعب بن مالک ښه فرمايي:

سره له دې چې مور د رسول الله ﷺ سر د ليدنې خبره له مشرکانو پتوله، خو يواځې عبدالله بن حرام ته مو (چې د مدينې منورې نوميالی مشر و) وويل او هغه ته مو د اسلام بلنه ورکړه، هغه قبوله کړه او اسلام يې راوړ، هماغه و چې د عقيبي د بيعت له گډون څخه برخمن او بيا وروسته تقيب (نماينده) وټاکل شو.

کعب ﷺ وايي: په دې شپه د نورو خلکو سره يو ځای په خپلو ځايونو کې وبله شوه، دريمه برخه شپه چې تېره شوه، نو رسول الله ﷺ سره د وعدي په خاطر په ورو راپورته شو او ټول په عقيبي کې راغونډ شو او د رسول الله ﷺ د راتگ په انتظار وو.

عقيبي ته د پيغمبر ﷺ راتگ:

هماغه و چې پيغمبر ﷺ رابنکاره شو او تره يې عباس بن عبدالله مطلب چې تر اوسه د خپل قوم په پخواني دين و، هم ورسره و او اړينه يې وگڼله ترڅو د خپل وراره په خاطر په مجلس کې گډون وکړي او د بيعت په اهميت او خطرناکو پايلو د گډونوالو سره خبرې شريکي کړي.

د بیعت د مسوولیت او دروندوالي په هکله د عباس رضی الله عنه خبر گندوني :

د غونډې په پیل کې عباس رضی الله عنه خبرې وکړې او د یشرب مسلمانانو ته یې هغه لوی او دروند مسوولیت ور په گوته کړ چې د دې تړون څخه وروسته به د دوی په اوږو پروت وي او داسې یې وویل :
ای خلکو! ... دی (حضرت محمد صلی الله علیه و آله) په خپله غوره گڼي له ناسو سره ولاړ شي او هلته ژوند وکړي، که ناسې باور لرئ چې له ده سره کړي وعلې پوره کولای شی او له دینمانانو یې ژغور لای شی، نو ناسې یې له ځان سره بوځئ او که اټکل کوئ چې دینمن ته به یې سپاری، نو همدا اوس یې بربړئ، ترڅو دی په خپل قوم کې په عزت او ډاډ ژوند تېر کړي.

د غونډې د گډونوالو خبر گندوني :

کعب بن مالک رضی الله عنه عباس ته وویل : ستا خبرې مو واوږدېلې، بیا د غونډې گډونوالو رسول الله صلی الله علیه و آله ته وویل : ای د الله صلی الله علیه و آله رسوله! د خدای جل جلاله او د خدای جل جلاله د رسول صلی الله علیه و آله لپاره چې څه ژمنې غواړي وړې غواړه، بیا رسول الله صلی الله علیه و آله خبرې وکړې او د بیعت ټکي یې څرگند کړل او بیعت ترسره شو.

د بیعت بندونه :

جابر رضی الله عنه فرمایي : موز رسول الله صلی الله علیه و آله ته وویل : په څه د سره بیعت وکړو؟ پیغمبر صلی الله علیه و آله وفرمایل :
په سخیو او آسانو کې د اوامرو اوږدېدل او منل (یعنې هر وخت).
په تنگ لاسۍ او پراخۍ کې د الله تعالی په لار کې خپل مال لگول.
په نیکو امر کول او له بدو څه منع کول.

د الله جل جلاله په لاره ثابت درېدل او د هېڅ ملامتونو نځي له ملامتي څخه نه وېرېدل.

او دا چې کله زه درغلم (مدینې منورې ته)، نو ملائېر به مې کوئ او لکه څرنگه چې د خپلو بڼڅو او اولادونو ساتنه کوئ همغسې، به زما ساتنه هم کوئ، که داسې مو وکړل جنت به مو ځای وي.

د بیعت کوونکو کلک او قاطع دریځ :

براه بن معرور د رسول الله صلی الله علیه و آله لاس ونيو او وېي وېل : هوا په همدې شروطو د سره بیعت کوم، قسم مې دې په هغه ذات وي چې ته یې په رښتیا پیغمبر الېبرلی یې، مور به دې له هغو څېزونو ساتو له کومو چې خپل ځان ساتو، ای د الله جل جلاله رسوله! زموږ په بیعت باور ولره، قسم په الله جل جلاله چې موږ ډېر جنگیالي، تورزن او مېړني خلک یو او دا کار راته له پلرونو او نیکونو څخه په میراث پاتې شوی دی.

د بیعت کوونکو شرطونه:

براه بن معرور رضی اللہ عنہ د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سره خبري کولي چي ابو الهيثم په خبرو کي ورگډ شو او ويني ويل: ای د خدای جل جلاله رسول! زموږ او د دې خلکو (يهوديانو) ترمنځ اړيکي دي، موږ اوس له دوی سره اړيکي پرې کوو، هسي نه چې نن موږ داکار وکړو او سبا چي الله جل جلاله تاته بری درکړي، نو ته موږ پریږدي او خپل قوم ته ولاړ شی؟

د الله جل جلاله رسول تبسم وکړ او ويني فرمايل: وينه د وينې لپاره توثیږي او اړيکي د اړيکو په بدل کي پرې کېږي، زه ستاسو یم او تاسي زما یی، د هغو سره به جنگېږم چي تاسي ورسره په جگړه کي یی او له هغو سره به روغه کوم چي تاسي ورسره روغه کول غواړی. وروسته له دې چي د بیعت کار بشپړ شو، نو رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم د خلکو څخه غوښتنه وکړه چي له خپل منځ څخه دولس تنه تقیان (نماینده گان) وټاکي، ترڅو د خپل قوم او د تړون د موادو د عملي کېدو څارنه وکړي، هغوی خپل دولس تنه مشران معرفي کړل چي نهه تنه یې د خورج له قبیلې او دري تنه یې د اوس له قبیلې څخه وو.

د لومړني او دویم بیعت ترمنځ توپیر و؟ څرگند یې کړی.

د دې لوست گټي:

- ۱- مشران باید په هره پرېکړه کي د نمایندگانو نظر او موافقه واخلي.
- ۲- لارښود باید غیرتمن وي او له خپلو خلکو سره یې رښتوني واوسي.

فعالیت

د دې لوست شخصه که نورې گټې اخيستلې شې، څرگندې بې کړې.

ارزونه

الف: لاندینيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړې.

- ۱- د عقیبي دویم بیعت په کوم کال ترسره شو؟
  - ۲- د عقیبي دویم بیعت کې د بیعت کورونکو شمېر څو تنو ته رسېده؟
  - ۳- د بیعت بندونه بیان کړې.
- ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلماوو وکت کړې.
- ۱- د یثرب د مشرکانو سره څه دیاسه ( ) مسلمانان هم حج ته راغلل.
  - ۲- د نمایندگانو له ډلې څه نېغه تنه ( ) او درې تنه ( ) و.
- ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نېغه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نېغه ولیکې.
- ۱- د عقیبي دویم بیعت د بعثت په څوارلسم کال ترسره شو. ( )
  - ۲- د عقیبي په دویم بیعت کې د رسول الله ﷺ تره عباس هم برخه درلوده. ( )

کورنۍ دنده

زده کوونکي چې د ښوونځي کتابتون ته ولاړ شي او د سیرت نبی ﷺ د کتابونو په اړه دې پوښت جوړ کړي، چې لږ تر لږه شپږ کتابونه د مولفینو د لاندې پیژندلني سره بې په کې ځای پرځای وي.

دری د پرشم لوست

ظلم تور تم او تيارې دي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

په شپږم لوست کې يې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

۱- الظُّلْمُ: جفا او له حد څخه تېرېدل.

۲- ظُلُمَاتٌ: تيارې، مراد ورڅخه تشوېشونه او سختۍ دي.

د حديث شريف معنا:

له عبد الله بن عمر رضي الله تعالى عنهما څخه روايت دی چې رسول اکرم صلى الله عليه وسلم وفرمايل: (ظلم د قيامت د ورځې تيارې دي).

د حدیث شریف حکمت:
 ظلم د سختیو، د بېمنیو، کینې او انتقام اخیستلو لامل ګرځي، چې د خلکو آرامي او اطمینان له منځه وړي، نو لازمه ده چې د هر ډول ظلم مخه ونیول شي، او ظالم انسان د ټولو عذابونو څخه د سخت عذاب مستحق ګرځي.

د حدیث شریف ګټې:

- ۱- د ظلم حرمت: د خلکو په ځان، مال او آبرو باندې ظلم او تېری کول حرام او لویه ګناه ده.
- ۲- ظالم به د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا خامخا وړني: الله تعالی هغه انسان نه بښي چې د نورو خلکو پر حقوقو تېری کوي، خو که چیرې د خلکو حقونه خاوندانو ته وسپاري او هغوی ده ته بښنه وکړي، هیله ده چې الله تعالی یې وښيي، لدې څخه پرته به ظالم د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا اړو مرو وړني.

- ۱- پورتنۍ حدیث شریف معنا کړئ.
- ۲- د پورتنۍ حدیث شریف د راوی په هکله څرګندونه وکړئ.
- ۳- د پورتنۍ حدیث شریف ګټې وویاست.

- ۱- د ظلم د نړوونکو تاثیراتو په اړه یوه مقاله ولیکئ.
- ۲- د حدیث شریف دغه برخه یاد کړئ. (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

خلور د پر ششم لوست

د نرم خوی فضیلت

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ : (كُنْتُ عَلَى عَیْبِرِ صَعْبٍ فَجَعَلْتُ أَضْرِبَهُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَائِيكَ بِالرُّفْقِ فَإِنَّ الرُّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا رَأَاهُ وَلَا يَبْرَحُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَاهَهُ.) رواه احمد

د راوي پيژندنه:

نوم يې حضرت عايشه رضي الله عنها د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه لور او د پيغمبر صلى الله عليه وسلم ميرمن او د مسلمانانو مورده ده د هجرت په دويم کال پيغمبر صلى الله عليه وسلم ورسره نکاح وکړه خورا فقيمه او عالمه وه په خانگري ډول د پيغمبر صلى الله عليه وسلم د ژوندانه له جريئاتو څخه يې پوره اگاهي درلوده، له پيغمبر صلى الله عليه وسلم څخه يې زيات شمېر احاديث روايت کړي دي او د هجرت په ۵۸ کال وفات شوه.

د کلماتو معنا:

۱. بَعِيرٌ صَعْبٌ: شوخ او تېس
۲. فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ: د هغه په وهلو مې پيل وکړ.
۳. عَائِيكَ بِالرُّفْقِ: پر تا لازم دی تر څو نرمي او لطف وکړي.

د حديث شريف معنا:

له حضرت عايشې صديقې رضي الله عنها) څخه روايت دی چې زه يوه ورځ په شوخ او نارامه او تېس

سپيره وم، او ما د هغه اوښ په وهلو پيل وکړ تر څو هغه اوښن آراهه شي، پيغمبر ﷺ راته وويل: پر تا لازم دي چې د دي اوښ سره د نرمۍ او لطف څخه کار واخلې، ځکه چې هر کار په نرمۍ او لطف سره ښائسته کېږي او هر کار چې نرمي او لطف پکې نه وي ښه نه ښکاري او پلي يې ناوړه وي.

د حديث شريف حکمت:

سختي او تيزي د ټولو ظلمونو، دښمنو، جگړو او خنګاونو اساس دی، مګر نرمي او لطف هېڅکله هم د داسې ستونزو لامل نه ګرځي، بلکې انسان کولی شي په نرمۍ او لطف سره ټولې ستونزې له منځه يوسي، په همدې بناء پيغمبر ﷺ په نرمۍ، لطف او شفقت امر کړی دی.

د حديث شريف گټې:

۱. په وينا او کړنو کې نرمي: انسان بايد په خپلو خبرو کې محتاط اوسي او کوښښ وکړي چې مهرباني، شفقت او نرمي خبرې خپل عادت وګرځوي تر څو الله تعالی او د هغه بندگان ورسره محبت وکړي. په يوبل حديث شريف کې راغلي دي: ((نرمي او مهرباني د الله تعالی صفت دی او هغه نرمي او مهرباني خوښوي)).

۲. پر جيو نانو نرمي او شفقت کول: پر ټولو ژونديو ژوو شفقت او مهرباني کول لازم دي، آن تر دې چې د هغه سرغړونګي جيو ان سره چې د خطر وړه ترې هم کېږي بايد په نرمۍ چلن وشي. ۳. له قهر، غوسې او بد خوښۍ څخه ځان ژغورل: د قهر او بد خوښۍ په حالت کې انسان خپل اعصاب له لاسه ورکوي او کله ناکله ډېر خطرناک او ناوړه کارونه ورڅخه ترسره کېږي، چې بيا ورباندې پښېمانه وي. ډېر وختونه سختي او بد خوښي په مقابل لوري کې هم سختي پيدا کوي او د دې کار پايلې داسې اندازې ته ورسېږي چې يو لوری هم ورباندې خوښ نه وي. په همدې اساس په کار ده چې سختي او بد خوښي پرېږدو او خپل ځانونه په لطف، مهرباني او حوصلې عادت کړو، تر دې پورې چې د سختي په مقابل کې د حوصلې او نرمۍ څخه کار واخلو. ۴. د نرمۍ او مهرباني له کبله هر کار ښائسته کېږي: انسان کولای شي چې د نرمۍ او لطف نتيجه په

خپلو سترگو وړونې هغه داسې چې په لطف او مهرباني سره هر کار ښانسته او په چټرۍ خوره اوسمه
توگه سرته رسېږي.

۱. لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:
بَعِيرٌ صَفْبٌ: فَإِنَّ الرَّفِيقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ:
۲. د حدیث شریف اجمالی معنا بیان کړئ.
۳. د حدیث شریف گټې بیان کړئ.

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره حفظ کړئ:
عَلَيْكَ بِالرَّفِيقِ فَإِنَّ الرَّفِيقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ
۲. دلوست د حدیث شریف په اړه یوه مقاله ولیکئ او د خپلې مقالې له پاره یو مناسب عنوان
ولیکئ.

پنجه د پرشم لوست

زخم او حوصله

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (رَأَيْتَ
الشَّيْءَ بِالصَّرْعَةِ إِنَّمَا الشَّيْءُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْوَضْعِ). متفق عليه

د راوي پيژندنه:

دغه راوي په دريم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلماتو معنا:

قوي او پهلوان.

د مقابل لوري په څمبولو.

هغه کس چې ځان په کنترول کې ساتي.

الشَّيْءُ:

بالصَّرْعَةِ:

الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ:

د حدیث شریف معنا :

له حضرت ابوهریره رضی اللہ عنہ څخه روایت دي چې پیغمبر صلی اللہ علیه و آله و سلم وفرمایل : هغه څوک قوي نه دی چې په بهلوانۍ کې خپل مقابل لوری ځملي بلکې رښتني قوي هغه څوک دی چې د غوسې پر مهال ځان کنترول کړي.

د حدیث شریف حکمت :

د انسان له بدو خصالتونو څخه یو غوسه ده چې د غوسه کورنکي په اخلاقي کمزورتیا او ناوړه تربیت دلاّت کوي او خورا بدې پایلې لري ځکه چې انسان د غوسې په وخت کې ځان نشي کنترولولای او خپل اعصاب له لاسه ورکوي او په دېرو وختونو کې د خپل خچ اخيستلو په فکر کې وي او خپل خیر او زیان په نظر کې نه نیسي چې په پایله کې نه جبرائیلونکي کارونه ورڅخه تر سره کېږي. له همدې امله پیغمبر صلی اللہ علیه و آله و سلم انسانانو ته داسې لارښوونه کوي چې د غوسې په حالاتو کې هم په خپل ځان کنترول ولري او د خچ اخيستلو او زور ازمایني په فکر کې ونه اوسي.

د حدیث شریف گټې :

۱. قوي او بهلوان هغه کس دی چې حوصله ولري: د قهرمانۍ او بهلوانۍ لقب له هغه چا سره ښايي چې د غوسې په وخت پر خپل ځان کنترول او واک ولري او داسې څه ورڅخه ترسره نه شي چې د هوښيارۍ او عقل څخه ليرې وي او په راتلونکي کې د خفاگان او ښېمانۍ لامل وگرځي.
۲. د غوسې پر وخت باید حوصله ولرو: څرنگه چې د هر انسان غوښتنه وي چې د غوسې پر وخت خپل ځان بهلوان ښکاره کړي او د مقابل لوري د ځملولو په فکر کې وي ترڅو د زور ازمایلو له لارې خپل هدف ته ورسېږي او خپل حق تر لاسه کړي مگر د الله تعالی پیغمبر صلی اللہ علیه و آله و سلم دغه عمل ناسم بولي او توصیه کوي چې زور ازمایل په حوصله او صبر کې دی.
۳. په خلکو کې د پیغمبر صلی اللہ علیه و آله و سلم د دې پیغام خپرول: پر خپل ځان باندي د دې حدیث شریف په تطبیقولو دي بسنه ونه شي، بلکې لازمه ده چې نور خلک هم له دې پیغام څخه خبر کړل شي په ځانگړي ډول هغه څوک چې د انتقام او خچ اخيستلو، او زور ازمایلو په فکر کې وي، او د دې امکان هم وي چې پر نورو خلکو ظلم او تیری وکړي. بیا لازمه ده چې هغوی په ښه او غوره طریقه لږدي حدیث

شريف څخه خبر کړل شي، ځکه د ضرورت پر وخت د علم پټول ستره گناه ده.

۴: په صبر او حوصلې سره د انسان حقوق له منځه نه ځي: د قهر او غوسې په حالت کې زيات انسانان يوه لاره نيسي چې ټپي پايلې نه لري، مگر د حوصلې له برکته انسان ته ټولې لارې خلاصې وي، او کولای شي چې په ژور فکر، دقت او تدبير سره داسې لار غوره کړي چې د ټولو پکې خیر وي او هيڅ ډول نقصان او پېښمانتيا ونه لري.

۱. دلوست حديث معنا کړئ
۲. لاندې عبارتونه بشپړ او پوره کړئ:
لَيْسَ الشَّدِيدُ بِ**ب**..... **أَمَّا** الشَّدِيدُ الَّذِي ..... **نَفْسُهُ** عِنْدَ **الْعَصَبِ** .
۳. د حديث شريف گڼې ووياست.

۱. دلوست حديث شريف حفظ کړئ.
۲. دلوست د حديث شريف د موضوع په اړوند يوه مقاله وليکئ.

بد خوږونه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا تَتَّجِسُوا وَلَا تَخَسَبُوا وَلَا تَبْأَعُضُوا وَلَا تَبْأَبْرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.) متفق عليه

د راوي پيژندنه:

راوي په تېرو لوستونو کې پيژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

۱. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: له بد گومان څخه ځانونه وساتئ
۲. لَا تَحْسَبُوا: د نورو د بدو عملونو پلټنه مه کوئ.
۳. لَا تَجَسَّبُوا: د خلکو عیبو نه مه څېړئ
۴. لَا تَتَّجِسُوا: د توکو نرخ مه لوړوئ. پلدي ډول چې خپله پي نه اخلي
۵. لَا تَبْأَعُضُوا: یوله بل سره حسد مه کوئ.
۶. لَا تَبْأَبْرُوا: یوله بل سره کینه مه کوئ
۷. لَا تَبْأَبْرُوا: یوله بل سره دښمني مه کوئ او اړیکې مه پرې کوئ

د حدیث شریف معنا:

له حضرت ابو هریرہ رضی اللہ عنہ څخه روایت دی، چې پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم وفرمایاں: یو پرېل بدگمانی مه کوی، ځکه چې بدگمانی لوی دروغ دی د یو او بل کمزوري مه بیلوی، عیبونه یې مه رابرسیره کوی او په نرخ کې دوکه مه کوی او یو له بل سره حسد، کینه او دینمني مه کوی. ای د الله بنده گانو پخپلو کې سره ورونه شی.

د حدیث شریف حکمت:

بدگمانی، د عیبونو لټول، کینه او بغض ساتل، مقاطعه او دینمني کول او نورو ته دوکه ورکول هغه ناوړه خوږونه دي چې د وگړو د بدنامۍ لامل گرځي او د تېراني وگړي په بې ځایه ویناو او کړنو مصر وږوي، کله ناکله خبره دومره سختو دینمینیو ته ورسېږي چې فیصله کول یې هم ناشوني وي.

د حدیث شریف گټې:

۱. بدگمانی حرامه ده: بې له کوم دلیل له چا بدگومانه کېدل حرام دي، کله داسې هم کېږي چې د یو چا پورې تهمت وتړل شي چې دا یو نازوا او حرام کار دی.

په اصل کې هر انسان عادل او پاک دی او بدې یو عارضې شي دی، چې په انسان کې پیدا کېږي، باید هر انسان ته د خپل اصلیت په نظر وکتل شي او تر څو پورې چې د یو انسان بدې د دلائلو او علامو په رڼا کې څرگند نشي هغه یو پاک او عادل شخصیت دی او هېڅوک دا حق نه لري چې په خپلو اټکلونو، تشوگو مانونو او بې ځایه آوازو د چا په حق کې د بدۍ، قضاوت او فیصله وکړي.

په خپلو منځونو کې د بدگومانیو د ضررونو او ورڅخه د خلاصون د لارو چارو په هکله بحث وکړی.

۲. تحسس او د نورو د ښو او بدو پلټل ښه کار ندي:

تحسس د خلکو د پټو رازونو پلټلو ته وايي، محسس انسان هغه چاته وايي چې شپه او ورځ په دې لټه کې وي تر څو د خلکو د کورونو له پټو رازونو او پټو کړو وړو څخه ځان خبر کړي، او بیا خپل

ليدلي او اورېدلي معلومات نورو ته بيان کړي.

۳. تجسس هم ناروا عمل دی:

تجسس د خلکو تر منځ د پټو رازونو راټولولو ته وايي، ترڅو نورو ته ورسول شي، تجسس د مجلسونو مصروفیت له منځه وړي انسانان دې ته اړ کوي چې ځینې ویناوې او جایزې کړنې (په ځانگړي ډول د کور داخلي کارونه) د خاصو خلکو او مجلسونو د غړو تر منځ (پټ وساتي) نو داسې ډول معلومات راټولول حرام عمل دی، لازم دي چې د داسې کار څخه ځان وساتل شي. البته د دولت د کشفی او استخراجاتي شبکه له لوري د دینمندانو د دسیسو او پلانونو تعقیبول ترڅو د مجرمینو او د هغوی د طرحو منځه ونیسي، همدا راز د اداري فساد، ټولنیزو او اخلاقي فسادونو څخه ځان خبرول د دې حدیث د حکم څخه مستثنی دی، بلکې په ټولنه کې ځینې وخت د داسې کارونو ترسره کول فرض کفایي حسابېږي، چې د دې څخه سربره ټولنه د لوی فساد په لمن کې لوېږي.

۴. تناسخ حرام کار دی:

تناسخ ډېر د مړېدلي په بیعه کې منځ ته راځي، او هغه داسې وي چې د بازار د جنسونو د یو جنس د قیمت د اوچتولو په غرض یو کس د بل کس سره پلې تجربه اتفاق وکړي، چې د پیروونکي په وړاندې به یو کس د پیروونکي او بل د پلورونکي نقش ادا کړي، او پیروونکي به د دې لپاره چې نورو ته دوکه ورکړي یو جنس په ډېر اوچت قیمت ورڅخه واخلي، چې دا کار له یوه پلوه فریب او دوکه ده او له بل پلوه د یو څو دوکه بازو په وسیله د اجناسو د قیمتونو لوړول ټولې ټولني ته ضرر رسول دي.

فعالیت

زده کورونکی دې د بنوونکي په مرسته د نجش ((مزایدي بیعه)) تمثیل کړي.

ارزونه

1. دلرست د حدیث شریف معنا بیان کړئ.
2. لاندې کلمې معنا کړئ:
لَا تَدَايُرُوا: لَا تَحَسُّوْا:
يَا أَيُّكُمْ وَالظَّنُّ:   د پورتنی حدیث شریف گټې په لنډه ډول بیان کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

1. يَا أَيُّكُمْ وَالظَّنُّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ .
2. لَا تَحَسُّوْا وَلَا تَحَسُّوْا وَلَا تَنَاجَشُوا .

اووه د پښم لوست

د مخکې لوست د حدیث شریف پاتې برخه

- 4- یو له بل سره کینه او حسد کول جواز نه لري:
په تېرو لوستونو کې مو د دې موضوع په اړه مفصل معلومات تر لاسه کړي دي.
0- کینه او بغض حرام دي:
کینه او بغض دوستي او ملګرتیا له منځه وړي، د خلکو تر منځ اړیکې پری کوي، د جګړو او اختلافاتو لامل ګرځي، له همدې امله د اسلام مقدس دین: بغض او هغه څه چې د بغض لامل ګرځي حرام ګرځولي دي.

حسد تعریف، او د غیظي سره څه توپیر لري؟ بیان یې کړئ.

- 1- د اړیکو پری کول او یو له بل سره دینمني کول حرام کارونه دي: دا چې اسلام سوله ایز ژوند، او د ټولنیزو اړیکو ټینګښت ته ځانګړې پاملرنه کوي له دې امله د اړیکو پری کول او دینمني کول د اسلام له روحیې سره مخالف کارونه دي.
په یو بل حدیث شریف کې چې بخاري او مسلم روایت کړی دی راغلي دي: (د یو مسلمان لپاره دا روا نه دي چې د بل مسلمان سره له دريو ورځو څخه زیاته مقاطعه وکړي، کله چې له یو بل سره مخامخ شي نو یو له بل څخه مخ اړوي، په دوی کې غوره هغه څوک دی چې پر بل باندي د سلام په اوچولو کې لومړیتوب وکړي).
له بل پلوه له یو چا سره د خبرو نه کول مغرضو او فاسدو خلکو ته د دې زمینه برابروي، چې له یو چا څخه بل چا ته تحریف شوي خبرې ورسوي، چې بالاخره خبره لوپي دینمنۍ ته رسېږي.

۷- د الله تعالی بندگي:
انسانان باید عاجز او متواضع وي، او دا سوچ وکړي چې که هر څومره د قدرت، لوړ مقام او ډیرې پلنگې خاوند وي بیا هم د الله تعالی عاجز بنده دی، نو په کار نده چې د الله تعالی له حکمونو څخه سرغړونه وکړي.

۸- د وروړولۍ ژوند:

په کار ده چې د مسلمانانو تر منځ د وروړولۍ اړیکې ټینګې او را ژوندۍ کړای شي چې د وروړولۍ څخه هدف همغه نږدې همدردۍ، خیر خوښتل او زړه خوږی وي لکه د یو بدن د اعضاؤ په څېر چې د یوې عضوي په درد سره ټولې اعضاوې د نا آرامۍ احساس کوي او د هغې په راحت سره ټولې اعضاوې د راحت احساس کوي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:
- أَيُّكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ ..... أَكْذَبَ الْحَدِيثِ وَلَا ..... وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَخَاسَرُوا وَلَا ..... وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.
۲. حدیث شریف کوم عبارت د بغض په حرمت دلالت کوي؟
۳. حدیث شریف کوم عبارت د مقاطعې په حرمت دلالت کوي؟
۴. حدیث شریف کوم عبارت د بدگومانی په حرمت دلالت کوي؟

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه حفظ کړئ:
- لَا تَخَاسَرُوا وَلَا تَنَاجَشُوا
وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.
۲. د یو مناسب عنوان لاندې د لوست د حدیث شریف په اړه یوه مقاله ولیکئ.

اٺه ڊپرشم لوست

نېشه يي توکي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((كُلْ مُسْكِرًا حَرَامًا وَمَا أَسْكَرَ كَثِيرَةً فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ)) رواه ابن ماجه.

د راوي پېژندنه:

په دويم لوست کې يې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

کوم شي چې نېشه راوړي

ډير يې

لږ يې

ما أسکر:

کثيره:

قليله:

د حدیث معنا:

له حضرت عبداللہ بن عمر رضی اللہ عنہما څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمای: هر هغه څه چې مستي او نېشه راوړي حرام دی او هر هغه څه چې زيات يې نېشه راوړي لږه اندازه يې هم حرامه ده.

د حدیث شریف حکمت:

نېشه يې توکي وگړي او ټولنه له خوراسختو زيانو سره مخ کوي. لکه دیني زيانونه، روغتيايي زيانونه، ټولنيز زيانونه، اقتصادي زيانونه، سياسي زيانونه، امنيتي زيانونه او داسې نور. په همدې اساس په سالمه ټولنه کې باید د نېشه يې توکو د استعمال څخه په کلکه ډډه وشي.

د نېشه اي توکو تعريف:

نېشه يې توکي هغه توکي دي چې متناوم استعمال يې د مرکزي اعصابو د فعاليت سيستم ته تغير ورکوي او زيات استعمال يې د بندي او روحي روزدوالي لامل گرځي.

د نېشه اي توکو ډولونه:

نېشه اي توکي هم په طبعي توگه وجود لري لکه اپين چې د کوکارو له بوټو څخه لاس ته راځي او هم په مصنوعي او کيمياوي ډول چې په لابراتوارونو کې جوړېږي لکه هيروين، مورفين، کوکائين، کوډين او داسې نور.

د نېشه اي توکو ضررونه:

۱. د بدن د دفاعي سيستم کمزوري کول.
۲. د مرکزي اعصابو د فعاليت سستول.
۳. د زړه د ټکان زياتوالی .
۴. د ستوني او بهودو سر طان
۵. د ليد کمزوري کول.
۶. د وينې د فشار لوړول.
۷. په وينه کې د غوړوالي زياتوالی.
۸. د زړه درېدل.

۹. د تنفسي سيستم خرابيدل.
۱۰. روحي تشويشوونه لکه (حفاگان، اضطراب، خائنه ناستی، په خان باندي بې باوري او نااميدی) پيدا کول.

۱. د حلايت شريف معنا واضح کړی.
۲. د نيشه بې توکو مهم ضررونه بيان کړي.
۳. لاندي عبارتونه بشپړ کړی:
 ((کل مُسکَرٌ .....))
 ((ما آسکَرٌ کثیرُهُ ف..... حَرَامٌ))

حلايت شريف له معنی سره حفظ کړی.

د نيشه بې توکو د اضرار په اړه يوه مقاله وليکئ چي له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

نهنه د برشم لوست

فاسده بيعه

په نولسم لوست کې، مو باطله بيعه وپيژندله، اوس غواړو چې په فاسده بيعه وپوهېږو.

د فاسد تعريف:

فاسد په لغت کې: د صالح ضد دی، يعنې نا سم.

اوپه اصطلاح کې: فاسده بيعه هغه ده چې په اصل کې مشروع او روا وي، خو د صفت له مخې صحيحه نه وي، يعنې د انعقاد شرطونه يې موجود وي، خو د صحت له شرطونو څخه پکې کوم شرط محتل شوی وي.

مثلا په بيعه کې داسې شرط کېښودل شي چې عقد د هغه تقاضا نه کوي او ورسره موافق نه وي، لکه په دې شرط د يو کور خرڅول چې په کرايه به يې نه ورکوي.^{۵۰}

حکم يې:

مبيعه او مال په قبض کولو سره ملاک گرځي، تصرف په کې نافذ دی، خو هر يو د متعاقدينو کولای شي چې بيعه فسخه کړي او اخيستی مال بيرته رد کړي، ترڅو فساد له منځه ولاړ او د شخړو منځه ونيول شي.^{۵۱}

د فاسدي بيعې حکام:

- په فاسده بيعه کې يواځې د عقد په کولو سره ملاک نه ثابتېږي ترڅو چې له عقد سره سم د بايع په اجازه قبض شوی نه وي.
- که چيرې په فاسده بيعه کې بايع مشتري ته مبيعه تسليم کړي، او په عقد کې دواړه عوضه (مبيعه او ثمن) مال وي، پدې صورت کې مشتري د مبيعي ملاک گرځي، او بايع د ثمن ملاک گرځي.^{۵۲}

..... البحر الرائق (ج ۱۶ / ص ۲۹) - مجمع الانهر - (ج ۵ / ص ۲۴۰) - رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۱۰۰)
۵۰ - البحر الرائق (ج ۱۶ / ص ۲۹) - مجمع الانهر - (ج ۵ / ص ۲۴۰) - رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۱۰۰)
۵۱ - الجوهرۃ النيرة: ۸ / ۳۹۳
۵۲ - الجوهرۃ النيرة - (۲ / ۲۶۹) - العناية شرح الهداية - (۹ / ۱۸۸)

- لاندي پوښتنو ته څوابونه وړياست:
- ۱- فاسده بيهه لفظ او اصطلاحاً تعريف كړئ؟
  - ۲- د فاسدي بيهي حكم څه دی؟

د باطلې او فاسدې بيهي تر مينځ توپير څه دی؟ په کتابچو کې يې وليکئ.

څلورينبڼتم لوست

مکروه بيعه

له منعه شويو بيعو څخه مو باطله او فاسده بيعه وپيژنئله، اوس څوارو چي په مکروه بيعه وپوهيږو.^{۵۳}

د مکروه بيعي تعريف:

مکروه په لغت کې: د محبوب ضد دی، يعني بد گڼل شوی.

او شرعاً: هغه بيعه ده چي اصلاً او وصفا روا وي، خو د يوه بل شي له کبله ورڅخه د دوي کولو حکم شوی وي، لکه د جمعي د آذان په وخت کې اخيستل او خرڅول.^{۵۴}

حکم يې:

په مکروه بيعه کې له قبض څخه مخکې ملکيت ثابتيږي او د قيمت ورکول واجبېږي.^{۵۵}

د مکروه بيعي مهم ډولونه:

۱. نجش:

نجش په لغت کې: د جال لورته د مرغانو هي کولو ته وايي.

او د شريعت په اصطلاح کې: د دريځگري له لوري د مال قيمت لوړول، پداسې حال کې چې پخپله يې اخيستونکی نه وي، بلکې يواځې د نورو د هڅولو لپاره يې قيمت لوړول غواړي، نجش بل کيږي.^{۵۱}

ددي بيعي حکم: دا بيعه مکروه بيعه ده. ځکه دا د يو مسلمان ورور د ضرر لپاره يوه جيله جوړول دي، له دې امله شريعت ورڅخه منعه کړي ده.

۲. د ورور په بيعه باندي بيعه کول:

ددې صورت داسې دی چې دوه گسان (بايع او مشتري) دويو سالمي (سامان) په بيعه کولو لگيا وي، بايع خپل شي قيمت کړي، په دې وخت کې بل مشتري راشي او ددوي په بيعه کې ځان ورگڼه کړي، او هغه شي له بايع څخه يا په زبات قيمت او يا په هغو يادو شويو ثمنو واخلي.

۵۳- د امام صاحب رح په وړاندې تحريمی مکروه: هغه ده چې په ظني دليل چي شبهه پکې موجوده او ناپايه وي، او حرامو ته ور نژدي وي. (فتح القدير: ۲/۳۹۵، والصر الرائق (ج ۱/ص ۳۰)، وتبيين الصفايق (ج ۱/ص ۴۲۳).
۵۴- رد المحتار - (ج ۱/۹/ص ۲۰۶).
۵۵- الهداية (حاشية) (۱۹). ۵۶- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱/ص ۴۹۳).

د دي بيعي حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه له رسول الله ﷺ فرمائي: (دا پکار نه ده چې يو مسلمان د خپل ورور په بيعه کې دخان لپاره ورگډ شي). او دا ځکه چې په دې بيعه کې بل مسلمان

ورور ته اذيت او ضرر رسېږي.^{۵۷}

۳. د قافلي مخي ته ور تگ:

صورت يې دادی چې يو څوک د داسې قافلي په راتگ خبر شي چې ډير سامان (لکه غنم) يې رابار کړي وي، او يو سړی ور شي او ټول هغه څه ور څخه واخلي چې قافلي راوړي وي، او بيا يې بڼار ته راوړي او د خپلې خوښې د قيمت مطابق يې خرڅوي. او يا دا چې بڼاري سړی صحرايي ته ووايي: مال دې زما سره کيږده، په مناسب وخت کې به يې په بڼار يانو درته په لوړ قيمت خرڅ کړم. **د دي بيعي حکم:** دغه اخيستل مکروه دي، ځکه د يوه روايت له مخې رسول الله ﷺ فرمائي: (ناسو د قافلي مخي ته د تجارت لپاره مه ور ځئ) {صحيح البخاری ۶/۵، ۳}، دغسې کول هلته مکروه دي چې د منطقي اوسيدونکي په فحطې او تگ لاسي کې وي او دا کار ورته ضرر رسوي، او که يې ضرر ورته نه رساوه بيا گناه نلري.^{۵۸}

۴. د جمعي د آذان په وخت کې بيعه کول:

د بيعي مکروهه وخت د جمعي د آذان څخه پيل کېږي: الله تعالى فرمائي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ}. "ای مؤمنانو! کله چې د جمعي په ورځ د لمانځه لپاره آذان وشي نو د الله د ذکر خواته وغفلئ، اخيستل او خرڅول پيرودئ".

د دي بيعي حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه لدې سره غير مشروع شی څير مه شوی دی چې هغه د جمعي د لمانځه او يا د خطبې نه پلټي کيل دي.

پدې ټولو صورتونو کې بيعه مکروه ده خو عقد او ترون ورباندې نه فاسديږي.

فعاليت

ذکر شوی بيعي شرعا مکروه دي، حکمت يې ووايست چې ولې مکروه گرځول شوي دي؟

.....
۵۷ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۰)
۵۸ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۸۹)

ارزونه

آ- لائدي پوښتنو ته څو اړونه وړياست:

- ۱- مکرره بيعه تعريف کړئ.
  - ۲- د مکرره بيعي حکم څه دی؟
  - ۳- په لاندې توگه د مکرره بيعي مهم ډولونه وښايست.
- ب- د لاندې صحيحو جملو مخي ته د (✓) او د غلطو جملو مخي ته د (✗) نښه کيږدئ:
- ۱- د نجش حکم: نجش بيعه مکرره ده ( ) .
  - ۲- د جمعي د آذان په وخت کي بيعه مکرره نه ده ( ) .
  - ۳- د مکرره هاتو سره عقد نه فاسليري ( ) .

کورني دنده

د مکرره بيعو په هکله يوه مقاله وليکئ.

یو څلویښتم لوست

اقاله

محمود له یوه دکان څخه یوه جامه واخیستله، چې کله خپل کور ته ولاړ د جامې په اخیستلو پېښمانه شو، نو پلورنځي ته راغی او ورڅخه یې وغوښتل چې جامه بیرته واخلي او ده ته خپلې پیسې ورکړي، د دکان خاوند دا وړاندیز قبول کړ خپله جامه یې واخیسته او ده ته یې خپلې پیسې ورکړې.

د اقالې تعریف:

اقاله په لغت کې: پورته کولو، اولري کولو ته وايي.^{۱۱}

او په اصطلاح کې: د متعاقبینو په خوښه د بیعې له مینځه وړلو ته اقاله ویل کېږي.^{۱۲}

د اقالې د روا والي حکمت:

اقاله د دې لپاره روا شوې ده، ترڅو د ځلاکو لپاره آسانتیا رامنځ ته شي، ځکه کله داسې پېښېږي چې یو سړی په پیسو یو څه واخلي او بیا وگوري چې دې پیسو ته اړتیا لري، او کله یو شی خرڅ کړي بیا وگوري چې دې هغه شی ته اړتیا لري، او په بیعه پېښمانه شي، نو اسلامي شریعت د اقالې اجازه ورکړې ده، اود عقد مقابل لوری یې دې خبرې ته تشویق کړی دی چې هغه قبوله کړي.

د اقالې حکم:

په بیعه کې اقاله جائزه ده، ځکه له رسول الله ﷺ څخه روایت دی فرمایي: { مَنْ أقالَ نالماً، أقاله الله عذبةً }^{۱۳}. (څوک چې له یوه پېښمانه انسان سره اقاله وکړي، بیعه له مینځه یوسي الله تعالی به یې گناوې له مینځه یوسي).

او بل دا چې د بیعې عقد کول د دواړو اړخونو (بایع او مشتری) حق دی، نو د دې حق هم لري چې هغه له مینځه یوسي.^{۱۴}

د اقالې شړطونه:

۱- په اقالې کې باید دواړه اړخه راضي او خوښ وي.

۲- مینځه یول د اقالې پېښوخت کې موجود وي، ځکه اقاله د عقد لري کول دي، محل او ځای یې مینځه ده.

۳- فتح القدير - ج ۱ / ص ۱۲۵.

۴- تبیین الحقائق: ۵۱۱.

۵- رواه أبو داود، وابن ماجه، وصححه ابن حبان، و الحاكم.

۶- رواه أبو داود، وابن ماجه، وصححه ابن حبان، و الحاكم (۲- المنابه: ۲۸۹).

فعالیت

احمد په سلو افغانیو له محمود څخه د چای یو ترموز واخیست، له اخیستلو وروسته محمود پښیمانه شو، او له احمد څخه یې وغوښتل چې خپل مال یې بیرته ورکړي، احمد ومنله خو لس افغانۍ گټه یې هم ورڅخه واخیسته، اوس ووايست چې دغه معامله اقاله ده او که نه؟

د دې باب اړوند مسائل:

۱. اقاله کول د فسخي په معناه ده، مگر دا چې فسخته کول متعذر او ناشونی شي، او هغه دا چې په مسمه کې له قبض څخه وروسته جلا زبات والی راشي (لکه کوم خاړوی چې بچي وزيږوي).
۲. که چيرې تر لومړنيو ثمنو په زبات قیمت اقاله وکړي، اوبه د لومړني ثمنو د جنس په خلاف اقاله وکړي، پدې صورتونو کې دا عقد اقاله نه بلکه له سره نوي بيعه ده.
۳. د ثمنو ضايع کيدل او له مينځه تلل د اقالې کولو د صحت مانع نه گرځي، خو د مسمي هلا کيدل او له منځه تلل د اقالې د صحت مانع گرځي.

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. د «مَنْ اَقَالَ نَادِمًا، اَقَالَهَ اللهُ عَثْرَةً» معنی بیان کړئ.
۲. د اقالې د رواوالي حکمت او گټه څه ده؟
۳. د اقالې حکم څه دی؟
- ب. لاندې تشن ځایونه وکت کړئ:
اقاله په لغت کې: .....
او په شریعت کې: .....

ج. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (×) نښه کبړئ:

۱. دا شرط نه دی چې د اقالې دواړه اړخه به په اقاله کولو راضي او خوښ وي ( ) .
۲. دا شرط نه دی چې مسمه دې د اقالې په وخت کې موجوده وي ( ) .

کورنۍ دنده

رسول الله (ص) فرمایي: «مَنْ اَقَالَ نَادِمًا، اَقَالَهَ اللهُ عَثْرَةً» دغه حدیث شریف په خپلو کتابچو کې شرح کړئ؟
.....
۶۴ - الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۵ / ص ۴۳۶)

دوه څلورېښتم لوست

د مړاېحې بېعه

د مړاېحې تعريف:

لغتاً: مړاېحه گټې او ډير والي ته وايي.

او شراً:

په معلومه گټه باندي د مال خرڅولو ته د مړاېحې بېعه ويل كېږي.

ددي بېعې د جواز سبب او حكمت:

ډير داسې مشريان شته چې په سوداگرۍ كې مهارت نه لري، او يا د بازار د قيمت څخه خبر نه وي، نو دا خوښوي چې له يو چا څخه په معلومه گټه يو شي واخلي، مثلاً ورته وايي: په سلو كې پنځه افغانۍ گټه دركوم.

نو په دې طريقه په مطمئنه توگه بېعه كولاى شي.

د مړاېحې حكم:

د مړاېحې د بېعې عقد او تړون شرعاً جازى دى، ځكه د جواز ټول شرطونه پكې شتون لري.

د مړاېحې د صحت شرط:

۱. د اخيستلو اصلي قيمت بايد معلوم وي.
۲. د گټې اندازه بايد معلومه وي.

د دې باب اړوند احكام:

• په اصلي قيمت باندي د دوبي، رنگ وركوونكي، طراز نقش او نگار كوونكي) او مزي (ناوونكي)، او د حمل (بارولو، نقلولو)، او خوراك پيسي وزيائيدل جواز لري، خو د خرڅولو په وخت كې به داسې وايي: دا شى په دومره راته تمام شوى دى، او داسې به نه وايي چې ما په دومره اخيستى دى.

• د امام ابوحنيفه (رحمه الله) په وړاندې كه چيرې د مړابحې په بيهه كې مشترې په كوم خيانت پوه شو، نو دى اختيارلري كه يې خونبه وي په ټولو شهودي واخلي، او يا دې بيرته وركړي.

فهايت

د مړابحې بيهه په مختلفو صورتونو تمثيل كړئ.

ارزوننه

لاندي پوښتنو ته ځواب وړايست:

۱. د مړابحې بيهه تعريف كړئ؟
۲. حكم يې څه دى؟
۳. د مړابحې شرطونه څه دي؟
۴. د مړابحې د بيهې د جواز سبب ذكر كړئ.
۵. د مړابحې دوه حكمونه ذكر كړئ.

كورنې دنده

د مړابحې د بيهې په هكله عمده ټكي په خپلو كتابچو كې وليكي؟

دري څلورېښم لوست

د توليبي بيعه

په تېر لوست کې مو د مړابحې بيعه وپېژندله چې ګټه پکې کېږي، اوس غواړو چې د توليبي بيعه وپېژنو.

د توليبي تعريف:

توليه په لغت کې: بل چا ته د ولايت او واک ورکولو ته وايي.

اصطلاحاً: پخپل سر (په اخيستل شوي قيمت) د شې پلورلو ته وايي.

په توليه کې بايع نه ګټه کوي او نه نقصان.^{١٥}

د توليبي د بيعي د مشروعييت دليل:

په يو روايت کې راغلي دي چې: ابو بکر رضي الله عنه دوه اوبندان واخيستل، رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل (واُلَيِّبِيْ اِحْلَامًا) يعني يو اوبن پخپل سر راکړه يعني په هغو ثمنو (قيمت) بې راکړه چې تا پرې اخيستی دی.^{١٦}

د توليبي د بيعي د رواي حکمت:

خلك توليبي ته اړ دي، ځکه په خلكو کې داسې كسان شته چې د شيانو په قيمتونو نه پوهېږي، نو له داسې چا څخه مرسته غواړي چې هغه ورباندې پوهېږي، ترڅو په ډاډه زړه بيعه تر سره کړي.^{١٧}

د توليبي د صحت شرطونه:

- ١- عوض او بدل بايد مثلي او يا قيمي وي.^{١٨}
- ٢- عوض او بدل بايد د مشتري مملوک (خپل مال) وي.^{١٨}

د توليبي د بيعي مختلف صورتونه تمثيل کړئ.

١٥- رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤) - ابرکړ رضي الله عنه دوه اوبندان واخيستل، رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل (واُلَيِّبِيْ اِحْلَامًا) يعني يو اوبن پخپل سر راکړه يعني په هغو ثمنو (قيمت) بې راکړه چې تا پرې اخيستی دی.^{١٦}

١٦- الفقه الحنفي وادائه: ٢- ٥٢ - ٦٨ - رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤)

١٧- رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤) - مجمع الانهر في شرح ملئقى الابحر - (ج ٥ / ص ٣٢٢)

د توليه بيعي احكام:

- د امام ابوحنيفه(رحمه الله) په وړاندي، که چيرته اخيستونکي د تولي په بيعه کې په خيانت خبر شي نو بيا دې په هماغه اندازه له ثمنو څخه (قيمت) کم کړي.
- په توليه کې موزون او مکيل شيان بايد بيا له سره وزن او پيمانه شي، له هغې وروسته دې مشتري ته ورکړل شي، تر څو دواړه طرفه د هغې له اندازې څخه مطمئن شي.^{۱۹}

ارزونه

لاڼدي پورېبتونه څراب ووياست:

۱. د تولي بيعه تعريف کړئ.
۲. د تولي بيعي حکم څه دی؟
۳. د تولي شرطونه کوم دي؟
۴. د تولي بيعي د مشروعيت دليل ذکر کړئ.
۵. د تولي حکمونه ذکر کړئ.

د مراتبي او تولي فرق په خپلو کتابچو کې وليکئ؟

څلور څلورېښم لوست

رڼا (سود)

د احمد زوی ډیر سخت مریض شو، د هغه د علاج لپاره دی (۱۰۰۰۰) افغانیو ته اړتیا لري ، محمود ورته وایي: زه به دغه پیسې درکړم، خو یوه میاشت پس به (۱۲۰۰۰) افغانی، راکوي، او که را دهې نه کړې نو بیا به د هرې میاشتي په تیریدو سره ماته دوه زره افغانی، اضافه راکوي، یعنی یو کال پس به احمد د محمود څخه (۳۴۰۰۰) افغانی پور وړی وي.

د رڼا تعریف:

رڼا په لغت کې: زياتوالی ته وايي.

او په اصطلاح کې: بې عوضه زياتوالی رڼا بلل کېږي.^{۷۰}

د رڼا د حرمت دلیل:

الله تعالی ﷻ فرمایي: { وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا }^{۷۱}

ژباړه: او الله تجارت رواه او سود بې ناروا کړی دی.

د رڼا (سود) د تحریم حکمت:

په سود کې د نیوزلو او تنگ لاسو د ضعف نه ډیره ناوړه استفاده کېږي، د دې پر ځای چې په دوی باندې ترحم او مهرباني وشي او له دوی سره بدایان مرسته وکړي او یا کم تر کمه هغوی ته قرض حسنه ورکړل شي، د هغوی پاتې چلیدونو او شتمنیو ته بې هم سترگې نیولې وي، او په پای کې بې له هغو نه هم خلاص کړي، او یا دا چې ټول عمر بې خپل غلام وگرځوي. (دغه حقیقت د جاهلیت په دوره کې وجود درلوده)

د رڼا حکم: په شریعت کې رڼا (سود) مطلقاً حرام دی.

۷۰ -- رد المحتار ج ۲۰ / ص ۹۸

۷۱ - البقرة/ ۲۷۵

د ربا صورتونه:

۱. کله چې په مال کې د قدر او جنس دواړه صفتونه موجود شي پدې صورت کې هم زیادت په کې حرام دی او هم نسبه، لکه: د (سل گرامه) طلا تبادلې په یو سل او شل گرامه طلا باندې.

۲. کله چې په مال کې له دې دواړو (قدر یا جنس) صفتونو څخه یو (زائل) شي په هغې کې زیادت روا دی خو نسبه پکې حرامه ده، لکه: د څلورو منو غنمو خرڅول په پنځه منه اوریشو باندې چې د لاس په لاس روا خو نسبه یې حرامه ده.

فعالیت

که یو څوک د یوه پسه په عوض کې یو پسه او یو وری واخلي، ایا دا سود بلل کېږي؟

آرزونه

- لاندې پرېښتنو ته ځوابونه ورکړئ:
۱. په شریعت کې د ربا (سود) حکم څه دی؟
  ۲. د ربا او سود د حرمت حکمت څه دی؟
  ۳. د ربا څو صورتونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د ربا او سود د حرمت او ټولني ته د هغې د ضررونو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

پنځه څلورېنځم لوست

قرض

رسول الله ﷺ فرمایي: { څوک چې د یو مسلمان د ژوند مشکل ور آسانه کړي الله تعالی به د ده مشکل ور آسانه کړي. .... } ، او الله تعالی تر هغه د ده مرسته کوونکی دی تر هغه چې دی د خپل ورور مرسته کوي { ۷۲ .

د قرض تعریف:

لغته: غوڅولو او پرې کولو ته وایی، په قرض کې هم یو څوک له خپل مال څخه یوه برخه پرې کوي او بل ته یې ورکوي، قرض ته سلف هم وایی.

شرعاً: یوه چاته د مثلي مال ورکول دي چې هغه گټه ور څخه واخلي او مثل یې بیرته قرض ورکونکي ته ورکړي. ۷۳

د قرض رکن:

رکن یې ایجاب، او قبول دی.

د قرض د مشروعیت دلیل: قرض په قرآن، سنت او اجماع ټولو دلائلو باندې ثابت دی.

۱. د کتاب الله دلیل: الله تعالی فرمایي: { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَأْتَيْتُمْ بَآئِنًا إِلَىٰ آخِلٍ مِّنْكُمْ فَأَقِمْوهُ ۷۴ .

"ای مؤمنانو، کله چې د کومې ټاکنې نښې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور معامله کوئ، نو هغه ولیکئ."

۲. سنت دلیل: رسول الله ﷺ فرمایي: ((هر مسلمان چې بل مسلمان ته دوه ځلي قرض ورکړي خدای به ده ته د یو ځل قرض په اندازه د صدقې کولو اجر ورکوي.)) ۷۵

د دې مبارک حدیث مفهوم داسې چې د قرض پینځوس په سلو کې ورته د صدقې په شان محاسبه کېږي.

۳. د اجماع دلیل: ټول اهل علم د قرض ورکولو په جواز متفق دي. ۷۶

د قرض د روا والي حکمت:

کله داسې اقتصادي ستونزه انسان ته پېښېږي، چې د بل څا نقیدي مرستو ته اړ کېږي، او خلک ده

۷۴- {البقرة: ۲۸۲}.

۷۵- مسند الصحابة - (۲۶ / ۹۵)، ابن ماجه او ابن حبان یې عبدالله ابن مسعود څخه روایت کړی دی.

۷۶- العیایة شرح الهدایة - (ج ۹ / ص ۲۸۸) - الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۵ / ص ۴۳۹)

ته په وړيا توگه پيسې نه ورکوي، او دی هم د نورو صدقې نه قبولي، نو يو اخځنی لاره همدغه ده چې د پورې مودې لپاره د چانه پور (قرض) واخلي، او بيا يې بيرته ورکړي.

ځکه خو شريعت قرض رواکړی دی، او خلک يې دي ته هڅولي دي چې محتاجو او اړو کسانو ته قرض ورکړي.

د قرض حکم:

د قرض اخيستونکي ملکيت سمدلاسه په (قرض) اخيستل شوی مال کې ثابتېږي، او د ده په ذمه (په غاړه) سمدلاسه د هغه مثل ثابتېږي، چې بايد قرض ورکونکي ته يې په راتلونکي کې ورکړي.^{۷۷}

د قرض شرطونه:

۱- قرض ورکونکي ته راجع شرط: دای چې قرض ورکونکي بايد د تبع (احسان کول) اهليت ولري، نو که يو مېيز هلاک يو چاته قرض ورکړي دا صحت نه لري ځکه چې شريعت ده ته د داسې تصرف جواز نه دی ورکړی چې په هغه کې د ضرر احتمال وي لکه هبه او داسې نور.^{۷۸}

۲. قرض (قرض ورکړ شوي مال) ته راجع شرطونه دادي:

۱- قبض کول يې.

ب- قرض ورکړل شوی شي بايد مثلي وي، لکه پيمانه کېدونکي، او تلل کېدونکي شيان، يا سره نژدې شميرل کېدونکي شيان، نو د داسې شي قرض ورکول چې د هغه مثل نه وي جواز نلري، ځکه هغه بيا د شخړو لامل گرځي.^{۷۹}

۳. په قرض باندي به گټه نه اخيستل کېږي، ځکه اصل په قرض کې د ثواب او اجر حاصلول دي، او له قرض اخيستونکي سره احسان کول دي، نو که قرض ورکونکي په قرض اخيستونکي معلومه گټه کېږدي داجواز نه لري، ځکه داد ربا (سود) شبهه پيدا کوي.

خو که قرض اخيستونکي پخپله خوښه له اخيستل شوي شي څخه ښه شي ورکړي، بيا کومه پروانه لري، بلکې داد قرض ښه ادا، او ښه کار دی، رسول الله ﷺ فرمايي: {خير الناس أحسنهم قضاءً}،^{۸۰} ښه او غوره د خلکو هغه دی چې قرض په ښه توگه اداه کوي.

۷۷- بدائع الصنائع (ج ۱۷ / ص ۴۲۵)

۷۸- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۶)

۷۹- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۸)

۸۰- المعجم الکبری . طبرانی ۱/ ۴۱ ۳۹

فعالیت

۱- ستاسو په سیمو کې څه ډول پورونه ورکول کېږي، ددې لوست په زما کې دهغه څرنگوالی په گوته کړئ.

۲- د قرض د شرطونو په هکله له یو بل سره مباحثه وکړئ.

ارزونه

آ. لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. قرض لغته او اصطلاحاً تعریف کړئ.
  ۲. د قرض د مشروعیت دلیل څه دی؟
  ۳. د قرض حکم څه دی؟
  ۴. د قرض رکن او شرطونه څه دي؟
- ب. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږئ:
۱. د قرض رکن ایجاب دی فقط ( )
  ۲. قرض په هر شی کې جواز لري ( )

کورنۍ دنده

د قرض عمده مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

شیر، حلوانبستم لوست

د صرف بیعه

د صرف تعریف:

په لغت کې: د یو شې د مخ اړول له یوې خوا نه بلې خوا ته وایي.^{۸۱}
اوپه شریعت کې: صرف د تقودو بیعه ده په تقودو باندې، که یې جنس یو وي، او یا توپیر سره ولري.

او له تقودو څخه مراد: سره زړ، سپین زړ، او هغه څه دي چې د دې دواړو پر ځای درېږي، لکه مرو جې بیسي.^{۸۲}

د نومولو وجه:

دغه عقد په (صرف) باندې، ځکه ونومول شو چې په دغې بیعې کې غالباً هر جانب خپلې بیسي له یوه حالت څخه بل حالت ته اړوي، مثلاً: ریال یا ډالر یا کلاډاري په افغانۍ اړوي.

د صرف د بیعې حکم:

کله چې د صرف د بیعې شرطونه پوره شي په هغه صورت کې جائزه ده.

د صرف د بیعې شرطونه:

۱. د جانیبو له جدا کېدو مخکې (له یوه اوبل څخه) د مال قبضول.
- ځکه چې قیمتونه هره لحظه تغیر مومي او بیا نزاخ او شخړې ته لاره هوارېږي.
۲. پدې بیعه کې خیار شرط وجود نه لري، ځکه چې خیار شرط اضافي وخت ته اړتیا لري، او د صرف په عقد کې تاخیر او تاخیل د شخړو سبب ګرځي.
۳. همدارنگه تاخیل به هم پکې نه وي.

د صرف د بیعې احکام:

۱. د سپینو زرو په سپینو زرو، او د سرو زرو په سرو زرو خړخول جواز نه لري، مګر دا چې د دواړو انازه په یو شان وي.

۲. که چیرې سره زړ په سپینو زرو خړخ کړل شي، پدې صورت کې تفاضل او زیانونه جواز لري، او له بیلیدو مخکې قبض کول واجب دی، او که چیرې د صرف په بیعه کې عاقلین د بدلینو له قبضولو

۸۱ - (لسان العرب)

۸۲ - مجمع الابهرفي شرح ملتنی الابحر - (ج ۵ / ص ۴۶).

- مخکي سره بيل شي نو دا عقد باطل دی .
- ۳ .د صرف په بيعه کې مخکي لډي چې عرضين قبض شي تصرف کول پکې جواز نه لري .
- ۴ .رايجه پيسې د تقلديتو حکم لري .^{۸۳}

په بازار کې د صرف د بيعې موجوده بيلگې او نمونې يې د حکم سره بيان کړئ .

- ۱ .د صرف بيعه تعريف کړئ .
- ۲ .له تقودو څخه مراد څه دی ؟
- ۳ .د صرف د بيعې حکم څه دی ؟
- ۴ .شرطونه يې څه دي ؟

د دې لوست خلاصه په خپلو کتابچو کې وليکئ .

اوه څلورينستم لوست

د سَلَمٌ بَيْعَه

محمود د غنمو بزرگ دی ، دی پیسو ته ضرورت لري ، احمد هغه ته پيسې ورکوي خو له هغه نه (۵۰۰) کيلو گرامه غنم اخلي ، اما غنم فعلا وجود نه لري ، مگر دغنمو مقدار او نور ټول مشخصات يې معلوم کړل ، ترڅو چې په راتلونکې کې د دوی ترمنځ کوم اختلاف او شخړه واقع نه شي .

د سلم تعريف:

سلم په لغت کې: تسليمولو او سپارلو ته وايي.^{۸۵}
او اصطلاحاً: په عاجل مبلغ باندې د اجل^{۸۴} مال تبادلې ته وايي.

د سلم بېعې اړوند اصطلاحات:

رب السلم مشتري ته وايي.
مسلم إليه بايع ته وايي.
مسلم فيه بيعي ته وايي.
راس المال هغه مبلغ ته ويل کېږي چې مخکې بايع ته ورکول کېږي.

د سلم د مشروعيت دليل:

سلم په کتاب الله ، سنت مطهره ، او د امت په اجماع باندې ثابت دی:
دکتاب الله د ليل: { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَيْتُمْ بِدِينِ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ }^{۸۶}
"اي مؤمنانو ، کله چې د کومې ټاکلې نېټې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور د راکړې ورکړې معامله کوئ ، نو هغه وليکئ".

د سنت مطهره دليل:

روايت شوی دی ، چې رسول الله ﷺ (د هر هغه شی له بيعي څخه منعه کړی ده چې له انسان سره موجوده نه وي ، خو سلم ته يې اجازه ورکړې ده).^{۸۷}
همدارنگه پيغمبر اکرم ﷺ فرمايلي دي: که څوک سلم کوي نو بايد دجنس ائمازه روزن او يا پيمانه په کې معلومه وي او همدارنگه بايد د جنس د تسليمې وخت هم معلوم وي.^{۸۸}

.....
۸۳- (هغه مال چې د يوې ټپاکې مودې وروسته په لاس ورشي).
۸۵- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۲۹۹) - مجمع الزهبي - (ج ۵ / ص ۹۷۳) . ۸۶- {البقرة: ۲۸۲} .
۸۷- العباية شرح الهباية - (۹ / ۳۸۵) . تبين الحقائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۲۵۱)

د اجماع دليل:

د ټول امت علماء د سلم په جواز متفق دي.

د سلم د مشروعيت حکمت:

د سلم په روا کولو کې د بايع د حاجت رفع کول په نظر کې نيول شوي دي، او د دې پر ځای چې حاجتمند شخص سود کوونکو ته پناه وروړي او په سود ورڅخه پور واخلي، هغه له وخت څخه مخکې خپل محصول د سلم له لارې خرڅوي او لدې لارې مال لاس ته راوړي. همدارنگه ممکنه ده چې مشتري د ثمن له کم والي څخه گټه واخلي.

د سلم حکم: د بايع لپاره په ثمنو کې، او د مشتري لپاره په مبيعه کې د ملکيت ثابتيل دي.

د سلم شرطونه:

د سلم بيمه تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو په هغې کې اووه (۷) شرطونه پوره نشي: ^{۸۹}

۱. جنس به معلوم وي. (چې غنم دی که اوربشي)
۲. نوعه (دول) به يې معلوم وي. (لکه آبي يا لامبي).
۳. صفت به يې معلوم وي. (لکه اعلى او اندی)
۴. اندازه به يې معلومه وي.
۵. وخت او موده به يې معلومه وي.

۶. د ثمن يا راس المال مقدار او مشخصات بايد معلوم وي.

۷. د مال د تسليمولو ځای ټاکل چې: بايع به يې مشتري ته تسليموي، (مخصوصاً که چيرې جنس داسې شی وي چې د هغه په انتقالولو باندې مصارف راځي).

د سلم اړوند احکام:

- سلم پداسې شی کې جائز ندی چې هغه شی د عقد له وخته د تړون ترپای پورې په بازارونو کې پيدا نه شي.
- سلم تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو چې ثمن (يا رأس المال) د عاقدينو تر جدا کيدلو مخکې د بايع له خوا قبض نه شي.
- هر هغه شی کې سلم جائز دی، چې د صفت او اندازی پېژندل يې په دقت سره وکړل شي. او

کوم شی چي د صفت تعین او د اندازي پیژندل یې ممکن نه وي په هغه کې سلم جائز نه دی.

لاندې پوښتنو ته څوابونه وړایاست:

۱. سلم تعریف کړئ؟
  ۲. د سلم د مشروعیت حکمت، او دلیل څه دی؟
  ۳. د سلم شرطونه کوم دي؟
  ۴. د سلم حکمونه بیان کړئ؟
- د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کېږدی:
۱. مسلم فیه چې د عقد له وخته نیولی د عقد تر پایه په بازارونو کې و موندل شي سلم په کې جواز نه لري ( ) .
  ۲. سلم تر هغه پورې صحت نه پیدا کوي تر څو چې د عاقدینو د جدا کېدلو نه مخکې بائع ثمن قبض نه کړي. ( ) .

د سلم په هکله یوه مقاله ولیکئ .

اته څلورېښتم لوست

رهن (گروې)

يوه کس يو بکس په مؤجل ثمن (قرض) واخيست، ولي بايع ورڅخه غواړي چې هغه خپل ساعت ورته په گروې پرېږدي، کله يې چې پيسې راوړي نو بيا به ورته دهغه ساعت ورکړي دغه صورت د گروې گڼل کېږي.

د رهن تعريف:

{رهن په لغت کې} :
د يوه شې حيس او بندولو ته وايي.

{او په اصطلاح کې} :
د يوه شې بندول دي د يوه حق د لاس ته راوړلو لپاره^{۹۱}

د رهن د مشروعيت دليل:

رهن په کتاب الله، سنت نبوي، او اجماع ثابت دي:
د کتاب الله دليل: الله تعالى فرمايي: {وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ} ۹۲.
که تاسې د پرديسې په حال کې يې اود سند ليکلو له پاره کوم ليکنکې پيدا نه شو، نو د شيانو په گرو اخيستلو معامله وکړئ^{۹۳}.

د سنت نبوي دليل:

له بې بې عايشې رضی الله عنها څخه روايت دي: {رسول الله ﷺ له يو بهودي څخه طعام واخيست، او هغه ته يې د اوسپنې زغره په گرو ورکړه}^{۹۳}.

د رهن د مشروعيت حکمت:

د رهن د روا والي حکمت ډيورکره کول، له هيريدلو، انکار، د پروروي د افلاس (ناداري) څخه د قرض ورکونکي د مال ساتنه، خان ته اطمينان پيدا کول، او د پور د ژورولو لپاره د پروروي هڅول دي.^{۹۴}

واهن: د مرهون اصلي مالک ته وړل کېږي.

..... ۹۱- رد المحتار - (ج ۲۷ / ص ۱۹۱) - الفباية - (ج ۱۴ / ص ۴۴۷) - مجمع الانهر - (ج ۸ / ص ۳۱۰)
..... ۹۲ - البقرة: ۲۸۳.
..... ۹۳ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۵)

مرتهن:

هغه چاته ويل کيږي چې مرهونه ورسره گرو (بندي) وي.

مرهون يا مرهونه يا رهن:

هغه شي ته ويل کيږي چې په گرو ورکول کيږي.

د رهن حکم:

د پور د پري کيدو تر وخته مرتهن د مرهون د جس اوساڼي واک لري.^{۹۰}

د رهن رکن:

دگروي رکن ايجاب او قبول دي، کوم چې دراهن او مرتهن تر منځ ترسره کيږي، لکه نور عقود او ترنونه. نو رهن په ايجاب او قبول ترسره کيږي، او په قبض کولو سره بشپړيږي.^{۹۱}

د رهن د صحت شرطونه:

۱. مرتهن بايد د قبض کولو اهليت ولري، يعني عاقل وي.
  ۲. (مرهوني) قبض به د رهن په اجازه ترسره کيږي.
  ۳. مرهونه بايد مشاعه (شريکه) نه وي. ځکه د مشاع شي قبضول او بندول صحيح نه دي.
- ## د رهن احکام:

۱. مرتهن دا حق لري چې له رهن څخه خپل پور وغواړي، او په همدې خبره يې بندي کړي.

۲. که چيري رهن (اصلي مالک) د مرتهن له اجازي پرته رهن خرڅ کړي دغه بيه د مرتهن تر اجازي پورې موقوفه ده، که هغه ورته اجازه ورکړي بيا د ده بيه صحت پيدا کوي، همدارنگه که رهن خپل پور مرتهن ته ورکړ بيا هم بيه صحت پيدا کوي.

۳. که چيري رهن (اصلي مالک) مر شي، نو د ده ورثه دي مرهون خرڅ کړي، او د ده پور دي وراندي پرې کړي.^{۹۲}

دوديزه گروي (بيع الوفاء):

په دې بيه کې داسې شرط ايښودل کيږي چې: بايع حق لري هر کله چې وغواړي ثمن مشري ته بيرته ورکړي او مبيعه ترينه واخلي.

دغه بيه خلک د دې لپاره کوي چې دگروي څخه د استفادي لپاره يوه لاره جوړه کړي. ځکه تر څو چې بايع د مشري پور نه وي پرې کړي، مشري (مرتهن) د مبيعي (گرو شوي مال) څخه بلاغضه گټه اخلي.

يوه ډله د فقهاوو دغه بيه جايزه بولي.

.....
۹۵ - بايع الصناع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۴)
۹۶ - المناهت شرح الهداية - (ج ۱۴ / ص ۴۲۸) - الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۶ / ص ۶۴)
۹۷ - الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۹)

فعالیت

دودیزه گروپی (بیع الوفاء) له شرعی گروهی سره مقایسه او تمثیل کړئ.

آرزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړایاست:

۱. رهن لغته او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲. د رهن حکم څه دی؟

۳. د مشروعیت حکمت، او دلیل یی ذکر کړئ.

۴. رکن یی څه دی؟

۵. د صحت شرطونه یی وړایاست.

ب. د صحیح (۷) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (۴) نښه د غلطو جملو مخې ته کیرئ:

۱- د رهن د قبض لپاره اهلیت شرط نه دی ( ) .

۲- د رهن قبضول به د رهن په اجازه ترسره کیري ( ) .

کورنی دنده

د رهن په هکله په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکئ؟

..... رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۴۷۴) - المعانیة شرح الهادیة - (ج ۱۳ / ص ۱۵۶)

نېه څلوېښتم لوست

اجاره

احمد يو موټر ته ضرورت درلود، خو ده د موټر د اخیستلو توان نه درلود، نو ده له يوه شرکت سره قرارداد وکړ چې هره ورځ به دهغه شرکت په موټر کې خپلې وظيفې ته ځي، او په مقابل کې به دمیاشتي (۲۵۰) افغانۍ ورکوي، دغه عقد اجاره گڼل کېږي.

د اجارې تعريف:

په لغت کې: اجاره اسم مصدر دی د(اجرت) یعنی: مزد او د کار عوض ته وايي.
په اصطلاح کې: د مال په مقابل کې د يو شخص او يا د يو شي نه گټه اخیستلو ته اجاره وايي.^{۹۹}

د مشروعیت دلیل يې:

د سنت دلیل: رسول الله ﷺ فرمائي: ((مزدور ته مخکې له دې چې خولې يې وچې شي خپله مزدوري ورکړئ))^{۱۰۰}

د اجماع دلیل:

د امت په اجماع سره اجاره روا ده.

د مشروعیت حکمت يې:

اجاره ددې لپاره روا شوي ده چې د خلکو اړتياوي ورباندې پوره شي، ځکه هر يو شخص ټول هغه څه نه لري چې ورته اړتيا لري.

مستاجر:

(د جیم په کسري سره) هغه څوک دی چې د پیسو په مقابل کې گټه تر لاسه کوي.

اجیر: هغه څوک دی چې پیسې اخلي او مقابل لوری ته کار کوي او گټه ورته رسوي.

حکم يې:

له عقد سره سم په منافعو کې د مستاجر ملکیت ثابتیږي، او په ثمنو کې د اجیر ملکیت ثابتیږي.^{۱۰۱}

.....
۹- درر الاحکام شرح غرر الاحکام - ج ۷ / ص ۴۵

۱۰۰- سنن کبری - بیهقی ۱۲۱/۶

۱۰۱- تسهیل الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۴ / ص ۳۷)

رکڼ يي:

د اجارې رڼ، ايجاب او قبول دی، پداسې لفظ سره چې په اجاره باندې د لالت وکړي.^{۱۰۲}

د اجيرانو ډولونه:

۱- مشترک اجير. ۲- خاص اجير.

مشترک اجير:

هغه څوک دی چې تر هغه د اجورې مستحق نه کېږي تر څو چې کار بشپړ نه کړي، لکه رنگ ورکونکي، او دوبي (جامه مينځونکي).

خاص اجير:

هغه څوک چې په (ټاکلي) موده کې د خپل ځان په تسليمولو د اجورې مستحق گرځي، اگر که کار ورځځه وانه نخيستل شي، لکه يو څوک چې د يوې مياشتې کار لپاره په اجوره نيول شوی وي، البته که کار يې نه کاوه او يا په کار نه پوهيده نو بيا دې د شرطنامې مطابق عقد ورسره فسخه کېږي.^{۱۰۳}

د اجارې د صحت شرطونه:

۱. د تړون دواړه اړخه بايد پرې رضایت ولري.
۲. معقود عليه رڼه او منفعت چې اتفاق وړاندې شوی، بايد معلوم وي، څو د شخړو مانع وگرځي.
۳. معقود عليه به حقيقتاً او شرعاً د تسليمولو وړ شی وي، او خاوند به يې د تسليمولو وس لري، نو د داسې يو شي په اجاره ورکول چې د هغه تسليمېدل حقيقتاً ناشونی وي جواز نه لري، لکه د تېنښلې اوښ اجاره کول.
۴. کومه گڼه چې په هغې تړون شوي وي، هغه به شرعاً روا گڼه وي.
۵. اجوره به معلومه وي.

فعالیت

اجاره له اجارې سره څه توپير لري؟ د استاذ په مرسته يې ځواب ورکړئ.

.....
۱۰۲- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)
۱۰۳- البحر الرائق - (۷ / ۳۰۰).

احکام:

۱. کوم شی چی په بیعه کې شمن کیدلای شي، هغه په اجارې کې اجوره کیدلای شي.
۲. د استوګنې لپاره د کورونو او دکانونو په اجاره نیول روا دي سره لدې چې د ګټې اخیستلو هدف یې خرګند نه وي.
۳. د کرنې لپاره د زراعتي ځمکو اجاره کول جائز دی خو تر هغه وخته عقد نه صحیح کېږي تر څو چې دکبت نوعیت رویتلنه نه کړای شي او یا په پیل کې دا وړانې چې هر څه چې زړه یې وغواړي هغه به کړم.
۴. د سیرلې او بار لپاره د حیواناتو په اجاره نیول جائز دي.^{۱۰۴}

د اجارې مختلف صورتونه بیان کړئ

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. اجاره په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ؟
  ۲. د اجارې د مشروعیت دلیل، او حکمت څه دی؟
  ۳. د اجارې حکم څه دی؟
- ب. د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کيږي:

۱. په اجاره کې باید د تړون دواړه اړخه رضایت ولري ( ) .
۲. معقود علیه چې هغه منفعت او ګټه ده باید معلومه وي ( ) .

د دې لوست عمده ټکي ولیکئ؟

..... ۱۰۴- الکتاب - فقه حنفی - (ج ۱ / ص ۲۴۷) - درر الحکام شرح مجلده الاحکام - (۱ / ۳۷۳)

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**